

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO 4.



Premis de la crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

Conxa Rovira: "Joveníssims escriptors del País Valencià".

Entrevista a Josep Gregori: "Marca Bromera".

Ramon Lapiedra: "És el destí?".

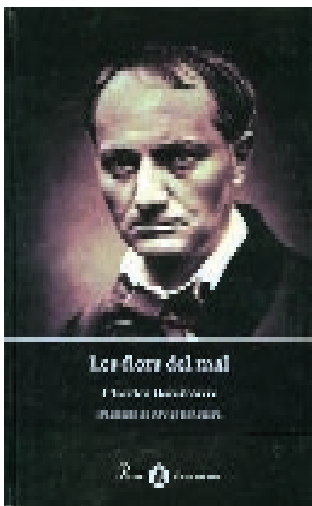
Lurdes Barberà: "Àlan Greus: una veu a tenir en compte".

Manuel Serra: "La meitat de la humanitat són dones".

Pàgines centrals dedicades a Josep Lozano.

SEGONA ÈPOCA • JUNY DE 1998

LLIBRE RECOMANAT:



Charles Baudelaire

Les flors del mal

Traducció de Xavier Benguerel

Proa,
1998.

CARÀCTERS

núm. 4.

Edita:

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

Coordinació:

*Vicent Alonso, Gustau Muñoz,
Francesc Pérez Moragón*

Col·laboradors:

*Pasqual Alapont, Rafael Alemany,
Enric Balaguer, Carme Barceló,
Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,
Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,
Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,
Emèrit Bono, Francesc Calafat,
Ferran Carbó, Enric Casaban,
Emili Casanova, Jordi Colomina,
Agustí Colomines, Germà Colón,
Antoni Ferrando, Josep Franco,
Antoni Furió, Ferran Garcia Oliver,
Lluís Gimeno, Marc Granell,
Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra, Ramon Lapiedra,
Gemma Lluch, Josep Lozano,
Josep Martines, Tomàs Martínez,
Josep Martínez Bisbal, Lluís Meseguer,
Isabel Morant, Vicent Olmos,
Manel Pérez Saldanya, Vicent Pitarch,
Joan Ponsoda, Eugeni Portela,
Vicent Raga, Ramon Rosselló,
Pedro Ruiz Torres, Vicent Salvador,
Vicent Simbor, Enric Sòria,
Felip Tobar, Ferran Torrent,
Pau Viciano, Rafael Xambó.*

Redacció:

*Av. Blasco Ibáñez, 32
46010 València
Telèfon: (96) 386 42 55
Fax: (96) 386 44 93
E-mail: Vicent.Alonso@uv.es*

*Il·lustracions
d'aquest número:*



J. Sanleón

Distribució:

*Gea llibres, tel. 96 158 03 11
La Tierra, tel. 96 511 01 92
Triangle, tel. 93 265 18 21*

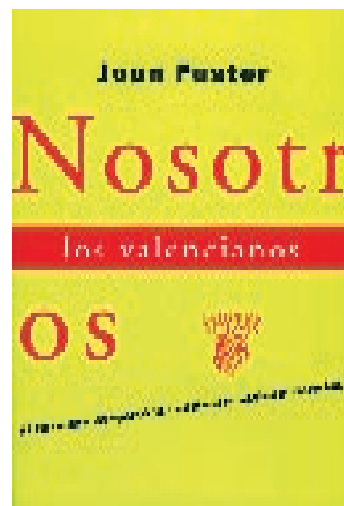
Impressió:

Impremta Palàcios, Sueca.

P.V.P.: 300 pessetes

*ISSN: 1132-7820
Dipòsit legal: V. 3755-1997*

LLIBRE RECOMANAT:



Joan Fuster

Nosotros los valencianos

Traducció de Josep Palàcios

Mil999,
1998.

CARÀCTERS mai no serà més de dreta que les idees dels seus col·laboradors, i molt menys quan siguen escandalosament revolucionàries.

Premis de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

El passat dijous 23 d'abril, festa de Sant Jordi i Dia del Llibre, al Col·legi Major Rector Peset, de València, es procedí al lliurament dels Premis de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), convocats enguany per primera vegada. L'acte fou presidit per Andrés Pedreño, Fernando Romero i Pedro Ruíz Torres, rectors de les universitats d'Alacant, Jaume I, de Castelló de la Plana, i València respectivament. Hi va assistir un centenar de persones.

D'acord amb les bases, l'objectiu d'aquest certamen és atorgar una distinció a llibres publicats l'any anterior en diverses especialitats, prenent en compte tots els apareguts al País Valencià o a fora, d'autors valencians, i els de temàtica filològica centrats en aquest àmbit territorial.

Amb aquesta iniciativa, l'IIFV pretén a més eixamplar i aprofundir la seua relació amb el món literari actual, més enllà de les tasques acadèmiques i investigadores que li són pròpies i que desenvolupa a través de cinc seccions: literatura medieval i moderna, literatura contemporània, lingüística sincrònica, lingüística diacrònica i sociolingüística i educació. És alhora una mostra de suport a l'activitat editorial valenciana.

D'acord amb les bases, les obres que optaven als premis podien ser presentades per editorials o autors i també pels

membres dels dos jurats, constituïts per membres de l'IIFV, crítics i especialistes.

El premi a la creació literària comprenia els distints gèneres i va ser concedit als autors i obres següents, d'acord amb les consideracions indicades en les actes i de les quals extractem en aquestes notes els paràgrafs més significatius.

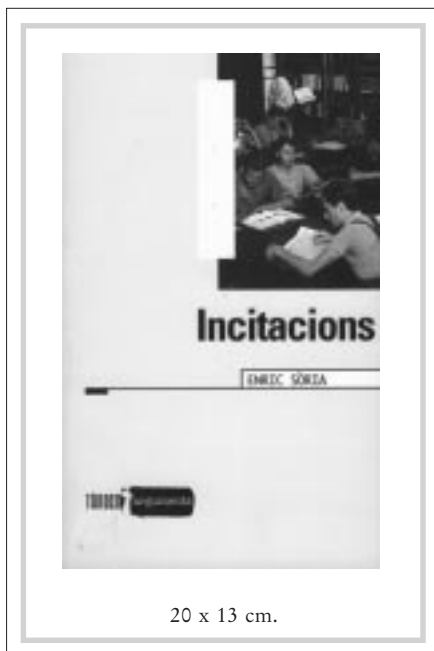
En assaig, l'obtingué el periodista i escriptor Enric Sòria (Oliva, 1958), per *Incitacions*, publicat per Tàndem, «un recull de textos sobre temes literaris, que palesen una amenitat singular, una llen-

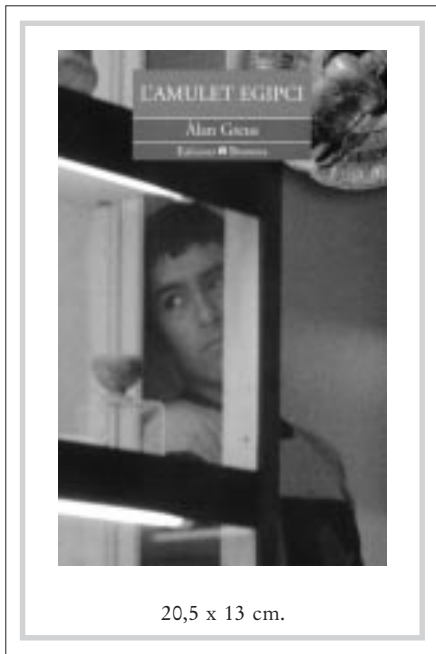
gua rica i precisa i un bagatge cultural, que consoliden la trajectòria d'aquest escriptor d'Oliva i el converteixen en un dels nostres assagistes més rellevants». Els articles aplegats van aparèixer inicialment a *Daina*, *Avui*, *El temps i Dise*.

En l'apartat de narrativa, el va rebre el biòleg i escriptor Martí Domínguez Romero (Madrid, 1966), per *Les confidències del comte de Buffon*, editat per 3i4, «novel·la històrica que permet als lectors endinsar-se en un univers ficcional ben construït que recrea la vida científica i literària del gran segle XVIII francès.»

En el de poesia, va ser premiada Maria Beneyto, per *Elegia de pedra trencadissa*, d'Editorial Bromera, recull en el qual el jurat remarcà «l'alta veritat literària» dels poemes i que confirma «la trajectòria poètica en el nostre idioma» de l'autora. L'obra és «un cant que recupera records i contempla la vida aliena amb l'emoció continguda que donen els anys». Beneyto (València 1925) és també coneguda per la seua obra narrativa.

El guardó de literatura infantil s'atorgà a Montse Gisbert, Carmela Mayor i Llorenç Giménez, per *Les endevinalles de Llorenç*, de Tàndem, llibre «ple d'enginy i amb pinzellades poètiques». Llorenç Giménez, mestre, és ben conegut com a contacontes, una forma de narrativa oral que ell va introduir —o reintroduir— fa alguns anys al País Valencià.





20,5 x 13 cm.

El premi de literatura juvenil l'aconseguí el llicenciat i professor Àlan Greus (Alginet, 1967), per *L'amulet egipci*, de Bromera, «escrit amb un llenguatge ric, alhora popular i culte» que «esdevé un text comparable a molts dels clàssics del gènere» policíac que recrea. La novel·la havia obtingut ja el Primer Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil, concedit el 1996, en el marc del certamen anual organitzat per l'editorial d'Alzira.

En l'epígraf de traducció, es premià el poeta Ramon Dach's (Barcelona, 1959) i Anne-Hélène Suárez (Barcelona 1960), per *Cent un juejus de Xina Tang*, aparegut amb el segell de la IVEI, que recull les creacions de cinquanta-tres poetes de l'època de la dinastia Tang, «un període considerat com a clàssic o, si més no, com un dels més brillants de la literatura xinesa».

Pel que fa al premi de teatre, recaigué en la Sala Escalante, de València, per una temporada escènica que culminava «una trajectòria de deu anys, destinada a un públic escolar».

Formaven el jurat del Premi de creació literària Vicent Simbor i Roig, com a president, Vicent Alonso, Josep Lozano, Carme Miquel, Vicent Salvador, Francesc Calafat i Manuel Molins, com a secretari.

El premi per a estudis lingüístics o literaris el va obtenir el professor de la Universitat de València Marco Antonio Coronel Ramos per *L'Ausiàs March llatí de l'humanista Vicent Mariner*, obra editada per la IVEI i prologada per Germà Colón.

Es va valorar en l'edició els mèrits filològics, traductològics i ecdòtics que hi concorrien. Així mateix va tenir en compte l'interès literari i cultural d'aquest treball, el qual «ve a omplir un buit cridaner en la bibliografia ausiasmarquiana alhora que



21 x 13 cm.

obri unes vies inèdites d'indagació estètica i ideològica en l'àmbit de la transmissió i recepció de la poesia d'Ausiàs March al llarg del segle XVII». L'obra —que ja havia obtingut un premi de l'Institut d'Estudis Catalans— presenta i estudia la versió llatina de Mariner i s'endinsa, a més, en la identificació de les fonts marquianes en què es degué basar el traductor siscentista.

El jurat estava integrat per Rafael Alemany, que el presidia, Enric Balaguer, Manuel Pérez Saldanya, Emili Casanova, Vicent Pitarch, Antoni Laguna i Francesc Pérez i Moragón, que exercia les funcions de secretari.

Els dos jurats, conjuntament, van atorgat el premi de periodisme a l'escriptor i col·laborador de diversos diaris de València i Barcelona Francesc de Paula Burguera i Escrivà (Sueca, 1928) —de qui recentment s'ha editat un recull de tex-



24,5 x 16,5 cm.

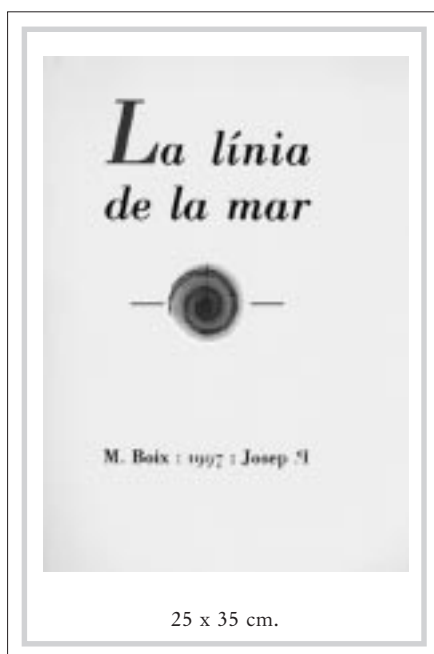
tos en què es ressegueix tota la seua tasca com a columnista d'opinió—, «pels articles publicats durant 1997 al diari *Levante-El Mercantil Valencià*». En aquests escrits —remarcava el dictamen del jurat—, igual que en la seua llarga i fecunda vida periodística, l'autor s'ha caracteritzat pels coneixements i la defensa dels temes valencians i, molt especialment, per la defensa de la identitat lingüística, la qual ha sabut divulgar conjugant els criteris filològics, el bon humor i la cordialitat, amb la claredat i l'eficàcia expositiva que exigeix la comunicació de masses.»

Igualment van atribuir el del llibre millor editat a *La línia de la mar*, de Josep Palàcios (Sueca 1938), «mostra de la seua saviesa en l'art de la tipografia». L'obra està il·lustrada pel pintor Manuel Boix.

Els guanyadors van rebre el símbol dels premis, una estatueta de l'artista gràfic Rafael Amorós, i els diplomes acreditatius. Maria Beneyto va estar representada per Josep Ballester.

En el variat panorama que ofereixen els certàmens literaris que regularment tenen lloc al País Valencià, aquests de l'IIFV semblen establir una forma pròpia en combinar l'estímul a l'activitat literària amb el reconeixement de les millors entre les nombroses recerques filològiques elaborades al país. Són un punt de confluència que no s'interfereix amb altres convocatòries i que miren de donar una major repercussió social a l'activitat universitària.

L'IIFV ha nomenat recentment la comissió encarregada de preparar la convocatòria dels Premis de la Crítica per al 1999, en els quals és probable que es modifiquen determinats aspectes estructurals i organitzatius.



25 x 35 cm.

Joveníssims escriptors del País Valencià

Ells i elles són estudiants universitaris. Són joves que comparteixen un tret comú: l'escriptura. A través d'ella han descobert el millor camí per exterioritzar sentiments, punts de vista i opinions. La manera més intel·ligent de satisfer una necessitat personal, de demostrar-se que realment poden fer el que a ells més els agrada: escriure. Tots han guanyat algun premi literari que, en la majoria de casos, ha estat publicat. Perquè us en feu una idea, pareu atenció a la relació següent, que en cap cas no pretén ser exhaustiva.

Júlia Zabala (1-3-1975). En poesia ha guanyat el Miguel Hernández 1994 amb *El mateix silenci* (Alacant, Ed. de la Guerra, 1995); el Vila de Mislata 1995 amb *De sal i de mestrall*, per publicar; el 25 d'Abril de Benissa 1995 amb *Raim de vent*, (Barcelona, Columna, 1996); en narrativa, premi El gos i la tortuga de Benidorm 1993 amb la narració «En Pere Gater», publicada dins *Tinta fresca* (València, 3i4, 1994).

Felip Tobar (21-10-1975). En narrativa, el premi Caràtula tres vegades consecutives: «Sempre plou sobre banyat» en 1990, dins *Ullals cap a la mar* (Colomar, 1991); «L'escriptor» en 1991, dins *Aigües braves* (1993); i «Àmbit de boires» en 1992, per publicar.

Joan Manuel Matoses (4-11-1975). En narrativa, premi El gos i la tortuga de Benidorm: «El secret d'una bona mort» en 1992, dins *Matrícula d'Honor* (3i4, 1993); en 1993 amb «Notes diabòliques», dins *Tinta fresca* (3i4, 1994); accésit al I premi del 25 d'Abril de l'ADR de la Facultat de Filologia 1994 amb «Riu de la vida» —publicat a la revista *Albadís*.

Alfons Navarret (19-3-1974). Ha guanyat gran quantitat de premis, i els dos darrers són el Solstici 1996, amb el poemari *Retrat*; i finalista del D'Jangos de Puçol d'enguany amb el poemari *Malaurança de l'hora vella*.

Sònia Valiente (19-4-1975). Se li va concedir el premi El gos i la tortuga 1993 amb «L'ascensor»; guanya el concurs promogut per la Regidoria de la dona de Paterna en 1995 amb «El regal»; finalista a les edicions de 1995 i 1996 d'El Cresol de Meliana, amb els contes «El pentinat» i «El treball»; premi Uni-

versitat Politècnica de València de narrativa breu 1997 amb «Fòbies i dèries».

Ausiàs Gomis (7-4-1977). Premi Solstici de Manises 1997 pel poemari *Iris narcís*.

Maite Insa (16-10-1971). Obtingué un accésit al premi Flor de Cactus de Gandia 1985 per «Aquella mirada morta de les fotografies»; fou finalista al Premi Ausiàs March de poesia 1990, per publicar; i otingué també un accésit al premi DISE de narrativa breu de 1997 amb «La mnemotècnia».

Josep Vicent Cabrera. Obtingué un accésit al premi *Dise* de poesia 1996 per *Et deixe alexandrins, amor, com a penyora*; *No l'havies d'haver tancada*, *Pandora* en rep un altre al concurs de poesia d'El Verger en 1997.

Elles i ells enceten l'aventura amb els mots a l'escola o al batxillerat. Sempre hi ha la figura del mestre-professor, que els ha «obligat» o incentivat a escriure en qualsevol format, bé siga en forma de redacció o de poesia. La motivació de Júlia Zabala és la mare, que veu en la seua filla la possibilitat de materialitzar un dels seus somnis: el de ser escriptora. De menuda, Maite Insa escrivia contes, fins i tot els il·lustrava, per llegir-los a la seua germana. I gairebé tots s'il·lusionen en veure el seu nom sota una poesia, conte o article que la revista de l'Institut ha pogut publicar.



Quan parlen de les preferències literàries no és precisament el consens el que predomina. Potser la joventut i la consciència que encara els queda molt per a aprendre els fa escollir lectures sense menysprear-ne cap. Malgrat tot, hi ha un criteri. Felip Tobar prefereix la narrativa de misteri, d'autors pioners —Poe, Conan Doyle, Maurice Leblanc— o més recents —Mark Frost—, i els còmics escrits per Alan Moore, Grant Morrison o Garth Ennis. Juli Capilla (21-3-1970) es decanta per la poesia hispanoamericana, els existencialistes francesos i li fascina la gran riquesa cultural de la Península. El que més atrau Ausiàs Gomis són els poetes rockers dels anys 70 com Pau Riba o Oriol Tranvia. Pel teatre mostra una especial simpatia Rafa Baldoví (6-3-75), qui se centra en autors com ara Lluís A. Baulenas, Sergi Belbel o Harold Pinter. Sònia Valiente no dubta a afirmar que *1984* de George Orwell és el seu llibre de capçalera, tot i que Patricia Highsmith o Josep V. Marqués formen part especial de la seua biblioteca personal. Entre els més apreciats de la literatura catalana es troben Quim Monzó, Mercè Rodoreda i Pere Calders, en narrativa; Vicent Andrés Estellés, Joan Brossa, Miquel Martí i Pol, Marc Granell i Vicent Salvador, en poesia; Joan Fuster i Enric Sòria, en assaig. La llista podria allargar-se.

Si els preguntem amb quin gènere se senten més còmodes a l'hora de fer ells literatura, la tria es diversifica. Rafa Baldoví diu que tot depèn del que es vulga explicar —la poesia, la narrativa o l'assaig tenen cabuda en el seu món creatiu. De la mateixa opinió és Alfons Navarret, president de l'Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana del País Valencià (AJELC), a qui li agrada conrear tots els gèneres perquè de tots aprèn coses que després sap aplicar en altres circumstàncies. En canvi, amb la resta ens trobem que Sònia Valiente, Joan Manuel Matoses, Felip Tobar i Maite Insa se situen més en la vessant narrativa. Fins i tot ha hagut un primer intent de novel·la per part de Felip, *Preludi de tardor*, que ara per ara roman inèdita. Més a la banda de la poesia descansen Ausiàs Gomis, Júlia Zabala i Josep Vicent Cabrera (a hores d'ara : 5



d'Erasmus a Londres). Juli, després d'adonar-se del poc rendiment que li proporcionava la seua poesia d'adolescent, es va endinsar en el bosc de la crítica literària, i escriu actualment en publicacions periòdiques com ara *El Punt* o en *Posdata*, suplement cultural de *Levante*. Malgrat els encasellaments, tots ells tenen alguna que altra incursió en altres gèneres, com ara Felip, gran crític amb tot allò que troba i sempre a punt per a dir la seua.

Ara bé, són pocs els que mantenen una disciplina de treball seriosa, potser perquè el fet d'escriure és més una distracció i no una obligació. No obstant, Júlia tracta d'escriure cada dia per disciplina de treball, tot i que la majoria siguen provatures amb un resultat final

ben lluny de la intenció primera. Té en projecte una novel·la, això sí, sense condicionaments temporals. Sònia, per la seua banda, afirma «tirar-se les mans al cap» quan s'adona que en dos mesos no ha escrit res. I Alfons manté un ritme d'escriptura constant, a pesar que no li agrada escriure per obligació. En literatura, explica, mai no es pot estar content si s'escriu alguna cosa que no t'ha nascut de dins. Josep Vicent escriu divendres i dissabtes. Sembla, però, que ara més que mai «és cert això que diuen que un viatge a l'estranger et fa escriure!» Si ho mirem des d'una altra perspectiva, a qualsevol autor li agrada ser llegit o valorat en algun sentit. Encara que es troben en un període de formació intel·lectual i, per tant, els premis no els condicionen massa per a escriure, sempre hi ha algú que no dubta a guanyar l'Andròmina. No només això, sinó que l'amic Rafa té pensat fins i tot el títol de la novel·la que hi presentarà: *El convent de monges de Sant Calent*. Cabrera, en la mateixa línia, veu perfectament plausible, en aquesta progressió, el Benissa, l'Octubre, l'Ausiàs March, el Sant Jordi, el Nobel i la possibilitat de les Obres Completes. Es pot ser més optimista?

No podem deixar d'anotar un aspecte ben interessant en la intenció que tots aquests autors pretenen amb els seus escrits. Tots pensen en el lector. El que cerquen, si més no, és que els destinataris últims se senten reflectits amb almenys algun punt dels que escriuen, que tinguen ganes de continuar llegint i que es penedisquen de la finalització dels textos. Hi solen tractar temes que afecten la humanitat en el seu conjunt, les



relacions home-dona... i se centren majoritàriament en espais urbans. Tenen la preocupació, també, de la llengua en què han decidit expressar-se, però aquesta preocupació no és vista com un acte d'heroisme. Pere Císcar (21-10-1975) diu que és «la que té més a mà, més a boca i més a orella»; Felip diu que escriu en català «perquè sempre està bé formar part de l'última generació d'alguna cosa»; i Rafa Baldoví diu que és «100% ecològica i reciclable».

En definitiva, són membres d'una joveníssima generació plena d'humor i capaços de fer saltar en qualsevol moment l'autèntic polvorí que cada un porta al seu interior.

Conxa Rovira

DENES



CEIC ALFONS EL VELL
Gandia, 1998

Marca Bromera.

Entrevista a Josep Gregori

— La inauguració recentment d'una nova seu de la vostra editorial, més gran i millor equipada, i la imminent entrada en el mercat del llibre de text fan pensar que Bromera ha decidit abandonar l'estructura minifundista del món editorial valencià i convertir-se en una gran empresa.

— Resulta molt difícil pensar que pugui arribar a haver-hi cap editorial valenciana —en valencià, vull dir— de grans dimensions. El nostre modest mercat no ho permet. Ara bé, el que sí que podem concebre —i crec que hi hem d'aspirar— són empreses editorials cada vegada més serioses i professionals. El voluntarisme vocacional pot servir com a punt de partença per a bastir una empresa cultural, siga una companyia de teatre o una editorial. Però aspirar a sobreviure-hi comporta afermar una estructura editorial professional i dotar-la de les defenses necessàries perquè pugui ser capaç de resistir els temps que corren. Com a conseqüència d'aquest plantejament, a Bromera hem decidit obrir noves línies de publicació. Aquestes noves escomeses requereixen comptar amb més personal i, consegüentment, tenir unes instal·lacions més àmplies.

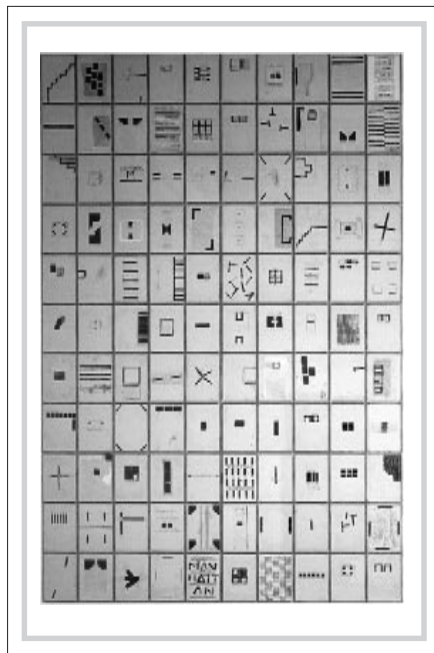
— ¿Ens podríeu avançar alguns dels projectes editorials que teniu per al futur?

— La principal novetat, pel que respecta a aquests nous projectes, és la publicació de materials curriculars per a l'assignatura de llengua i, també per a determinades matèries optatives de l'ESO. A banda d'això, tenim previst d'editar llibres no estrictament literaris, amb la intenció de poder oferir un catàleg encara més ampli. Finalment, continuarem l'edició d'obres de gran format, de les quals la biografia il·lustrada d'Ausiàs March va ser-ne la primera.

— ¿I no heu pensat mai editar en castellà?

— Bromera va nàixer amb la voluntat de posar el seu gra d'arena en el procés de normalització lingüística del País Valencià. És per això que en els onze anys d'existència de l'editorial només hem publicat en valencià. Ara bé, és cert que constatem la importància de bastir plataformes que ajuden a la difusió de l'obra dels nostres creadors més enllà de

Amb vint-i-set anys va canviar la professió de mestre per la d'editor i fundà l'editorial Bromera, ara fa onze anys. Al llarg d'aquest temps Josep Gregori ha editat prop de quatre-centes obres i s'ha guanyat entre el gremi d'escriptors la fama d'empresari honest i seriós. Aquestes qualitats reforcen indubtablement els productes Bromera, una marca editorial nascuda a la Ribera del Xúquer i impulsada per un fidel grup de col·laboradors que envolten l'editor Gregori.



les fronteres geogràfiques dels països de parla catalana. És a dir, pensem que cal buscar les fórmules necessàries per poder exportar les nostres produccions literàries. Més que no publicar nosaltres en castellà, el que intentem és donar a les nostres produccions la màxima difusió, propiciant-ne la traducció a d'altres llengües.

— Darrerament heu incorporat als vostre catàleg les obres guanyadores d'una considerable quantitat de premis literaris. ¿Resulta rendible publicar aquestes obres?

— La col·laboració amb diverses institucions en la convocatòria i posterior publicació de diversos premis literaris ens ha permès, si més no, tenir accés a una gran quantitat d'originals que, si no haguera estat gràcies a aquesta via, pot-

ser no ens haurien arribat mai a l'editorial. Sens dubte, un premi literari, amb la dotació econòmica que comporta i amb la publicitat que se'n desprén, és un reclam de primera magnitud per a proporcionar les diverses col·leccions de bons originals. Aquesta és la seua autèntica rendibilitat.

— ¿Com valoreu l'experiència d'haver-se associat amb altres editorials de l'estat espanyol per publicar conjuntament llibres infantils?

— L'experiència d'Editors Associats és encara una realitat incipient. Pràcticament acabem de començar. Tot i això, els resultats de la col·lecció infantil «La Mar», encara que no són espectaculars, ens permeten pensar en el futur i planificar noves línies editorials. De fet, és una plataforma que ens permet anar a les instàncies internacionals amb força i dignitat.

— ¿Teniu pensat estendre aquesta iniciativa a unes altres col·leccions de l'editorial?

— El camp de la multicoedició és, a priori, un terreny que té futur. Sí que hi ha altres projectes comuns, però potser és prompte per parlar-ne.

— Una gran part de la producció de les editorials com la vostra va destinada als escolars. ¿Creieu que les lectures obligatòries que marquen els mestres, i que fan que els xiquets i els joves comprin llibres, crea nous lectors i futurs consumidors de literatura?

— Hi ha qui creu que els lectors es formen per generació espontània. S'aprèn a ser lector mitjançant un procés complex i a vegades no massa ben definit. Pense que la recomanació de lectures escolars, si es fa com cal, és un dels instruments més eficaços que hi ha per estendre l'hàbit de la lectura.

— La vostra editorial coedita llibres amb institucions públiques com ara la Universitat de València. ¿Què penseu del fet que aquestes entitats incorporin al seu catàleg obres de divulgació i adopten estratègies de venda pròpies de l'empresa privada?

— La naturalesa d'una editorial universitària és una mica ambigua. Participa d'elements de l'empresa privada i d'elements propis de les institucions públiques. Sens dubte duen endavant una

gran funció cultural i divulgadora, però en algunes línies de publicació parteixen d'una situació de privilegi, fet que pot comportar una competència desigual, si atenem a les dificultats que ha de vèncer la iniciativa particular en terrenys com el que ens ocupen.

— ¿Per què les editorials i els llibres tenen un tractament tan poc rellevant en els mitjans de comunicació?

— Senzillament, tenen el lloc que ocupen en la jerarquia de valors personal de les ments resplendents que ens programen la televisió. Si passara el contrari, seria un motiu de sospita.

— ¿Evitar la fotocòpia il·legal de llibres i revistes és una batalla perduda de l'empresa editorial contra la indústria i el comerç de fotocòpies i els usos i costums socials?

— La lluita contra la fotocòpia il·legal hauria de ser una prioritat per part dels editors. Cal tenir present l'important frau que això representa per a editors, autors, llibreters i tota la resta de professionals implicats en el procés productiu dels llibres. En un moment d'hores baixes per als agents de la difusió de la cultura, controlar aquesta pràctica fraudulenta ajudaria a superar el mal moment econòmic del sector. Ara bé, és molt difícil establir la vigilància necessària per evitar la fotocòpia dels llibres. A vegades, la fotocòpia fins i tot és promoguda des dels centres escolars amb la innocent i sana voluntat de fer que els estudiants s'estalvien unes pessetes. Afortunadament, entitats com CEDRO fan molt, i encara hi poden fer més, per perseguir aquest frau.

— ¿Podem ser optimistes i afirmar que l'edició de llibres en català a València ha deixat de ser una empresa marginal i un assumpte de voluntarisme?

— A la marginalitat i al voluntarisme, ja hi al·ludia al començament de l'entrevista. El nostre mercat, a més d'insuficient per les seues dimensions, és molt anòmal pel que fa al comportament. En aquestes circumstàncies és complicadíssim reeixir en el món de l'edició. Les institucions públiques valencianes no veuen encara la part de servei cultural que representen els editors valencians. I això perquè, molt sovint, estan condicionades per comportaments ideològitzats. No, no es pot dir, en efecte, que els treballadors i els empresaris culturals es troben en l'actualitat entre els sectors més ben vistos. Cal més esforç i imaginació per superar totes aquestes dificultats.

Autobiografia d'un desconegut

Alfred Bosch
L'Atles furtiu
Columna, Barcelona, 1998
324 pàgs.

Aquesta primera novel·la d'Alfred Bosch té l'estranya capacitat de capgirar algunes coses: l'ensopida trajectòria del Premi Sant Jordi, com ja ha assenyalat Isidor Cònsul, i la degeneració universal de la novel·la històrica, convertida massa sovint en simple rutina (intriga amb protagonista fix —el model d'Eco amb *El nom de la rosa*, però serialitzat— i/o desfilada de personatges famosos sense cap motiu —que ve a ser tan absurda com si, en una novel·la del present, hi apareguessen Bill Clinton, Jordi Pujol i Rosita Amores sopant junts en un Burger King... berlinés, per exemple).

El model que planteja Bosch no passa per la reconstrucció del llenguatge de l'època —present en autors com Vicent Josep Escartí—, però aconsegueix, amb gran facilitat i sense absurds, encabir fets històrics i personatges cèlebres del segle XIV (Eiximenis, Turmeda, Pere el Cerimoniós, Sant Vicent Ferrer...) en una narració que mai no se'n ressenteix. Al contrari, el text es mostra capaç de mantenir un gran nombre de trames amb intel·ligibilitat i, alhora, té un sentit de l'aventura i de la intriga prou desenvolupats com per incitar, en tot mo-



20,5 x 13,5 cm.

ment, a continuar llegint (cf. el final del capítol segon —pàg.76).

I és que un dels principals mèrits de *L'Atles furtiu* és, sens dubte, haver sabut conjugar el rigor històric amb una trama atractiva, molt elaborada, i uns personatges perfectament definits: el mestre Cresques d'Abraham (que ha rebut l'encàrrec reial de confeccionar un Atles fidel a la realitat coneguda, i que enfronta el projecte personal de fer-ne un altre per posar-hi, a més, tots els llocs incerts o llegendaris), el seu fill i deixeble Jafudà (narrador protagonista que ens relatarà la pròpia vida fins el moment en què acaba la novel·la), però també el pèrfid Samuel de Corcó o el maquinador i poderosament retratat Bernat Metge. L'estructura argumental és a prova de bombes: cinc grans capítols, intitolats amb els noms dels personatges que els centren —l'últim i el primer corresponen en realitat a un sol individu, i, per tant, tanquen el cos de la novel·la amb una circularitat plena—, són seguits d'un epíleg que en reprén totes les trames i les clou amb una encertada reflexió final, ja insinuada per l'amant del protagonista, sobre el motiu del paradís.

Hi ha, a més, l'ús de plantejaments estètics actuals, com ara la nebulositat de les fronteres entre realitat i ficció (malgrat que l'Atles reial ha de representar la primera i el furtiu també la segona, el mateix narrador «ja no distingia el que era segur del que era incert, el que era ciència del que era pura creença» —pàg.146—, o «alguns dels mites eren tan corrents, i se'n parlava tant, que mestre Cresques els havia inclòs a l'Atles reial» —pàg. 235), un ordre cronològicament no lineal representat sempre per la mateixa veu (cf. el capítol de Betros i una part del de Selima) o tècniques narratives d'origen molt recent (els monòlegs citats amb narratori explícit però absent —el propi Jafudà de Cresques—, assenyalats en lletra cursiva i amb clares reminiscències de la Rodoreda influenciada per Mansfield).

Això no obstant, també ens hi sembla trobar petits defectes (les repeticions, potser excessives, introduïdes per Betros i Selima; previsibilitat en les reaparicions de Samuel) o errors clars (a Selima se li diu «neta del net de de Sundiata» —pàg. 224—, quan en realitat aquesta «neta» és sa mare, Anàlia; s'hi esmenta dues vegades un «riu de llevant», on se'ns diu que hi vivien els uòlof —pàg. 208—, i, després, se'ns informa que n'hi ha un de llevant i un altre de ponent, i que és en aquest darrer on els uòlof hi viuen —pàg. 227); però tot això són taques minúscules, gairebé invisibles, en aquesta cartografia acurada i esplèndida que ha resultat ser l'últim Premi Sant Jordi.

Virtuts i limitacions de la biografia com a gènere

Una de les marques de normalitat de la cultura literària és l'existència de bones biografies divulgadores de la vida i l'obra dels principals escriptors. De biografies se'n poden escriure des de moltes perspectives diferents, però les que aporten l'esmentada marca de normalitat s'ajusten força a una sèrie de característiques: no pretenen ser estudis d'especialització sinó més aviat d'alta divulgació, compaginen la recerca de fonts amb la sistematització del material ja conegut, no es queden en la simple acumulació de dades sinó que segueixen un fil d'argumentació i d'interpretació, al mateix temps que estan planificades amb rigor i des del distanciament del biògraf. Tot i això, l'autor ha de saber-se aproximar al biografat quan li convingui i en les dosis adequades —l'estratègia és en el fons estrictament literària— per a mantenir l'atenció del lector no especialitzat, però sense desencantar l'especialista. Això és impossible si no acceptem una premissa prèvia: un treball d'aquestes característiques ha d'estar ben escrit i, sobretot, ha de ser llegidor. Tot plegat converteix la biografia en un gènere i els autors que el creen han de ser entesos en els trets que el configuren, més fins i tot que no pas en el personatge que donen a conèixer.

Les intencions d'Agustí Pons a l'hora d'encarar el seu llibre sobre Pere Calders s'ajusten perfectament a aquestes directrius. Només per això ja mereix atenció. I més encara, és clar, a la vista dels resultats obtinguts. Anteriorment, amb *Deu daus* (1991) Pons havia preparat el camí a partir d'un gènere proper però no exactament idèntic: el del retrat. Amb *Joan Triadú, l'impuls obstinat* (1993) tenim un primer pas ja en ferm, però de resultat encara vacil·lant. Ara, a *Pere Calders, veritat oculta* ens situem de ple en la línia prefigurada i amb aportacions veritablement notables entre les quals podem assenyalar les diverses mostres significatives de la correspondència d'exili (especialment amb el pare), l'aclariment de nombroses dades que fins ara eren confuses (els primers passos una



Agustí Pons
Pere Calders, veritat oculta
Barcelona, Edicions 62, 1998
396 pàgs.

vegada creuada la frontera l'any 1939, per exemple), les reserves respecte a determinades declaracions del mateix Calders, la polèmica amb Joan Sales, la confirmació d'algunes intuïcions (que quan decideix tornar a Catalunya no té el futur laboral assegurat, per exemple).

Només una consideració respecte al mètode de treball: el difícil equilibri entre la recerca i la sistematització de dades conegudes. Pel que fa a la sistematització, és cert —i Pons n'és conscient— que es detecta molt a flor de pell l'ús de les fonts escrites (només cal llegir el capítol sobre la guerra i el llibre de Maria Campillo a propòsit del tema). En algun cas potser hagués convingut seleccionar millor aquestes fonts. El biògraf es fia molt de Joan Melcion i Amanda Bath, però no té en compte que els dos estudiosos ofereixen perspectives d'anàlisi de l'obra de Calders que són lleugerament diferents i no igualment fiables. Respecte a la recerca, hi ha interessants aportacions pel que fa als anys de l'exili, però queden moltes llacunes,

les quals s'haguessin pogut omplir, en part, investigant una mica millor, per exemple, la relació amb Agustí Bartra i Anna Murià.

També un parell de consideracions més respecte a la interpretació de les dades. La comparació amb els insectes cinípid —els que creen al seu entorn una carcassa protectora que els permet viure la quotidianitat amb comoditat— és una bona troballa però difícilment podem convertir la idea en el pal de pallar que justifica tota una trajectòria. Tant la decisió d'emprendre el camí de l'exili sense la família com la del retorn l'any 1962 sense tenir garantit el futur són exemples que, com a

mínim, requeririen la comparació amb algun altre himenòpter més intrèpid. També es podria discutir que l'afiliació al PSUC durant la guerra hagi d'interpretar-se des d'aquesta mateixa òptica protectora (pàgs. 102-103). Segurament, tampoc no cal sobredimensionar en excés el paper de Dagoll Dagom i del muntatge *Antaviana* a l'hora d'entendre la recuperació de Calders a finals dels setanta. Ja es tenen en compte altres elements, però no se'ls atorga pas la mateixa importància. Algun dia caldria estudiar amb detall per què Calders va insinuar —només en veu baixa— certes reserves al muntatge teatral i si en realitat és l'escriptor qui se serveix de la plataforma oferta pel grup o viceversa.

Caldria vigilar també algunes imprecisions, impròpies del rigor d'un treball d'aquestes característiques: ni a la Universitat Autònoma de Barcelona hi ha hagut mai una Facultat de Filologia Catalana (pàg. 371), ni existeix cap clàssic català que es digui Francesc Fontanillas (a qui no hem de confondre amb Fontanella, pàg. 312), ni la biografia que Calders dedica al poeta de les auques i els ventalls no es titula *El nostre Carner* (pàg. 184), ni va ser ampliada, almenys de ploma de l'autor, en la reedició del 1991 (pàg. 255). I és que una altra de les virtuts del bon biògraf és també l'encert en la minúcia. Exacte.

Les potències de Franco

Josep Franco
Les potències de l'ànima
Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 1997
Bromera, Alzira, 1998
378 pàgs.

Tot i que algun crític va dir que l'última novel·la de Josep Franco, *L'enviat*, era la millor de la seua producció (altres crítics, en canvi, no hi estan d'acord: vegeu la ressenya que en fa Felip Tobar al núm. 2 de *Caràcters*, la qual, tot i basar-se en arguments sòlids, em sembla excessivament negativa; no deixeu de llegir, però, l'article que el mateix Tobar publica al núm. 3 d'aquesta revista, perquè hi té més raó que un sant), crec coincidir amb bastants lectors si dic que, com a novel·la, com a totalitat narrativa ben travada i amb les expectatives acomplertes, encara enyore *Aldebaran*. Això no significa que Franco no haja anat superant-se; el que passa és que, com més mudats anem, més se'ns noten els petits defectes. Vull dir que, a Franco, un escriptor amb una trajectòria literària consolidada que mereix la nostra atenció, li hem de demanar molt a hores d'ara (i potser, egoistes, li demanem massa).

Per a mi, les seues novel·les pateixen de certa feblesa en l'aprofundiment dels personatges i certa confusió o desconcert en l'estructura que, al capdavall, no tanquen les expectatives que en principi ens obren els seus textos. Ara bé, hi ha moltes més coses que em fan no renunciar mai a llegir Franco tot enlluernant-me'n de tant en tant, que no és poc. Deixant de banda els aspectes més extraliteraris (Franco és un escriptor llegidor i, doncs, l'adequat per a popularitzar, sense perdre la dignitat, la literatura en un país com el nostre; jo sóc dels qui s'alegra de les vint-i-tantes edicions de *L'últim roder*), Franco m'agrada per: el seu caràcter de narrador nat que, sense petulàncies estilístiques, ens submergeix en la narració; la seua capacitat per fer riure el lector amb determinades històries o anècdotes; i el seu compromís amb els valors més humanitzadors, la seua moral «llibertària» que denuncia les injustícies i mesquineses que llasten els éssers humans.

dir que *Les potències de l'ànima* em sembla no sols la millor novel·la de Franco, sinó també una de les més interessants de les que, darrerament, han acolorit el panorama literari català. Dividida en tres parts, hi assistim a l'autobiografia d'un psiquiatre que, conscient de les seues mancances, «es debat entre els impulsos de la carn i les advertències de l'intel·lecte» —com ens diu la coberta. Sense un argument gaire definit, la novel·la ens parla de la impossibilitat de l'individu de tenir una existència sana dins la societat estrepitosa en què vivim, un individu que, tanmateix, pot substituir la pròpia felicitat per certa dignitat moral que, d'alguna manera, el redimeix. El més engrescador, però, de *Les potències de l'ànima* és: d'una banda, el retrat que s'hi fa de la societat dels últims anys del franquisme i dels primers de la democràcia, una reflexió sobre la transició valenciana que és vista amb ironia i amarguesa i que, en definitiva, ens revela la història d'un fracàs polític; i de l'altra, el tarannà del narrador —que de vegades ens recorda el de *Tiempo de silencio* de Luis Martín-Santos—, el qual analitza la realitat des de la perspectiva del psiquiatre intel·lectual que, amb un llenguatge amerat de científisme i en concret de psicoanàlisi, ens obsequia a voltes amb un estil literari d'altura (hi ha paràgrafs de gran intensitat que obliguen, gratament, a rellegir-los una vegada i una altra). Tot i això, cal dir que la novel·la decau una mica cap al final (la primera part és la millor), potser per voler accelerar uns esdeveniments sense seguir el *tempus* narratiu que ens ha marcat des del principi.

Ramon Ramon



Bella memòria de passions

David Castillo
Game over
Barcelona, Proa, 1998

Si no sabíem que els poemes de *Game over* han nascut per separat, com senyals d'una àrdua crònica, atribuiríem a un propòsit únic i segur el conjunt de coordenades que, sense cap retoricisme, acull o inventa. Almenys, quatre coordenades. D'una banda, entre el quotidianisme que en català va afaçonar millor un Vinyoli i l'intel·lectualisme que no nega l'anècdota, segons les millors receptes de Gabriel Ferrater. D'una altra, entre les arrels evangèliques que certa «modernor» havia refusat per òbvies —i que ara esdevenen novament intertextos de la modernitat— i tots els efluis paradigmàtics de la poesia i la cultura urbana anglosaxona. D'una altra, entre l'estirp general de l'escriptura per als temps posteriors a la postmodernitat i la crònica sentimental i tràgica de la Barcelona edulcorada per les calendes del 92. I encara d'una altra, entre l'afecte i la sensibilitat a flor de pell i el *trip* més agosarat cap a la confessió o l'enigma: de l'experiència i del llenguatge.

Un llibre de passions, però, no es pot quedar perplex entre cruïlles. Ningú no podria separar aquesta capacitat o aquesta presumpció de cartografia que planteja aquest quadern memorial i visionari: de la senzillesa intel·lectual, de la modernitat eclèctica i del refús de la insinceritat estúpida. Tot hi pressuposa la valuosa biografia de David Castillo Buils, infartada tants anys en escriptures breus i diàries, amb les soles excepcions d'una excel·lent biografia de Bob Dylan i d'una excel·lent antologia —polèmica sense polèmiques— de la poesia posterior a la «generació dels 70», sota el títol impressionant *Ser del segle*. ¿Hem dit Dylan? ¿Aquest *Game over* no té bastant de Dylan? ¿I hem dit síntesi de formes de poesia? No hi ha en aquest *Game over* una incapacitat d'abandonar cap dels diversíssims camins, assajats amb humilitat o amb gosadia per una dotzena de poetes dels darrers vint anys, i que David arribà a classificar en aquella antologia amb l'aiguabarreig ajustat d'«intimis-

Per pura lògica

tes, barrocs, urbanites i surrealistes sota la pluja dels premis». No caldria llevar ni tan sols l'ingredient de «barroc», almenys sota el toc quevedesc o fins i tot la delectació en el mer joc verbal ocasional —dit més clarament: d'aquell *dardo sin meta* que, si fos repetit, cansaria la lectura i bufetejaria el poema on apareix; i ara, no repetit, amenitza la reflexió o el dolor de l'anècdota o la idea.

Aquest és, tot amb tot, el poeta David Castillo, i aquesta és lírica de contorns èpics, és a dir, narrativa amb llenguatge dramàtic: històrica en «Els estigmes sense passió», cronística en les odes elegíques i ciutadanes «En via morta», i sobretot «La murtra...» I en això és una síntesi dels seus anteriors poemaris *La muntanya russa*, *Tenebra* o *Poblenou flash-back*. El gestor literari anarquista n'ha estat guardonat, per aquest joc seriós, amb el Carles Riba. I un poema com el docent «Universitat Autònoma, dos quarts de set de la tarda» recorda, segons com, altres aquells altres poemes sobre docència anglesa d'un Oliva o un Parcerisas. I el compromés enamorat de fronteres no hi oblidia al·lusions i coratges: a l'excel·lent tirallonga «Mort de Yeats» avisa els amics valencians que —ésí o no?— «substituíen els sants traïdors / per barbuts il·luminats del XIX».

Com que David Castillo detesta deixar la cultueta literària catalana en mans de la rutina i del tedi, els esqueixos d'excés o de defecte de tanta implicitud dins un breu i intens mostrari de sensacions íntimes i quotidianes, rebran les corresponents crítiques, lloances o decepcions. I alhora, és segur que, d'aquests passatges de viatge *ad inferos* barceloní, aquest bell document moral en rebrà les complicitats i les comprensions d'autèntics ciutadans barcelonins, i en concret de gent que David més s'estima: els de l'anonimat i la derrota en nom de triomfals mentides ideològiques.

Ja era mentida la divisòria entre poesia de l'experiència i poesia del llenguatge. Aquest llibre té —entre límits, dolors i cansancis morals— les fretures i les victòries d'entrecruar-les, sense refusar ni tan sols l'humor o el sarcasme, o els títols en anglés. El poema darrer, «Last ball» —i sense article!—, juga amb i en les preposicions *amb* i *en*: «Somio amb tu. / Somio en tu». I bé: va dedicat, segons les útils *Endreces* finals, a «l'única persona que sap que el surrealisme i el realisme del llibre es confonen». Cada lector pot aspirar a tal condició. El joc, per tant, és viu: memòria de passions.

Lluís Meseguer

Quim Monzó
*Del tot indefens davant dels hostils
imperis alienígenes*
Quaderns Crema, Barcelona, 1998
218 pàgs.

Els columnistes solen perpetrar els articles setmanals o diaris empesos per criteris de conveniència social o política. Conscients que són el contrapunt ètic, moral i saberut a un país analfabet o curt de gambals, divaguen des de les tarimes amb un rictus de seriositat malentesa. Monzó no és, en aquest sentit, un columnista qualsevol. Els seus criteris no responen ni a la conveniència del que és políticament correcte, ni a l'oportunitat social, ni a la higiene cultural o coses per l'estil. Els seus criteris responen a la lògica més absoluta alhora que subjectiva. La mateixa seguretat que li permet afirmar que escriure no és difícil el mobilitza contra l'esoterització del llenguatge. «No et refies mai de qui vol donar un tint esotèric a paraules senzilles i comprensibles». Els tabús, els eufemismes, els esnobismes disfressats de consciència ecològica, cultural o dietètica, la «folklorització» de la llengua (altrament dita «rossellonització», «irlandització», «occitanització», «substitució») i l'entronització dels axiomes d'aquesta fi de segle són la cara amarga del nostre «globus pobletà» (la sempre



mal traduïda *aldea global*). Dins d'un país bàsicament «amorf» i «mimètic», dominat per uns mitjans dels quals ja s'han ensenyoritzats els «tòpics més suats», l'escriptor «perifèric» ens retorna el gust pels raonaments directes: «la política és un plató poblat de transvestits», «l'ecoturisme ha demostrat ser una forma de turisme tan nefasta com les altres» o «la correcció política ha arribat als llapis de colors». Una lògica, la monzoniana, tan punyent, aclaparadora i «genial» que crea aversió als lectors que no hi connecten. Perquè Monzó té perill de crear la moda de fugir de les modes. Pot provocar, *malgré lui*, una sensació de desencantament envers l'entorn, si malinterpretem la seua ironia amb tocs pessimistes.

L'estadística temàtica diu que aquests articles, apareguts a diversos mitjans de comunicació des de l'any 1993, formen un conjunt heterogeni, fins a cert punt. El 43% parteixen d'una anècdota curiosa que ha esdevingut a Lorda, Pacífica, Nova York, Londres, Billancourt, Granada, Suïssa, el Zaire..., notícies de les quals no tenim coneixement, o bé perquè són petites, o bé perquè són llunyanes. El 17% fan referència directa a la «qüestió» de la llengua. El 13%, molt relacionat amb el bloc anterior, són articles sobre el llenguatge, o potser hauríem de dir sobre les paraules. L'11% es dediquen a atacar esnobismes i tabús de tota mena. Un 8% d'articles comenten la política en general. El 8% restant configuren el formatget més decididament contístic, les peces literàries que, de tant en tant, ens reconcilien amb la premsa escrita i l'embrió dels contes que es publiquen sota l'indicatiu del gènere al qual pertanyen. (L'estadística ens la suggereix l'ús que l'autor fa dels números i que li permet de calcular, per exemple, com es pot fer negoci amb les subvencions al llibre en català, o a quina velocitat aniria el Pare Noël si haguera de dur joguines a tots els xiquets que entren dins del seu àmbit de competències).

En un país de columnistes divagadors de poca volada literària, Monzó basa els seus escrits en el gust de contar —en quina altra cosa, sinó?— i els dota d'un material lingüístic impecable. Encuriós, bocabadat, garratibat, emprenyat o divertit, com a contista-articulista compromés amb l'ofici d'escriure, corregeix, depura, reescriu, i —en els casos d'articles apareguts a la premsa en castellà— s'autotradueix amb la perfecció lèxica i sintàctica que el caracteritza. Tot plegat perquè «escriure és facilísim: només cal col·locar, una rere l'altra, les paraules necessàries perquè s'entengui el que vols dir, ni una més».

Maite Insa : 11

Tanta soledat pels anys perduts

Gaspar Jaén
Del temps present
Alzira, Bromera, 1998
56 pàgs.

Buscar la porta d'entrada al present, ser d'aquest temps i d'aquest segle. Aquesta idea d'Octavio Paz, expressada en el prefaci d'aquest nou llibre de Gaspar Jaén, és un dels eixos que travessen aquesta col·lecció de poemes d'ara, com també pot observar-se, sobretot en alguns moments («m'òmplic de temps la vida», «El temps t'esborra i porta oblits») en *Cambra de mapes* (1982) i en *Fragments* (1991). Per això, ens trobem davant d'una decidida recerca del present, i també dins d'un sentiment de separació que, des d'uns paràmetres temporals, «torna a les mateixes cambres» i rubrica de manera significativa gairebé tota la poesia gaspariana coneguda fins ara.

Així, *Del temps present*, és una obra on trobem el predomini de la temàtica i les variacions de l'amor no correspost, l'amor efímer (*eros de passagem*), l'acabament de l'amor, l'ajust de comptes amb determinats hostes que l'autor ha conegut en el passat, com també amb ell mateix, mentre va graduant els efectes de l'afecte i, potser, els seus succedanis. Coses com aquestes que, com hem dit, ja s'apuntaven, entre línies, en les obres anteriors, ara tornen a un primer pla. Les mateixes dedicatòries ja en són una clau inicial de lectura. A més d'això, el volum conté uns pocs poemes circumstancials, d'altres temes, que tenen molt d'interès, com ara «La mar», sobre una xiqueta que comença a treballar; «Anys setanta», sobre els seus companys d'estudis; «Alacant», sobre els seus alumnes, o «De la casa dels pares», l'evident poema sobre els pares. Tots ells no són gens inoportuns ni superflus en el conjunt del llibre, ja que eixamplen el que podria ser una obra una mica monogràfica i exposen, en les seues anècdotes respectives, altres facetes de l'autor. Considerat com a gènere, el poema sobre els pares es nota escrit en un moment inevitable i, a més, és molt reeixit, com també inspirat; hi és present no sols el pas del temps dels progenitors sinó també el reflex de l'autor

que ja veu en ells el seu futur («un preludi del teu propi final»). D'altra banda, d'acord amb la intencionalitat del títol d'aquesta obra, perquè siga un compendi més o menys global, trobem en el primer poema «Acta» («el temps comença a moure's») i en el darrer, homònim del títol del llibre, que exposen de manera significativa, respectivament, les intencions de l'autor: donar un testimoniatge («Temps solitari on fer recompte») i reconèixer la buidor del present enmig d'una vaga esperança, no exempta de dubtes i humanes contradiccions.

En la poesia de Jaén les veus de l'autor i el subjecte poemàtic es fonen sovint en records sense esperança i produeixen un gran impacte expressiu, un diàleg suggeridor que, a l'altura en què es troba la seua obra, configura de manera fecunda el seu estil. D'acord amb això, és clar que no trobem en aquest poeta un prosèlit ni un èmul del Cernuda que defensa que el poema vertader és impersonal—impersonal cernudianament, és clar—; no hi ha afinitats per aquesta banda. Però, per contra, el poeta d'Elx sí que intenta i comparteix que la reflexió es viu i la vida es reflexiona, com ara Cernuda i molta altra poesia per a la qual, dins d'aquesta actitud, el tema és l'home i no ella mateixa; potser aquest és un altre dels eixos significatius que presenta la poesia de Jaén. En els llibres anteriors, aquests trets ja arriben a uns resultats dignes de seguir-se. Sense excloure, a més, que sorteja amb encert els riscos d'uns temes—els amorosos, els sentimentals o els artístics— que podrien desembocar en el tòpic o en l'anècdota trivial, i eixir-se'n del temps, no només el del poeta, sinó el d'una època concreta com són les darreres dècades d'aquest segle XX, on ha hagut d'imposar la seua veu poètica. Una altra opció remarcable d'aquesta poesia són els elements integrants del vers—l'ús de l'alexandrí i del decasíl·lab, les cesures o la variada organització estròfica—, que també són uns recursos habituals en Jaén, i per la seua aparent invisibilitat mereixen citar-se o, alhora, atribuir-los una bona part de la qualitat seductora d'aquesta poesia. Per la seua precisió, la riquesa lèxica és també molt significativa, perquè no està en funció de cap suposat recurs ornamental sinó per matisar o il·lustrar les idees o les visions del subjecte en el poema. No estem davant d'un llibre eufòric sinó d'una col·lecció de derrotes plasmades amb una expressió autèntica; que aquestes s'hagen tornat poema i no viceversa també n'és un atractiu.

La literatura dels polítics valencians

Heus ací la paradoxa: des d'aquell llunyà Segle d'Or no hi havia hagut tan gran producció de literatura en català al País Valencià, i no obstant això els escriptors valencians a penes tenim incidència pública. La nostra és, fet i fet, una literatura de «catacumbes», de cenacles minoritaris, de papers voluntaristes, que es promou bàsicament de boca a orella. És una literatura produïda des de la convicció més ascètica. Som, més per força que de grat, escriptors de «diumenge a la tarda». I encara sort que no perdem la «vocació». Amb un panorama així, l'escriptor en català difícilment pot plantejar-se el seu ofici des d'una mínima «professionalitat». Una literatura «normal» necessita escriptors que puguen exercir el seu «ofici d'escriure» de cara al públic, i viure'n—del públic, vull dir, del *seu* públic: dels lectors. Però l'única literatura que existeix és la que apareix als mitjans de comunicació. Si nosaltres no hi apareixem, no existim. La nostra literatura, per tant, tampoc.

La queixa la reitem sovint. El nostre clam, però, no és debades, no naix d'una percepció victimista de 1a realitat cultural. El tractament que rebem per part dels mitjans de comunicació, públics i privats, és d'absoluta marginalitat. I encara gràcies d'aquesta escadussera atenció. Tot i que la producció, en quantitat i en qualitat, de la nostra literatura és certament important. La literatura en català que ara es fa al País Valencià té decidida aspiració de «normalitat», malda per tenir escriptors professionals capaços d'oferir una literatura «homologable». Aquesta gosadia no compta amb el suport de 1a classe política valenciana, ni la d'ara ni la d'abans. La literatura catalana la voldrien, a tot estirar, com una expressió jocflorallesca, sense aspiracions, políticament folclòrica i innòcua.

La normalitat, i la dignificació social, de la nostra literatura no depén, per desgràcia, de la voluntat i l'ofici dels escriptors, sinó—ai!— de la decisió dels polítics. Almenys pel que fa a mesures de promoció social i al suport que podríem tenir dels mitjans de comunicació públics. Però els polítics valencians s'estimen prou més Lorca que no Estellés, Unamuno que no Fuster...

L'historiador autoconscient

Els qui vam tenir la fortuna d'assaborir la tesi doctoral de M. Nicolás (1996) estem de sort, ara. El llibre que ara comentem és una reproducció gairebé literal d'aquell escrit acadèmic, ara amb un pròleg d'A. Ferrando. Les idees que hi expressa Nicolás no han perdut gens de vigència, i el resultat de la seua investigació continua sent una brillant aproximació teòrica a la tasca de l'historiador de la llengua.

Nicolás ens proposa una aproximació complexa al discurs historiogràfic. D'una banda, ens diu, cal estudiar les maneres com l'historiador aconsegueix la informació empírica, com es maneja en el món de les dades i de quina manera construeix un discurs a partir d'aquestes. En segon lloc, l'anàlisi de la historiografia revela també els continguts de consciència implícits que actuen sobre la praxi historiogràfica: les idees que té l'historiador sobre el seu objecte d'estudi, les conviccions ètiques, els valors i els afectes, els propòsits últims —pràctics— de la seua tasca científica. Finalment, l'historiador és també un especialista en la producció d'un cert tipus de *textos* (o *inscripcions*, com diu la sociologia actual de la ciència), d'acord amb unes convencions formals i de contingut que pretenen subjectar el text dins els motlles del rigor científic. Més concretament, l'historiador de la llengua dirigeix la seua mirada cap a tres fenòmens: les formes lingüístiques, els usos de les varietats lingüístiques (en l'espai, en el temps i entre els grups socials i les persones) i la consciència lingüística. Tenim, doncs, tres dimensions de l'activitat historiogràfica (metodològicopistèmica, ideològica i textual) i tres conceptes temàtics centrals per a la història de qualsevol llengua (formes, usos i consciència). Tot el llibre està estructurat com una immensa explicació i il·lustració del que signifiquen i impliquen aquests conceptes i categories, i dels problemes teòrics i pràctics que plantegen a l'historiador reflexiu.

I el recorregut que planteja Nicolás no és pas una minúcia per a metodòlegs avorrits. Des de la justificació del terme fusteria *història social de la llengua*, que obri el llibre, fins a l'ús de la toponímia, el teatre d'Escalante i l'obra de Sanchis

Miquel Nicolás
*La història de la llengua catalana:
la construcció d'un discurs*
València / Barcelona, IIFV / PAM, 1998
410 pàgs

Guarner com a exemples en les pàgines finals, els raonaments i explicacions que travessen el llibre arriben a intimidar el lector a causa de l'amplitud i profunditat de lectures que revelen. Nicolás no és, precisament, cap *idiota especialitzat* de la filologia local. Afortunadament! De la teoria de jocs a la filosofia del llenguatge, de la semiòtica textual a la sociologia del coneixement, del materialisme històric o la teoria de sistemes a la lingüística diacrònica, el llibre mobilitza i integra una quantitat aclaparadora de recursos teòrics i de lectures ben païdes, cosa certament inusual entre nosaltres. Pàgina rere pàgina es planteja la problemàtica teòrica de l'obertura disciplinària i de la *cross-fertilization* entre els àmbits de discurs científic. Superant l'apel·lació hipòcrita i oportunista a la famosa *interdisciplinarietat*, aquest text presenta una proposta reflexiva sòlida, amb la qual la historiografia lingüística assoleix un altre nivell d'autoconsciència, com en una nova *Aufhebung* hegeliana...

El risc d'aquesta opció és ben evident.



Cal comprendre i disculpar la lectura apressada, parcial i epidèmica —discutible, doncs— de Mannheim, Nietzsche o Wittgenstein, posem per cas. La perfecció no és d'aquest món, certament. Però l'autor posa les cartes damunt la taula i, a mesura que avança el seu discurs, explicita els seus propis pressupòsits ideològics, amb la qual cosa no hi ha lloc per a l'engany. El seu compromís clar amb la idea de nació i amb la supervivència de la seua comunitat lingüística, o el seu «marxisme melancòlic», són opcions que queden ben clares al llarg del text. Tanmateix, la seua anàlisi sobre les ideologies no arriba a qüestionar l'origen i la fonamentació no racionals d'aquests valors últims. Una bona lectura de Nietzsche i Weber hauria esta molt profitosa, en aquest aspecte. Així, hauria pogut evitar alguna que altra esllavissada: l'adoració humiliada de les ciències físiques (cf., p. ex., pàg. 75), la reducció de la literatura al dogma materialista (p. ex., pàg. 140), la típica menció despectiva —molt «marxista», això sí— de la «retòrica dels drets humans» (pàg. 221), la recitació acrítica de l'equació «llengua = nació» (pàg. 299 i ss.), etc.

D'altra banda, la reflexió teòrica general es confon sovint amb la problemàtica específicament catalanesca, i el lector troba a faltar una major diferenciació entre ambdós «registres» de la teoria. Tot plegat, embolcallat amb el mateix to doctoral de l'escrit originari, pot transmetre en alguns moments una incòmoda sensació de feixuguesa que desmenteix les bones intencions amb què s'obri el llibre. I encara cal esmentar una falta greu de cortesia envers el lector: moltes citacions del text no apareixen en la bibliografia final. No es pot deixar desemparat el lector d'aquesta manera.

Però convé no enganyar-se amb aquestes galindaines de lector repelós. Aquest és, sens dubte, un dels llibres més intel·ligents i valuosos que ha produït fins ara això que en diuen filologia catalana. La intel·ligència, la maduresa teòrica i l'agudesada dels raonaments s'hi conjunten harmònicament, i el resultat és digne d'atenció. Això sí: només per a lectors enciclopèdics i reflexius...

Per a entendre el Modernisme

El professor Jordi Castellanos ha publicat recentment (novembre del 1997 i abril de 1998) un parell de llibres que reuneixen un bon grapat de treballs aplegats anteriorment en llocs diversos. El nexa d'unió és la temàtica: el Modernisme, o per ser encara més exactes, el temps del Modernisme. A hores d'ara ja resulta ben inútil haver de presentar la competència del professor Castellanos en la investigació del Modernisme català: la seua tesi doctoral sobre un dels personatges clau, Raimon Casellas, i la infinitat de treballs publicats al respecte, el situen, al costat del professor Joan-Lluís Marfany, com el punt de referència ineludible per a tot estudiós del moviment. En realitat la visió actual del Modernisme, com en general de la literatura catalana del segle XX, va estreïtíssimament unida al treball del professor Molas i del seu nucli de deixebles, entre els quals ocupen un lloc destacat els dos professors esmentats. Precisament un dels llibres, *Intel·lectuals, cultura i poder*, va dedicat a Molas, Marfany i Benet i Jornet, un altre deixeble de Molas. Tots ells hi són reconeguts com a «amics i mestres».

Els tretze estudis recollits entre els dos llibres constitueixen una mostra ben representativa del treball investigador de Castellanos al voltant del moviment modernista i alhora són un camí segur, garantit, per a endinsar-nos-en en la complexa realitat. Cal entendre que són llibres nascuts amb l'objectiu d'aprofundir el coneixement d'alguns dels aspectes o dels actors decisius. No substitueixen els estudis generals, com els que Marfany i ell mateix, aporten al volum 8 de la *Història de la Literatura Catalana* (Ariel), coordinat per Molas. Més aviat en són el complement necessari per a entendre en veritat tots els matisos d'un moviment ric, que no caòtic, com una llarga tradició historiogràfica no ha dubtat de qualificar-lo. Que no exagere en absolut ho pot demostrar, per exemple, J. F. Ràfols, investigador infatigable del Modernisme, que no pot substraure's d'aquesta interpretació heretada, en assajar-ne una definició al seu llibre *Modernisme i modernistes* (Destino, Barcelona, 1949, en castellà, i 1982, en català): «Són tan diferents les personalitats

Jordi Castellanos
Literatura, vides, ciutats
Edicions 62, Barcelona, 1997
196 pàgs.

Intel·lectuals, cultura i poder
Edicions de la Magrana, Barcelona, 1998,
281 pàgs.

que desemboquen en aquest corrent que sovint no podem descobrir res o gairebé res d'aglutinant entre elles, raó per la qual, més que no tractar del modernisme com a una suposada escola o tendència, parlarem dels modernistes, fraccions d'una bigarrada suma que amb penes i treballs el matemàtic més sagaç podria reduir a denominador comú, puix que de vegades fins i tot les unes amb les altres es contradiuen.» (1982, pàg. 7). Ni la sagacitat reconeguda de Fuster fou ajuda suficient, ja en l'any 1972 (*Literatura Catalana Contemporània*, Curial), per a poder superar aquesta visió negativa, intencionadament propulsada pels noucentistes.

És gràcies a la investigació minuciosa, exhaustiva, de la producció literària, de les revistes, de les editorials, dels ideòlegs, dels activistes culturals, de la recepció precisa dels diversos models estrangers o propis..., engegada des de la dè-

cada dels anys setanta, que ens ha sigut permès de penetrar amb ulls nous, i més comprensius, i més justs, en aquest complex moviment modernista. Alguns dels pilars bibliogràfics d'aquesta renovació crítica són els treballs que Castellanos i les dues editorials han decidit de recuperar de les revistes, actes de congressos i obres col·lectives per tal de facilitar-ne la lectura. I acrièixer-ne el sentit, car la publicació conjunta en un mateix llibre permet un major joc d'interrelacions d'aquests treballs, units en la base per les inquietuds estètiques i ideològiques del moviment i de l'època. Els estudis deixen de ser aportacions aïllades per a *parlar-se* i completar-se els uns amb els altres.

Literatura, vides, ciutats recupera sis estudis, revisats («en general han sofert força modificacions», ens adverteix): «El clos matern dels clàssics», «Jacint Verdaguer i el Modernisme. Una recepció controvertida», «Víctor Català i el Modernisme», «*Solitud*, novel·la modernista», «Girona-la-Morta: els ressons d'un mite» i «Barcelona: ciutat i literatura». D'entre els sis, si bé és una elecció arriscada i potser discutida per un altre lector o per l'autor mateix, m'agradaria destacar-ne un parell: la investigació treballada, lúcida i apassionant de les relacions entre Verdaguer i els modernistes i la ja, diguem-ho així, clàssica anàlisi des dels pressupòsits modernistes de *Solitud*, ara com ara la interpretació més suggestiva i brillant de la millor novel·la del Modernisme català.

Intel·lectuals, cultura i poder agrupa set estudis dedicats a sengles personatges determinants de la nostra cultura d'inicis de segle, Modernisme i primeres formulacions del Noucentisme, a excepció del darrer, més jove («inventors de la nació», en diu l'autor): Antoni Gaudí, Jaume Massó i Torrents, Ramon D. Perés, Cebrià Montoliu, Eugeni d'Ors, Josep Pijoan i Nicolau M. Rubió i Tudurí.

Els estudiosos de la literatura catalana i els lectors interessats tenen a la seua fàcil disposició unes obres solvents i atractives. L'autor i les editorials ja han fet la seua part.

Vicent Simbor Roig



«És el destí de les persones...». Qui no ha escoltat alguna volta aquesta frase com a resum benintencionat o resignat d'allò que ens aclapara, ens colpeix o senzillament s'esdevé? O bé encara aquella altra, d'un fatalisme sense fissura: «estava escrit»?

Llavors, és cert que tot està escrit des de sempre i que no hi ha, ni hi haurà mai res d'imprevist sobre la terra i més enllà del cel, ni tan sols l'inici del més lleu tremolar de l'herba més humil, bressada per l'alè de la brisa més anònima? La veritat és que des d'una perspectiva, diguem-ne materialista, i si ens atenim a allò que hi diu la Física clàssica, hauríem de respondre afirmativament a aqueixa pregunta. En la Física clàssica el món està constituït de dues entitats fonamentals, les partícules de la matèria i els camps, i l'evolució d'aqueix món està totalment predeterminada. En particular, la teoria prediu que si en algun instant inicial del temps coneguèrem les posicions d'aquelles partícules i el valor d'aquells camps, tot com llur taxa de variació instantània, ço és, allò que se'n diuen les *condicions inicials*, llavors el futur del món ens seria totalment predictable en principi. Històricament, és ben coneguda l'afirmació en aqueix sentit del físic francès, Laplace, el qual a finals del segle XVIII escrivia que per a una intel·ligència hipotètica, capaç de conèixer en un moment donat aquelles condicions inicials, res del futur, ni del passat, no podria escapar a la seua coneixença.

D'altra banda, la moderna teoria del caos introdueix severes limitacions pràctiques a la pretensió de conèixer les condicions inicials, no ja del món sencer, sinó encara de multitud de sistemes físics aïllats infinitament menys complicats que el total de la realitat, limitacions que van més enllà de les dificultats merament tècniques que la realització d'una tal pretensió poguera suposar en cada cas concret. La raó n'és la que segueix: per a tota una munió de sistemes físics ben ordinaris, anomenats «sistemes caòtics», l'evolució del sistema, en principi predeterminada, és tan sensible a les petites variacions d'aquelles condicions inicials que, en la pràctica, resulta impossible determinar aqueixes condicions amb la precisió que exigiria poder fer una predicció evolutiva per a un lapse de temps mínimament substancial. En qualsevol cas, ha de quedar clar que l'existència en la realitat física de multitud de sistemes caòtics no invalida l'afirmació, diguem-ne *ontològica*, que en la Física clàssica l'avenir del món està predeterminat i que el sentit *operatiu* d'aqueixa predeterminació rau en el fet que, sense cap límit, la teoria fa previsions més i més exactes

És el destí?

del futur en la mesura que perfeccionem el coneixement de les condicions inicials. Per a aquest coneixement, d'altra banda, no hi ha cap limitació *de principi*.

Així, hem de subscriure finalment la visió d'un món perfectament determinat en la seua evolució, malgrat les vanes il·lusions amb què de tant en tant intentaríem negar-ho? Quan diem, per exemple, d'un artista que ha «creat» tal o tal obra d'art, és aquesta afirmació de creativitat una mera hipèrbole o en dir això responem a un nivell de comprensió pregona d'allò que realment s'ha esdevingut? Tornem a la Física abans que intentem contestar ací a aquestes preguntes. Com és conegut, la Física quàntica representa una profunda revolució conceptual respecte de la Física clàssica i en definitiva respecte del conjunt de totes les ciències positives, i no és la menor d'aquestes revolucions el fet quàntic que, en general, no podem predir completament el futur dels sistemes microscòpics, encara que el seu estat present ens siga completament conegut. Feta aquesta afirmació, i a fi d'assolir-ne una correcta comprensió, el lector farà bé de no banalitzar l'afirmació imaginant que la dificultat de predicció és la conseqüència trivial d'un desconeixement provisional o capgirable de les condicions externes o exactes en què es troba el sistema, perquè la Física quàntica no diu això en absolut. En efecte, quan he començat adés dient que, per hipòtesi, l'estat present del sistema microscòpic ens era completament conegut, això pressuposava el coneixement exhaustiu del sistema i *la seua circumstància*. Per tant la relativa impredecibilitat del futur, de què es tracta ací, és una propietat *ontològica* i no el defecte esmenable d'una ignorància passatgera sobre el total de la realitat actual. Cal afegir que, d'ençà de la creació de la Mecànica Quàntica, en els anys vint d'aquest segle, tota una sèrie de teories, anomenades «de variables ocultes», intentaren *completar* la nova teoria tot explicant aquella impredecibilitat com el subproducte banal d'un dèficit en el coneixement exhaustiu de l'estat inicial del sistema. Fou el mèrit de J. Bell, a mitjan dels anys seixanta, haver posat de relleu que, en casos determinats, la Mecànica Quàntica, d'una banda, i totes les teories viables de variables ocultes, d'altra, feien prediccions observables diferents.

Vint anys després, cap a mitjan dels huitanta, es completaven una sèrie d'experiments que confirmaven espectacularment la Mecànica Quàntica mentre desautoritzaven les teories alternatives de variables ocultes. Així l'*acausació* relativa enunciada per la Física quàntica, ço és, la propietat genèrica dels sistemes microscòpics d'evolucionar cap a estats finals diferents (sempre dins d'un conjunt prefixat i no arbitrari d'estats finals) a partir d'un mateix estat inicial, adquireix *experimentalment* una dimensió ontològica en no reduir-se a la banal conseqüència d'una ignorància accidental sobre l'estat inicial.

Però, encara més: no és possible reduir l'abast d'aquest resultat imaginant que una propietat tan estranya, com aquella acausació relativa, regeix únicament en el món microscòpic, on atés el seu caràcter insòlit, allunyat dels registres de la vida quotidiana, podrien manifestar-se aquestes anomalies i encara d'altres no menys exòtiques. En efecte, l'acausació microscòpica no roman sempre en el redós del món microscòpic on s'ha produït i de tant en tant s'amplifica fins a assolir el nivell macroscòpic de la nostra vida ordinària. Això passa per exemple en tots el processos de mesura, atés que en aquests processos l'aparell de mesura (un sistema macroscòpic, certament) ha de quedar finalment afectat al nivell de la nostra capacitat d'observació subjectiva. Però, l'amplificació macroscòpica de l'acausació microscòpica no s'acaba en el món reduït de determinades mesures físiques, de manera que finalment aquella acausació envaeix l'esdevenir universal per a impugnar la pretensió que tot el futur estiguera ja escrit: així, el món no es va *crear* inicialment d'una volta per totes, ans al contrari, dins de certs límits més o menys estrictes, es crea parcialment a si mateix dia a dia. Hi ha, a més, raons per a sospitar que els éssers vius i en particular els cervells humans són sistemes físics específics especialment aptes per a amplificar regularment fins a nivells macroscòpics l'acausació relativa del món microscòpic. Així, els humans, en la nostra activitat quotidiana, contribuiríem singularment i dins de certs límits a la creació contínua del món, i la creació artística en particular podria ser una de les manifestacions d'aqueixa creativitat més enllà de la banalitat d'una mera metàfora.

Som ben lluny d'aquella visió tan estranya, i sovint no valorada així, segons la qual tot, absolutament tot, en les seues manifestacions més elementals, estaria des de sempre escrit en un presumpte llibre de la història natural i social!

Una novel·la dispersa

Aquesta darrera novel·la d'E. Piera és un recull de breus episodis sobre la vida de dos germans. Alexis i Sònia són fills d'una família aristocràtica instal·lada a Londres. La mare és britànica, una de les poques informacions que se'ns dona sobre ella, ja que no té cap paper en la història. El pare, Nicolau Romanov, un rus exiliat que es pretén hereu de l'últim tsar, pràcticament no fa més que de personatge oposat als protagonistes: un pare dominant arquetípic. El punt de partida dels dos germans és l'enfrontament amb el pare. L'adolescent Alexis amb motiu de la seua relació amorosa amb una doctora divorciada (Rosa Stanley), aprofitada per la premsa del cor per a fer escàndol. La menuda Sònia, xiqueta superdotada que observa el conflicte, somia amb fugir de casa amb el germà i viure cantant cançons d'Elton John al metro.

Alexis sí que fuig cap a St. Petersburg amb una identitat falsificada. Descobert pel Ministeri de Defensa i obligat a anar a la guerra, fa amics i es converteix en heroi. En tornar a Londres es convertirà en hereu de la corona, funció que assumirà diligentment. A més, es casa amb una dona de la qual el lector no n'arriba a saber més que el nom i poca cosa més. Pel que fa a la germana, la més rebel de la família, es dedicarà a estudiar amb els millors i fer una vida amb les comoditats

Emili Piera
El punyal d'Abraham
314, València, 1998
228 pàgs.

d'una princesa. Fins i tot contribuirà a l'estabilitat de la corona en rebre, de mans d'un separatista (potser es deia Abraham?) una punyalada. Es recupera ràpidament.

L'evolució dels personatges els du, més o menys, a seguir el camí que Nicolau III, ja mort, els havia marcat. El problema és que semblen totalment plans, com si el que els passa no anarà amb ells, sense profunditat. Si la intenció del text és aquesta, perfecte: ens mostra la incapacitat d'uns aristòcrates per a enfrontar-se a les circumstàncies. En canvi, hi ha una qüestió més de fons: el text no està ben construït, es plantegen situacions que, per no concloure's, ni tan sols es desenvolupen. La novel·la pretén contar tan-

tes coses en tan poc espai que acaba sent no superficial, sinó més bé dispersa. Es desaproveiten textos que podrien ser intensos, com les visions oníriques de Sònia quan tasta l'*amanita muscaria*, o la carta de comiat que li dona Rosa al seu amant abans d'anar-se'n a Kenya. El lector no pot interpretar les imatges i símbols que hi apareixen, no se li ha donat informació amb què omplir-los de significat. En el primer cas, el lector no coneix les raons que condueixen la princesa a ingerir la substància tòxica, quina és la crisi que la porta a voler conèixer-se per aquest mitjà. En el cas de la separació i la carta, el problema és més greu. El lector espera que el conflicte es resolga d'alguna forma, però en comptes d'això, cap al final, Alexis veu el lligall de cartes de Rosa i decideix no obrir-lo, amb la qual cosa el lector veu frustrades les seues expectatives.

Amb tot, cal reconèixer que Piera ha realitzat una bona tasca de documentació. Planteja els problemes de la Rússia actual narrant guerres de frontera, jocs malabars de la política interna i internacional, etc. El més cridaner és el plantejament d'una curiosa hipòtesi històrica: la restauració de la monarquia per tal de reforçar la unitat de l'imperi, amenaçada per les tensions nacionalistes.

Ausiàs Gomis

CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA

Quatre veus i un país*



Hui ja som molts els valencians que co-nexim la història del nostre país, la iden-titat de la nostra llengua i les reivindica-cions històriques del nostre poble. En gran part, ho devem a homes com Ma-nuel Sanchis Guarner, Enric Valor, Vicent Ventura i Paco Burguera, els protagonis-tes dels quatre llibres de la Universitat de València que ara presentem. Els quatre llibres arranquen dels quatre actes acadèmics en què se'ls concedí les màximes distincions universitàries: el doctorat *honoris causa* a Enric Valor, la Medalla de la Universitat a Sanchis Guarner, a Vicent Ventura i a Francesc de Paula Burguera. Els inescrutables camins de la natura no ens han permés que hui puguem comptar amb la presència del professor Sanchis Guarner, que tindria ara 86 anys. En canvi, tenim el privilegi de tenir al nostre costat no sols Ventura i Burguera, sinó també un Enric Valor de 86 anys ben complits, que no ha deixat de treballar i de creure en el futur del nostre poble.

Si els organitzadors d'aquest acte han sol·licitat la meua intervenció ací és perquè, darrere l'homenatge a aquests quatre «homenots» valencians, ha estat, està i estarà sempre l'Institut de Filologia Valenciana, que ara em toca presidir i que, en el seu moment, va proposar les esmen-tades distincions. Ens alegrà molt que les propostes de reconeixement acadèmic fossen acollides i recollides amb entusiasme pel Rector i la seua Junta de Govern. Però, per a nosaltres no es tracta només d'un reconeixement sinó d'un gest de gratitud per la seua impagable tasca. Una tasca, en què l'explicació raonada i la defensa apassionada de la llengua pròpia dels valencians ha estat un dels eixos centrals de les seues actuacions. Una tas-

ca que no volem arqueològica, sinó per-manentment viva. I per això hem contri-buït decisivament a fer possibles aquests quatre llibres que hui presentem, que és una de les millors maneres de perpetuar les veus dels seus autors i transmetre així a les noves generacions unes reflexions i unes aportacions que no han perdut actualitat. Uns llibres que, almenys hui, no haurien estat possibles sense el treball, la dedicació i l'entusiasme de l'equip del Servei de Publicacions de la nostra Uni-versitat, sense la tossuderia lúcida d'An-toni Furió, director del Servei, sense la si-lenciosa complicitat de Juli Peretó, vice-rector d'Investigació, i sense el suport in-condicional de Pedro Ruiz, el Rector.

«Quatre veus i un país», diu l'eslògan de presentació. I ho diu molt encertada-ment, perquè tots quatre, a pesar de ser de tan diversa extracció social i ideològica i de procedir de quatre indrets tan diversos, com són la Plana de Castelló, en el cas de Ventura, la Foia de Castalla, en el cas de Valor, la ciutat de València en el cas de Sanchis, i la Ribera, en el cas de Burguera, han laborat en una mateixa di-recció, la vertebració del país: Sanchis Guarner, explicant-nos-en la història cul-tural i lingüística, Valor transformant en literatura la paraula viva de la terra, Ven-tura i Burguera reivindicant, a través sobretot de la premsa, un futur digne per als nostres conciutadans al si de l'Europa dels pobles.

Encara que sone a ritual obligat i fins i tot a autopropaganda, no puc ocultar-vos la meua convicció que tenim al davant quatre joies bibliogràfiques. El llibre de Valor apareix publicat dins la col·lecció «Honoris causa», de format bell i atrac-tiu. Acostumats al Valor literat o gramà-tic, les pàgines inicials del llibre ens ofe-reixen un aspecte inèdit de la seua escrip-tura: unes confessions molt personals sobre els seus anys juvenívols, les seues lectures predilectes, les seues fonts d'ins-piració literària, la seua manera de veure el món, el sentit de la seua novel·lística, el seu concepte de llengua estàndard, que tot plegat les converteixen en un docu-

* Text llegit a la Fira del Llibre de València el 23 d'abril, en la presentació dels llibres esmentats.

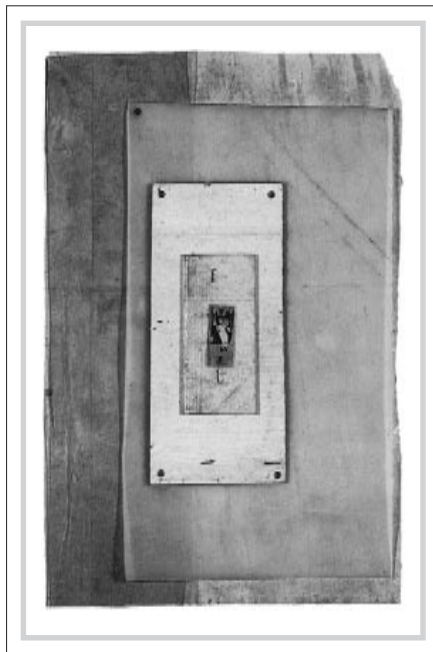


ment inestimable per a comprendre l'ho-me i l'obra. Una acurada bibliografia a cura de Gemma Lluch, Rosa Serrano i Òscar Pérez arredoneixen aquesta prime-ra part del llibre, que a primer colp d'ull permet copsar la trajectòria humana i intel·lectual d'aquest extraordinari i exem-plar ciutadà valencià que és Enric Valor. No debades acaben d'imitar la iniciativa de la Universitat de València d'honorar-lo amb la màxima distinció acadèmica les Universitats germanes de Palma de Ma-llorca, Alacant, Jaume I de Castelló i Autònoma de Barcelona. La segona part del llibre no és menys original. Òscar Pérez ens ha exhumat els articles comba-tius del jove Valor dels anys de la II Re-pública espanyola i nombroses col·la-boracions periodístiques del període fran-quista, que ens permeten familiaritzar-nos amb dues facetes poc conegudes del quefer intel·lectual de Valor: la de mes-tre de llengua i la de lector de llibres. Una replega sistemàtica d'estudis i comenta-riis sobre l'obra del nostre literat, fets per estudiosos tan competents com Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Rafael Ninyoles, Joan Oleza, Neus Oliag, Josep Iborra i Vicent Escrivà posen punt final a un llibre, que no dubte a qualificar d'imprescindible per a l'investigador i de deliciós per al lector interessat a aprofun-dir en la coneixença de la llengua i la li-teratura actuals del País Valencià.

El llibre *Sanchis Guarner: el compromís cívic d'un filòleg* enceta la col·lecció «Pa-ranimf». També ací el lector trobarà as-pectes inèdits en la bibliografia guarne-riana. Una seixentena d'amics, col·la-boradors i deixebles ens ofereixen altres tants testimoniatges sobre les seues rela-cions amb el Mestre, de remarcable : 17

interés per a traçar el perfil humà i intel·lectual d'un home clau en la història del País Valencià contemporani. L'allau i la diversitat de col·laboracions donen fe de l'extraordinari impacte de l'actuació cívica i cultural de Sanchis Guarner, davant la qual no podem estar-nos d'evocar aquella coneguda frase del *Poema del Mio Cid*: «Ay qué buen vasallo si hubiese buen señor!». Amb aquests testimoniatges, Sanchis Guarner cobra vida i es fa present. D'això es tractava. I, per si fóra poc, el llibre encara ens ofereix una fidel reproducció d'un dietari privat que Sanchis va escriure l'any 1971, amb unes confessions d'indubtable interès per a comprendre aquell moment històric i percebre els primers moments d'allò que s'ha conegut com la batalla de València. Finalment, per arredonar aquesta impagable visió personal del mestre, el lector podrà trobar reproduïdes les més importants entrevistes que va concedir a propòsit de la seua pròpia biografia i de les qüestions candents del moment.

El títol del llibre *Vicent Ventura: un home de combat* resumeix molt bé el sentit últim de la trajectòria pública d'un ideòleg, d'un polític i d'un periodista fermament compromés amb les reivindicacions nacionals i populars del País Valencià. Les glosses inicials d'Adolf Beltran i de Josep Fontana i la biografia realitzada per Francesc Pérez Moragón el retraten lúcidament. Però l'interés del llibre rau sobretot en l'antologia de textos periòdics de l'autor que la paciència i els bons criteris dels curadors, Pérez Moragón i Rafael Frasquet, han aconseguit reunir ací a partir d'un buidat sistemàtic de fonts de difícil accés. En total, s'hi han aplegat prop de cent articles distribuïts temàticament sota diferents epígrafs: «Meditacions al voltant de l'esquerra i el



socialisme», «Visió del País Valencià», «La integració en la Comunitat Europea», «Els primers anys de la democràcia», «Aspectes diversos de la realitat» i «Amics, records i comiats», que reflecteixen els eixos centrals de les reflexions de Ventura. Mai no havíem tingut entre els mans un llibre de Ventura amb les ambicions d'aquest. Ara, a través de la ploma del nostre periodista, els lectors coetanis podran recordar parcel·les apassionants de les seues pròpies biografies, i el lector més jove, conèixer amb profunditat els problemes que més ens afecten i, segurament, prendre'n consciència més cabdal. Heus ací el mèrit inestimable d'un llibre que es fa de molt bon llegir.

De característiques ben semblants és el llibre *Francesc de Paula Burguera: l'obsessió pel país*. No debades es tracta també d'un ideòleg i d'un polític que, així mateix a través del periodisme, ha reflexionat, des

d'una òptica demòcrata-liberal i inequívocament valencianista, sobre els mateixos temes, si fa no fa, que Ventura. Per adonar-nos-en, només ens cal esmentar els títols dels diversos apartats: «El País: tòpics, dèficits i signes d'identitat», «Per la democràcia i l'autonomia», «El combat polític», «El País Valencià, discriminat», «L'estratègia de la tensió», «Per la llengua», «Noms propis». Les estretes relacions de Burguera amb els nuclis culturals valencianistes de l'època franquista ens forneixen informacions de primera mà i comentaris molt sucosos sobre les grandeses i misèries d'aquells nuclis de resistència cultural. La relativa joventut de Burguera en relació als altres autors esmentats ens permeten llegir articles datats, com qui diu, ahir mateix, amb unes reflexions no menys sucoses sobre els subtils mètodes amb què el poder planifica i aplica les seues estratègies glotofàgiques. Un llibre especialment escaient per a ingenus i desorientats en qüestions vitals per als valencians, que, com ha volgut subratllar l'autor en el títol escollit, transpira pertot arreu una obsessió irrenunciable i apassionada pel devenir del nostre poble. I tot això expressat amb l'agudesa i l'agilitat d'un periodista amb vocació literària.

El lector té en aquests quatre llibres matèria abundant i selecta per a la informació i la reflexió. Estic convençut que, després d'assaborir-los, haurà obtingut almenys un coneixement privilegiat de la realitat valenciana dels darrers cinquanta anys i estarà en condicions de percebre molt millor la lucidesa d'aquests valencians excepcionals que són Sanchis Guarner, Valor, Ventura i Burguera. Em resta convidar-los a deixar-se seduir pel seu verb apassionat i apassionant.

Antoni Ferrando



En valencià... sempre Bromera!

Edicions Bromera inicia la publicació del programa de materials educatius Bromera.txt amb l'edició dels llibres *Valencià: Llengua i Literatura* per a 3r d'ESO.

- LLIBRES DELS ALUMNES: pràctics, innovadors i amens.
- QUADERNS D'ACTIVITATS: amb múltiples pràctiques textuais i gramaticals.
- GUIES DE RECURSOS DIDÀCTICS per al professorat.
- CASSET amb exercicis de comprensió oral, elocució, recitació, cançons...
- PROJECTE CURRICULAR en suport paper i disquet.

Més informació: <http://www.bromera.com>



Són diversos els motius que obliguen a comentar l'obra d'Àlan Greus, un jove autor valencià que ha penetrat en el món literari amb força. En primer lloc, la seua recent contribució en el circuit valencià de narrativa per a joves ha estat decisiva, i encara més, amb una literatura, això sí, de qualitat. En dos anys ha publicat dues novel·les d'aventures gràcies als premis obtinguts. A més, ha publicat *Relats de la creença* (Premi Sant Carles Borromeu), un recull de contes en el qual ha reunit la tasca de diversos anys —mentre que «De professió, altruista» és el més antic, «El buit» és el més recent. L'autor aprofita creences, comportaments popularment arrelats per a treballar amb èxit l'art de la breuetat. Però cal destacar, sobretot, el fet que aquest esclat no té intenció de ser purament transitori o anecdòtic, ans al contrari, ja que la constància i la vitalitat juntament amb una gran dosi de seriositat davant d'una tasca atractiva, el mantenen despert enfront d'uns projectes que tindrem ocasió de llegir en un futur ben pròxim. Sens dubte, s'ha incorporat al panorama literari un narrador amb qualitats.

Hom pot caure en el parany de pensar que una crítica, pel fet de ser positiva, contribueix a reforçar «l'argot d'idolatria d'un mètode». Aquestes línies exposen una convençuda reivindicació d'una literatura òptima per a joves al País Valencià, en un sector on la manca n'és ben palesa. És, doncs, necessari parar esment en el tipus d'opcions literàries d'aquest àmbit que actualment hi existeixen. Publicar llibres en edicions juvenils que tindran una eixida agradablement quantitativa és l'ham perfecte per caure en la temptació d'escriure llibres un darrere l'altre. Hi ha prou amb el fet de tenir una idea i plasmar-la en paper? Abans que res, és injust; de vegades, fins i tot un engany. Malauradament, entrem en el joc on tot val. Eva Piquer a l'*Avui* plantejava que «en un món dominat pel mínim esforç, expressions amb paper de jòquer triomfen». Parlava del fet que molt sovint ens trobem davant de periodistes, i fins i tot de narradors, que s'apunten a la moda del «diguem-ne» i s'expressen sense preocupar-se ni el més mínim de cercar el mot just. Es publiquen històries que, a més, no presenten cap interès. Una altra cosa és que s'intente i no s'aconsegueix; aleshores no ens hem d'entossudir, cal caminar per altres indrets i deixar que continuen els que ho fan dignament, com a mínim no tractar de donar gat per llebre. Altra cosa suposaria enganyar els altres i, com no, enganyar-se un mateix.

Àlan Greus es troba als antípodes d'aquesta moda nul·la de què parlem. En

Àlan Greus: una veu a tenir en compte

Lamulet egipci
Bromera, Alzira, 1997
144 pàgs.

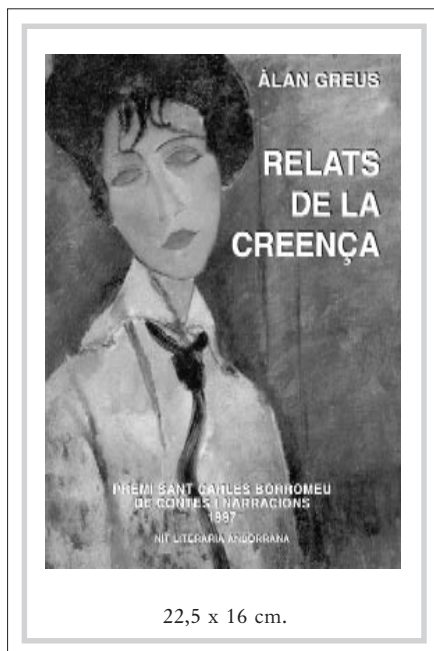
Art de Raimon
Edicions del Bullent, Picanya, 1998
160 pàgs.

Relats de la creença
Bromera, Alzira, 1998
141 pàgs.

pocs anys, ha anat cercant una línia d'expressió que finalment ha vist fluir satisfactòriament. Durant els anys en què estudiava filologia catalana va provar sort amb el gènere poètic, col·laborava amb altres companys a una revista de la facultat. Prompte va decidir que tenia idees més adients per a ser narrades i que excel·lia en aquesta nova faceta. El mateix autor declara passar-s'ho molt bé escrivint. Conta històries que ell llegiria. Però l'important, indefugiblement, és la continua revisió a què sotmet els seus textos. S'esdevé així, una narració fluïda, a cada pas totalment cisellada, que evidencia un estil acurat.

Amb *Lamulet egipci* —I Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil, que igualment ha estat reconegut amb un dels Premis de la crítica de l'IIFV 1998—, podem gaudir d'una història d'aventures i romàntica, molt ben construïda, que ràpidament enganxa el lector. Amb *Art de Raimon*

—17é Premi Enric Valor de Narrativa Juvenil—, tot i que reincideix en les mateixes línies argumentals, aconsegueix, fins i tot, superar l'anterior. Incorpora diversos registres dialectals per mitjà de diferents personatges. Denota certa predilecció per introduir diferents nivells narratius, altres textos de civilitzacions antigues o dels clàssics, com ara l'*Art abreuçada d'atobar veritat*. La intenció, segons ell mateix declara, ha estat la de retre un modest homenatge a Ramon Llull. És per això que el text afegit és l'incunable que Raimon tractarà de cercar a l'estil de *La Bíblia Valenciana* o *El nom de la rosa*. Amb *Lamulet egipci* véiem clarament uns valors humans que l'autor deixa surar a través del comportament del narrador protagonista. Al jove Francesc li agrada molt llegir (tot i no ser l'estudiant ideal) i «esbrinar coses sobre formes de vida antigues», raó per la qual els companys es burlen d'ell. A més, troba «que estar tothora donant-li puntades de peu a un baló o matant marciàns amb cara d'estaquirot és una manera bastant ensopida de passar el temps»; no cal ni dir que es tracta d'un jove un tant atípic. A *Art de Raimon*, hi flueixen els mateixos valors. Insisteix, però, en el sentit més pur de l'amistat, tolerància, sensibilitat. Sobretot, en totes dues novel·les, resulta encisadora la manera de transmetre les primeres sensacions d'enamorament; aturem-nos en *Lamulet egipci*: «No sé si alguna vegada us heu sentit la persona més feliç de la terra. Aquell dissabte, de segur que no: perquè ho era jo, sens cap mena de dubte». Es percep de nou, amb la darrera novel·la, una intenció ben palesa de transferir el gust per la lectura; al capdavant, l'autor tracta d'incloure, sempre que li és possible, tota classe de coneixements sobre la nostra cultura i la literatura en general. Aconsegueix que traspue la justa combinació entre el llenguatge normatiu i la llengua i les expressions col·loquials, sense sucumbir als castellanismes, aspecte que recorda clarament Josep Lozano, el qual, segons el mateix Àlan Greus declara, ha esdevingut un mestre. Les pinzellades d'humor, de gràcia i d'enginy hi són també remarcables —per exemple, el títol *Art de Raimon*, amb el qual juga fins al final de la novel·la. Fem nostres les paraules de Raimon: «Potser té raó Albert i ens cal llegir molt més. Potser em convé repassar Llull [...] Qui diu que en les seues ratlles, cercles concèntrics i figures no arribe a trobar jo el meu art, la meua pròpia forma d'expressar els sentiments i les idees?» De totes totes, a través també d'Àlan Greus, encara ens queda París.



Transmodernitat: panacea universal o impostura intel·lectual?

Rosa María Rodríguez
El modelo Frankenstein
(De la diferencia a la cultura post)
Tecnos, Madrid, 1997
131 pàgs.

L'autora fa una anàlisi dels fonaments metafísics de la Modernitat i de la revisió del projecte il·lustrat per part del pensament postmodern per a presentar la seua resposta als problemes i conflictes del món d'avui des de la perspectiva d'una dona que es vol lliure, feminista, intel·lectual i independent. Sobta, però, la inanitat de les seues propostes davant del formidable repte plantejat.

Bateja amb el mot «transmodernitat» el seu plantejament que pretén de recollir el bo i millor dels tres segles darrers per configurar un futur encoratjador: «No renunciar hoy a la Teoría, a la Historia, a la Justicia social, y a la autonomía del Sujeto, asumiendo las críticas postmodernas, significa delimitar un horizonte posible de reflexión que escape del nihilismo, sin comprometerse con proyectos caducos pero sin olvidarlos». Com creu aquesta superdona nietzscheana que es pot dur a terme aquesta transvaloració? Així: «Hay que hacer de la vida un concierto de Brandeburgo o morir en la zafiedad común; las variaciones Goldberg son nuestra recusación nouménica, nuestra apuesta por la dispersa infinitud». L'autora no explica aquesta assumpció de «la secularización con la audacia sublime del artista», aquest pas «del factum al fictum. Nacimiento de una filosofía narrativa que, invirtiendo la graduación kierkegaardiana de los estratos teológicos, transita en la ética, intentando encontrar en la moralidad de las moralidades un placer estético» pot oferir alguna solució als problemes de la present fi de segle caracteritzada per «el resurgimiento de las luchas nacionalistas, el conflicto bélico de la antigua Yugoslavia, la falacia capitalista del fin de la historia entonada por Fukuyama resolviendo la muerte del marxismo, la corrupción política haciendo tambalear el sistema de representación democrática, la quiebra del equilibrio entre los tres poderes, enfrentando el judicial al ejecutivo, de mano de un cuarto poder, los medios de comunicación, aplicados a la apología del escándalo».

Però és que l'autora no vol posar-se so-

lemne, perquè «tras las ruinas de la metafísica y de los muros, no debería surgir obligatoriamente el creyente rubicundo. Entre la virgen de Chestokova, el integrismo petrolífero o la prótesis telemática nipona, debería caber un añejo escepticismo creador, transmoderno lo he llamado, que transforme la ausencia gnoseológica en ficción ética, en una nueva estética de la existencia». Cal ser, ens diu, picardiós i prudent a l'hora de donar resposta a les grans qüestions: «Todo queda por responder: ¿era más íntimo el corsé de la abuela o el ligero de Madonna?, ¿Proust o las películas de arte y ensayo?, ¿el amante turbulento o el doméstico en paños menores?, ¿dónde estriba el lugar recóndito de mi intimidad?, ¿en el cuerpo, en el alma, en la carne, en la mente, en el yo, en la tarjeta de crédito?».

Aquest llibre merescu el premi d'assaig de l'Ajuntament de València el 1996. R. M. Rodríguez era llavors directora de col·leccions del mateix Ajuntament, i presidenta de la «Asociación Valenciana de Críticos Literarios». Es trobava, doncs, ben situada per denunciar, com ho fa «esta legitimación espuria de las supuestas producciones artísticas» que «camina fácilmente y al final disfraza lo que realmente es: encubierta estrategia de los lobbies literarios, corruptela de pesebre, administración política de silencios, guiño cómplice de conjurados».

Ara la nostra autora és gerent cultural de la Fundació València III Milenio-Unesco, directora de l'aula de pensament de la nova Alfons el Magnànim provincial, de la revista *Debats* i de la col·lecció «Investigacions». Precisament ha començat la seua trajectòria intel·lectual en el darrer dels càrrecs esmentats amb la publicació de dos llibres: *Enigmas de la Iglesia Valenciana*, coordinat per J. C. Martín de la Hoz, destacat membre de l'Opus Dei que es mostra comprensiu amb el paper de la Inquisició, i *La lengua valenciana hasta Jaime I*, de Vicente Gómez Bayarri, que no és més que, per manllevar les paraules de la catedràtica C. Barceló, un pamflet que es pot resumir en el lema «abans moros que catalans». Seran aquestes les variacions Goldberg que ens impediran de morir «en la zafiedad común»? És aquesta la mostra de la transhistòria, transpolítica, transparència, transexualitat que reivindica en el seu llibre? Ha trobat la nostra autora amb el PP «un apoyo institucional que no pretermine desde el interior de las instituciones políticas las líneas de gestión, sino que respalda la actividad independiente» per tal de «consolidar la pluralidad y la objetividad de la creación»?

Miracle Garrido

Sapere aude versus pensare aude, signe de llibertat

Josep-Maria Terricabras
*Atreveix-te a pensar. La utilitat del
pensament rigorós en la vida quotidiana*
La campana, Barcelona, 1998
199 pàgs.

Si a la Il·lustració es va fer rellevant el lema de *Sapere Aude!* (Atreveix-te a saber), Josep-Maria Terricabras ens presenta el seu *Pensare Aude!* (Atreveix-te a pensar), amb la qual cosa no pretén més que fer-nos veure la importància d'aprendre a utilitzar el pensament per pensar millor. Pensar és considerat des de la psicologia, com una activitat psíquica en conjunt, que fa acte del pensament mateix, és a dir, abstracció feta del seu valor objectiu de coneixement: «Jo sóc una cosa que pensa, es a dir, que dubta, que afirma, que nega, que coneix poques coses, que ignora moltes, que estima, que odia, que vol, que no vol, que imagina també, i que sent». (Descartes, Med. III). Si la dignitat humana parteix del pensament, aquesta invitació de Terricabras, és un bon exercici per fer-ho des del rigor necessari que ens permeta entendre millor la nostra vida quotidiana. I per què? Doncs, i per què no?. Per què no aprendre a concebre, jutjar i raonar millor o, almenys, d'una manera més profitosa per a nosaltres mateixos?. L'autor ens presenta cada capítol amb una sèrie de preguntes a les quals ell mateix donarà una de les respostes possibles, com ara són: Comparteix els meus pensaments amb algú? Hi ha preguntes profundes? Per què busquem explicacions últimes? Quines coses sé segur i com ho sé, que les sé segur? Com faig per decidir qui te raó? Que crec de debò? Com es poden ensenyar els valors? A què em sento moralment obligat? Per què és important pensar?

No és la meua intenció fer un resum de cadascuna de les respostes, cosa que cauria en el tic dels pedants, sinó afegir-me a l'exercici crític del pensar i repensar les coses des del meu llenguatge, perquè si tot això és possible, és gràcies al llenguatge, a les paraules, a la capacitat que tenim de fer-les expressar i comunicar: «A l'hora de reflexionar, l'uni-

Reflexions sobre la vigència de les Normes de Castelló

Abelard Saragossà
*Passat, present i futur de les Normes
Ortogràfiques de Castelló (1932)*
Saó, València, 1998

ca sofisticació objectivament justificable és la que arriba quan els temes tractats es van tornant més enrevessats i complexos. Qualsevol altra sofisticació respon a algun tic de pedanteria intel·lectual», ens fa saber Terricabras i ens cita la *Metafísica* d'Aristòtil per recordar-nos allò de «Per naturalesa, tots els humans desitgen saber». Tanmateix, més que un saber per saber, una de les condicions d'aquesta invitació serà un coneixement fonamentat en totes les èpoques imaginables, ja que d'aquesta manera, s'estarà amb menor confusió davant les experiències de la nostra vida quotidiana. La segona condició serà el saber exacte de l'emplaçament del pensar en el seu temps. I així, per exemple, la millor poesia per a nosaltres serà la que ha sigut recentment escrita, perquè reflecteix de la millor manera la nostra existència, ja que com afirma Terricabras «la pràctica diària s'aguanta sola».

El que fa que pensar siga excitant és el repensar, el fer nou el que altres han pensat i pensar-ho des de la nostra pròpia experiència, és a dir crear de nou i constantment allò que per tradició, història o costums creiem que sabem, sabem fer o sabem dir. Però per a fer-ho nou, hem de saber coses i al mateix temps saber amb exactitud qui s'és i què podem aconseguir amb aquest repensar de nou.

Com considera l'autor, les suposicions, pressuposicions i d'altres interpretacions massa apressades ens faran caure en la superficialitat dels prejudicis, per la qual cosa ens farà avinent que la recomanació sàvia de Wittgenstein: «No pensis, mira!» és pròpia del pensament atent, ja que el que es pretén es desvetllar nous aspectes als nous observadors. Un pensament no es pot esgotar en un cop d'efecte, ja que això provocaria una minva a cada nouencontre quotidià. El pensament se succeeix al nostre interior i sols nosaltres podem mirar, examinar, comparar i observar per concebre, jutjar i raonar de nou, des de la llibertat del nostre propi pensar. Les nostres mirades i reaccions canviaran si som capaços de mirar el que és vell amb el filtre del que és nou. Aquesta innovació de la tradició del pensament és el que ens proporciona la utilitat de pensar.

Ens trobem, doncs, davant una guia útil i clara per a exercitar-nos en l'ús de l'eina més poderosa, i emancipadora, amb què comptem els humans, i que no sempre es fa servir en la mesura de les seues possibilitats.

Eva Sòria

En un moment com l'actual, en què socialment hi ha un debat intens sobre la normativa, i fins i tot una sèrie d'actuacions polítiques tendents a buscar fórmules per a intentar superar el conflicte lingüístic que flagel·la els valencians des de fa algunes dècades, el llibre *Passat, present i futur de les Normes Ortogràfiques de Castelló (1932)*, del professor Saragossà, és, com a mínim, una obra oportunitatíssima. El subtítol és molt indicatiu del que el lector hi podrà trobar: *dades i reflexions per a una valencianització de la nostra societat*. Perquè, efectivament, aquest llibre no és una simple recopilació de dades. Hi ha això, naturalment: informació sobre la gestació i el desenvolupament d'unes normes que són el punt de partida del valencià actual. Però també hi ha tota una sèrie de reflexions al voltant dels fets exposats des d'un valencianisme militant. Saragossà no ha pretès en cap moment fer una obra filològica de caràcter acadèmic, més o menys neutra. Ben al contrari: és una obra fortament compromesa, que no es priva de fer reprotxes, quan ho creu oportú, a certes actuacions dels partits polítics que governen o han gover-



21,5 x 13,5 cm.

nat, o proposar tot un programa d'actuacions en els mitjans de comunicació amb l'objectiu de donar a conèixer la nostra realitat lingüística, i desfer així malentesos i prejudicis que certs sectors socials han anat assimilant com a conseqüència de les pràctiques desinformatives de certs mitjans, indicant fins i tot de manera expressa les persones que estarien en les millors condicions per a dur-les a terme.

A cavall entre el manifest polític i l'obra de divulgació científica, l'autor analitza el passat, el present i el futur de les normes ortogràfiques valencianes, desgranant els problemes i els condicionaments amb què han hagut d'enfrontar-se en cada moment.

Així, en primer lloc, l'autor contrasta les Normes de Castelló amb la normativa fabriana per al conjunt del català, i en general amb el conjunt de les llengües romàniques, per veure fins a quin punt els trets específics del valencià foren tinguts en compte per Fabra en el disseny de l'arquitectura ortogràfica, i, d'altra banda, per mostrar el paral·lelisme existent entre les solucions donades a problemes ortogràfics concrets en diverses llengües romàniques.

L'apartat referit al present està dedicat, principalment, a l'anàlisi de les revisions ortogràfiques secessionistes proposades per algunes institucions valencianes, a fi de mostrar les contradiccions que contenen i els dèbils fonaments científics en què se sustenten; i, sobretot, per fer palès el rerefons ideològic que actua com a motor de les propostes. I els fets. I els currículums. Perquè, al cap i a la fi, les institucions no són sinó col·lectius de persones amb trajectòries vitals ben definides: trajectòries que resulten infinitament més eloqüents que les poques paraules que molts han gosat escriure.

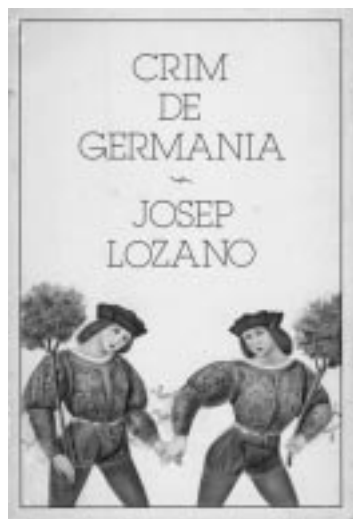
I, finalment, hi ha l'apartat dedicat al futur, en què ens ofereix les seues reflexions sobre la necessitat d'una institució amb potestat normativitzadora capaç de contrarestar els efectes negatius que poden derivar-se de velleïtats personalistes i vaivens polítics en una societat tan poc compacta lingüísticament com la valenciana. Una normativa sense regulació explícita, i sense el suport explícit de les institucions, suposa una situació d'extrema debilitat, i en un context de contacte entre llengües actua dificultant la recuperació de certs àmbits d'ús per la llengua subordinada i reforçant la posició hegemònica de la dominant.

El llibre que ressenyem del professor Saragossà és, en definitiva, un text de lectura obligatòria per a qualsevol persona que estiga preocupada per l'actual situació sociolingüística, i sobretot per la recerca d'eixides raonables del nostre laberint particular.

Josep Lacreu : 21

**JOSEP LOZANO: EL LLIBRE QUE ARA**

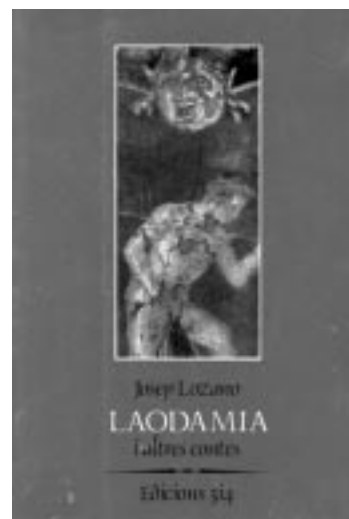
estic escrivint durà com a títol El Mut de la Campana, i comença així: Valentia, Anno Domini 1660. Diu la saviesa del proverbi que al cor de les persones ningú no hi entra, tot i això vull obrir-vos les portes del meu en aquesta relació sobre la vida que he dut. A fi que, Déu volent, i si pot ser, tingueu la caritat de ser benèvolos quan la jutgeu. Els fets que ara comence a posar per escrit, en descàrrec de la mia consciència i com a exemple de l'esdevenidor; verba volant, escripta manent, van ocórrer com si la Providència Divina volgués castigar la infàmia dels nostres pecats en la mateixa vida terrenal. Ja que sobre els habitants de la ciutat de València, oblidats del temor degut al Nostre Senyor Jesucrist, caigué de manera subitània, com la tralla d'un assot implacable, l'Adveniment de la Pesta. Del qual jo, vaixell d'iniquitats, frare de Predicadors i de forta inclinació de l'ànim en la luxúria, també en vaig ser culpable. Van ser dies terribles, en què veiérem el rostre infaust de la pestilència que ens anunciava l'hora suprema, dies en què alenàvem l'angoixa d'un final pròxim, un final que també podia ser el propi, perquè l'epidèmia, nascuda de la fetor dels nostres demèrits, teixia la teranyina del fil viscos de la mort on anaven caent gran nombre d'apestats, com cauen les mosques a pressades en el parany de l'aranya... Fins al punt que entre la nostra Ciutat y Regne de València finaren, del juliol a l'abril, més de trenta milers de criatures humanes. ¡Nostre Senyor les tinga en sa Glòria! Ara ja, quan és passada més d'una dècada des que va tindre lloc la pesta, molts podran pensar que el decurs imparabile del temps, i la vanitat del món, quasi l'hauran soterrada en l'oblit; tanmateix jo la recorde força bé, amb una precisió nítida, malaltissa, esfereïdora, perquè a vegades, massa sovint i tot, m'apleguen a la memòria aquells dissortats dies de mort... em vénen sota l'aparença de figuracions silents, fulgurants, que rellisquen sobre l'espill pulcre, perfecte, exempt d'esvorancs, que em senyoreja l'ànima.



18,5 x 12,5 cm.



18,5 x 12,5 cm.



18,5 x 12,5 cm.



OBRES PUBLICADES:

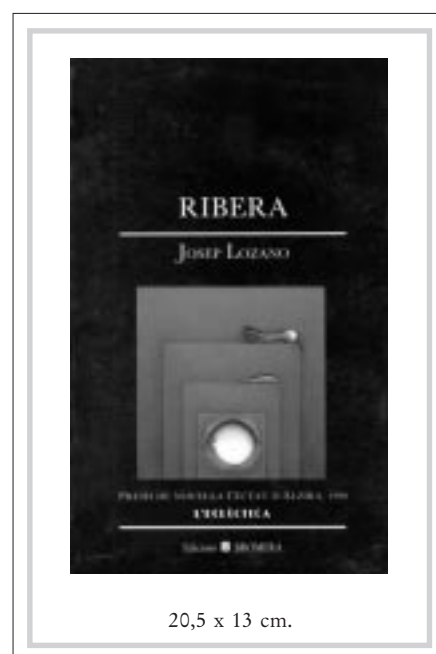
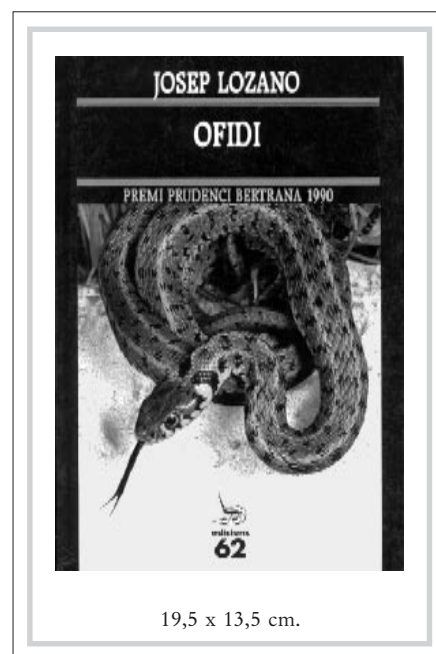
- Crim de germania*, València, Tres i Quatre, 1980.
El dia de la sang, Xàtiva, Ajuntament de Xàtiva, 1981.
Històries marginals, València, Tres i Quatre, 1982.
El cavallet de cartó, València, Diputació de València, 1984.
Crim de Germania, València, Tres i Quatre, 1985 (introducció i notes de Vicent Salvador).
Laodamia i altres contes, València, Tres i Quatre, 1986.
Ofidi, Barcelona, Edicions 62, 1991.
Ribera, Alzira, Bromera, 1991.
Ribera, Alzira, Bromera, 1998, (introducció i notes de Vicent Borràs).

TRADUCCIONS DEL FRANCÈS

- El viatger en la terra*, de Julien Green, Alzira, Bromera, 1990.
Arria Marcella, de Théophile Gautier, Alzira, Bromera, 1991.
Vanina Vanini, de Stendhal, Alzira, Bromera, 1992.
Carmen, de Prosper Mérimée, Alzira, Bromera, 1993.
La simfonia pastoral, d'André Gide, Alzira, Bromera, 1993.
Herodies, de Gustave Flaubert, Alzira, Bromera, 1994.

CRÍTQUES:

- Bonada, Ll.: «Josep Lozano: «La gent ha perdut la capacitat de generar locucions i metàfores»» (entrevista amb Josep Lozano) *El Temps*, 26/8/1991.
 Conca, M.: *Paremiologia*. València, Universitat de València, 1987.
 Forcadell Saport, T, J.: «L'ús dels arabismes en dues novel·les publicades recentment al País Valencià» a *Sharq Al Andalus. Estudios árabes. núm. 9*. Alacant, 1992.
 Maingueneau, D. i Salvador, V.: *Elements de lingüística per al discurs literari*, València, Tàndem, 1995.
 Mas, D.: «La mort de Miquel Bisquert en una novel·la ben parlada», *Diari de Barcelona*. 6/IX/1991.
 Payrató, Ll.: *Català col·loquial (Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana)*, València, Universitat de València, 1990.
 Pujol i Coll, J.: «Josep Lozano: l'esforç de recrear l'idioma», *Avui*. 17/8/1991.
 Salvador, V.: «Estudi introductor» a *Crim de Germania*, València, Tres i Quatre, 1987.
 — «Els registres orals: la inscripció de l'oralitat», dins *La frontera literària*. Barcelona, PPU, 1988.
 — «Pròleg» a *Laodamia i altres contes*, València, Tres i Quatre, 1986.
 — «L'anàlisi del discurs, entre l'oralitat i l'escriptura», *Caplletra 7. Revista de Filologia*. 1989.
 Salvador, V. i Piquer, A.: *Vint anys de novel·la catalana al País Valencià*, València, Tres i Quatre, 1992.
 Simbor, V. i Carbó, F.: *Literatura actual al País Valencià (1973-1992)*, València/Barcelona, IIFV/PAM, 1993.
 Sòria, E.: «De mites i relats» (entrevista amb Josep Lozano) *El Temps*, 22/9/1986.
 — «Josep Lozano: cròniques d'un escriptor d'ofici» (entrevista amb Josep Lozano), *L'illa*, núm 5, tardor, 1991.
 Santonja, Pere: «Aproximació a l'obra d'Emili Rodríguez-Bernabeu. Sobre el seu llibre *La catacumba*», *Materials del Congrés d'Estudis del Camp d'Alacant*, Alacant, Diputació Provincial, 1986.



Una història conflictiva

Jill R. Webster

Per Déu o per diners.

Els mendicants i el clergat al País Valencià

Afers, Catarroja-Barcelona, 1998

202 pàgs.

Hi ha una responsabilitat que massa sovint eludeixen els historiadors, com és la d'escriure bé, o organitzar la informació en una coherent seqüència *narrativa* perquè el producte, destinat a lectors que no necessàriament acrediten cap títol gremial, puguen gaudir del doble plaer formatiu i de la lectura. La responsabilitat es fa cada vegada més insistent a mesura que es dilaten de manera alarmant les desercions del públic consumidor de literatura historiogràfica, baldament captats per una novel·la històrica de baix voltatge, que distrau d'allò més, encara que siga al preu de convertir la trama complexa i tibant de les veus del passat en succedanis desesmatats. Les llunes avorrides i caòtiques, que cal no confondre amb l'erudició pulcra i elegant, espanten els espècimens dotats d'una curiositat, en vies d'extinció, per les coses medievals o d'altres èpoques. I fa mal això, molt de mal, sobre el teulat de la cultura escrita, sobretot avall de l'Ebre, perquè legitima la nociva regionalització del mercat comú català, però ara sobre pressupòsits d'una usual aluminosi formal i conceptual. I pense en llibres recents sobre temes que m'estime, com ara el monestir de Valldigna o el mateix Ausiàs Marc.

També m'estime, com una passió decent més que res, els ordes mendicants. L'Europa riallera de les ciutats del Dossents, on els diners, el treball i el temps són valors reivindicats pels mercaders, és alhora una Europa urbana pecadora, tocada fins al moll de l'os pels set pecats capitals, comandats per la luxúria i la cobdícia. I, el que és més preocupant, infectada de vegades per l'heretgia. Franciscans, dominics, carmelitans i agustins són els nous croats de les consciències. Els cluniacencs i els cistercencs, aïllats rere les muralles rurals de la clausura, i una bona part del clergat inculte i entusiasta dels mateixos vicis que els laics, no saben com parlar ni de què parlar a la

massa bigarrada recentment instal·lada a les ciutats. Els nous apòstols triomfen perquè abandonen el llatí dels sermons i perquè es proclamen pobres i com a pobres volen viure, si bé la promoció dels desheretats no traspasa les deliquescències místiques. En tot cas, si algú n'ix reforçat, de les reflexions teològiques, és el ric, que pot morir més tranquil en saber que la seua fortuna és legítima i fins i tot útil, per redimir menesterosos i edificar els formidables convents que tant enorgulleixen la ciutat.

L'èxit clamorós dels frares deixa, més que desconcertats, irritats els capellans i els rectors de les esglésies. Els fidels —del miserable al prohóm— volen assegurar-se el passaport a la glòria eterna deixant en els testaments les més suculentos almoines als mendicants, prompte desembarassats del llast de la programàtica pobresa inicial. L'enveja mútua, la competència laboral, certs odis perdurables també, coloregen anècdotes divertides i no tant, però són un calidoscopi de la religió cívica, és a dir, de les relacions entre societat civil i societat eclesiàstica, un barem de les tensions i les violències de la vida quotidiana, que esguitaven fins i tot els tonsurats, i, en fi, de la transcendència de l'espiritualitat popular, en particular dels ritus funeraris i del passatge al més enllà.

Però la càmera de Jill Webster té sempre l'objectiu desenfocat. Tot hi és borrós, desllavassat, i més quan de les idees generals baixem a la lletra menuda i al dolorós seguiment de cada frase i els errors. Amb els joves som condescendents, perquè així ho van ser amb nosaltres, però la professora emèrita de la Universitat de Toronto porta massa anys en l'ofici com per no retraure-li el desgavell. Perquè falla en tres aspectes essencials: desconeix el país medieval —Requena no forma part del regne, per exemple—; no fa servir fonts essencials —els protocols notariais—, i l'assisteix una bibliografia anorèxica, que obvia les millors indagacions del tema. Un últim aspecte que em preocupa: llibres desafortunats sembren de gram l'àmbit de la recerca, i calen anys i panys perquè algú hi torne. Són àrees grapejades, maleïdes. I sant Vicent, Eiximenis i tots els mendicants anònims dels Països Catalans del gòtic prou que es mereixen la urgent mirada de l'historiador convenientment equipat.

Ferran Garcia-Oliver

El debat sobre la globalització

Ulrich Beck

¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización

Paidós, Barcelona, 1998

224 pàgs.

«La globalització és segurament la paraula (alhora eslògan i consigna) pitjor emprada, menys definida, probablement la menys compresa, la més boirosa i políticament la més eficaç dels darrers anys, i sens dubte també dels pròxims». A l'intent de pal·liar aquesta situació dedica darrerament els seus esforços Ulrich Beck, un dels astres ascendants de la sociologia alemanya, autor d'un llibre que va esdevenir punt de referència: *La societat del risc*. I ho fa en el marc d'un projecte editorial ben ambiciós, la sèrie «Zweite Moderne» (Segona Modernitat) publicada per Suhrkamp, on han aparegut fins ara el llibre que comentem ací, diversos volums col·lectius compilats pel mateix Ulrich Beck i, també, l'influent assaig d'Anthony Giddens *Més enllà de la dreta i l'esquerra*. El projecte consisteix a analitzar les configuracions socials contemporànies, des d'una perspectiva històrica, i a partir d'un nou paradigma, el que es desprèn de la gran mutació econòmica, política i cultural de les darreres dècades del segle, que ha donat pas a una reestructuració de la modernitat caracteritzada per la inserció de les societats en una dimensió nova, global.

Efectivament, la «globalització» és un terme confús, i que, fins a cert punt, induïx a la confusió. Per tant, una primera utilitat d'un llibre com aquest rau en la temptativa, reeixida, d'escatir la pluralitat de sentits i d'àmbits d'incidència, tant del terme com del procés que designa. Ulrich Beck aconsegueix furnir els elements clau del debat, situant-se en un terreny intermig entre la caòtica acumulació d'informació més o menys significativa i la formulació d'una teoria abstracta que seria potser, encara, prematura i estèril.

El sociòleg de Munic se situa també en un terreny intermig en un altre sentit: entre els ideòlegs del «globalisme», que hi veuen un nou *deus ex machina*, i que celebren la superació de les estructures polítiques (enteses com a traves) afavorida per la configuració d'un espai econòmic globalitzat, sense adonar-se dels riscos que això

comporta, i els conservadors de l'*statu quo* que no reconeixen la novetat de la globalització o que voldrien fer-la enrere amb mesures proteccionistes.

El llibre de Beck, d'aquesta manera, critica la ideologia del globalisme i aporta elements per a una presa de posició positiva, d'aprofundiment civilitzatori, a partir de les dades irreversibles de la globalització. I, al mateix temps, i com a aportació substancial, analitza les diverses dimensions d'un procés que actua alhora en la política, l'economia, la cultura, la informació, el medi ambient o l'àmbit pròpiament social.

A casa nostra hi ha un dèficit d'informació i de debat al voltant d'un procés que condiciona com pocs la resituació de conjunt a què assistim. No sovintegen les mirades agudes, i una mica complexes, als processos de reestructuració social en curs a escala mundial. N'és una excepció, i altament valuosa, l'obra de Manuel Castells. Però es pot observar una gran distància entre aquesta mena de debats i el tipus de discussió política habitual, tan baixa de sostre, incapaç d'anar més enllà, ara com ara, de les consideracions al voltant de l'«adaptació a l'euro». I això per no parlar de les, molt més centrals, dèries personalistes i identitàries (recordem tota la parafernàlia neonacionalista-espanyola organitzada arran del «98») o les picabaralles al voltant de la repartició del poder administratiu.

A Alemanya la discussió sobre la globalització ha estat tardana en comparació amb el què s'esdevenia en l'àmbit anglosaxó; però ara, en gran part gràcies a iniciatives i propostes teòriques com les d'Ulrich Beck, ha fet camí. Polítics com Joschka Fischer o Oskar Lafontaine ja han publicat llibres sobre el tema. I no hi ha personatge públic rellevant que no haja de respondre sobre l'impacte de la globalització. I és que, ben mirat, la configuració d'un espai financer mundial unificat capaç de desestabilitzar països sencers, el fet que els grans grups empresarials organitzen la producció, i no sols l'intercanvi, amb un horitzó mundial, l'aparició de corrents culturals transnacionals, la importància creixent de problemes ecològics que no coneixen fronteres, i la correlativa relativització dels estats (que, d'altra banda, segueixen sent l'àmbit dels drets i l'escenari dels processos democràtics), tot plegat ha fet emergir, i de manera accelerada, una problemàtica crucial, d'una importància difícil d'exagerar. El llibre d'Ulrich Beck ens permet d'endinsar-nos-hi des de la claredat i el rigor, i el coneixement de causa.

Gustau Muñoz

L'illa de l'últim adéu

Lluís Alpera
Cavalls a l'alba
(Obra poètica)
Tres i Quatre, València, 1998
472 pàgs.

Lluís Alpera:

Òbric el teu quadern de bitàcola i llegesc els papers de la teua veu de poeta meridional amb què has teixit, a poc a poc, l'Odissea de versos d'un Ulisses a l'encalç de les Ítaques perdudes. Repasse minuciosament i conscienciosa les *Dades de la història civil d'un valencià*, mentre «mossegues amb fúria / el llarg fil de la distància» a l'exili mordaç de la terra dels feacis. Expulsat de la sorra dels déus d'un Olimp mil·lenari, saps «que la mort / et va xafant contra una llengua estrangera / un poc més cada dia, lluny dels teus». I records encara, amb tota nitidesa, «el sol del teu país», llunyà, que amera totes les distàncies: el davantalet blau marí i aquella olor inoblidable de peix fresc de la mare a la petita i esquifida pàtria del Cabanyal.

Entestat, impenitent, enterc, fidelíssim al calaix de sastre dels teus somnis d'infant, pelegrí infatigable de les teues passes de mercader de versos, has volgut que els argonautes t'enfilen i et nugen



19,5 x 14,5 cm.

al pal major del vaixell del desig, vencedor d'un avenir de nostàlgies que anheles: «Ítaca de nou / ara i ací / cremant totes les distàncies». I has sentit de bell nou el cant de les sirenes en l'escull del mar d'interrogants on s'estavellen totes les respostes. Has estat capaç, una i altra vegada, de remuntar el roc amb la perseverança de Sísif. I sents amb tota claredat, com una pluja renovadora i tendra, la tebior de seda de la pell tibant de Naussica enardint-te les ànsies, i feu l'amor amb el pessigolleig formiguer de les teues paraules: «des de la sang més dolça del teu cor d'estiu, / tornarà el dia d'encendre's de nou els fanals / dels teus pits i de deixar lènguidament / les teues calces plenes de cuquets de llum i seda / al voltant dels llits de l'hotel de l'amor».

T'enfrontes contra el ciclop maldestre de l'inquisidor, contra l'ull sinistre de qui vincla la veu del teu poble en l'arena rebregada i pudenta de la mordassa i el jou.

T'hi rebel·les «perquè el silenci, cal no oblidar-ho, és el patrimoni dels morts». I escopeixes el gargall verdós de la insídia sobre el front matusser del gran dictador. I et trobes amb «l'esplendor de l'àmfora» sotjant pacientment els camins de fang i els solatges, les petges que els dofins han deixat perquè percaces la llum dels teus somnis resseguint els seus corriols: «Ítaca, donzella virtuosa», «l'emperadriu de l'Orient», convidant-te al seu parany d'ocells melindrosos. «Amb cendres i diamants» reculls «els bells papirs d'Alexandria».

Però «anys de desencís t'han minvat el coratge». I ara vigiles l'horitzó escurçat dels anys que et resten i mires d'omplir-ne el buit amb el fil d'un cabdell de mots sense Penèlopes; «esquarterat el vidre a l'ull del ciclop, / et reflecteixes a través d'un mínuscul fragment». Han minvat l'equipatge, les mercaderies, els somnis; i les esperances d'uns anys de saviesa es gronxen a l'àncora de les renúncies i la resignació. Són lluny els «cavalls a l'alba» solcant les aigües d'un temps irrepètible: els records d'una vida viscuda a les palpentes amb les croses amables de la pobresa i la mediocritat «en la llarga postguerra dels fanatismes / -o en els fanatismes de la nostra postguerra, tant se val».

«Sense alè, i cada cop més escèptic, / t'encares, ara sí, al darrer viatge», «navegant de continu per la mar ignota / que separa l'illa de l'últim adéu».

Juli Capilla i Fuentes

L'aparició l'any passat dels llibres dels professors Casassas i Termes i de l'ex-conseller de la Generalitat de Catalunya sobre, per dir-ho així, l'estat de la nació catalana al llindar del canvi de mil·lenni, hauria d'haver-nos servit per encetar una discussió que teníem pendent des de la recuperació de l'autogovern: la del futur del catalanisme, per emprar l'encertat títol del primer dels esmentats llibres. No ha estat així, però. Ara, el meu comentari només se centrarà en dos aspectes dels molts que s'apunten en cada un d'aquests treballs.

Vull deixar clar que no combrego amb el caràcter «regional» dels dos llibres. Fa molts anys que el catalanisme del Principat es preocupa merament de l'avenir dels ciutadans de Catalunya i de la relació d'aquesta amb Espanya, amb el poder. La relació amb les Illes Balears, el País Valencià o la Catalunya del Nord gairebé sempre es passa per alt, suposo que perquè es percep com a problemàtic, i així s'abandona l'oportunitat d'aprofundir en un dels aspectes més cabdals de la catalanitat: ¿de quina nació parlem? ¿Quin és l'encaix entre catalans, valencians i mallorquins perquè l'evident unitat cultural s'adapti a una realitat política des de fa temps (i no tan sols des del 1978) diferenciada? ¿És certa la diferenciació entre nació cultural i nació política que darrerament s'ha estès entre els teòrics del nacionalisme valencià i mallorquí més que no pas del català? Moltes preguntes que cap dels dos llibres no es plantegen.

Em sembla que és una mica preocupant aquest «blaverisme», tan arrelat a Catalunya com al País Valencià i a les Illes. Dins l'esfera del catalanisme teòric, l'abandonament de la resta de països que formen un comú àmbit lingüístic, amb els quals no sap com relacionar-se, és absoluta. Fins i tot per a aquells que es diuen independentistes (que no és el cas de cap dels autors esmentats), la independència a assolir és la de Catalunya respecte d'Espanya. I després què? —caldria preguntar-los. A parer meu, doncs, el futur dels Països Catalans (amb aquest nom o amb un altre) és més preocupant que el del catalanisme. Perquè, i espero que s'entengui bé, el problema del catalanisme és més intern que no pas extern: és més com resoldre les diferències i els entrebancs entre les diverses parts dels Països Catalans, del futur de la catalanitat, que no pas d'encaix de Catalunya amb Espanya. Perquè la pervivència de la catalanitat és (o hauria de ser) importantíssima per a aquells que creuen, com els autors dels dos llibres, en la continuïtat de l'Estat espanyol, per bé que formulat de nou com una federació asimètrica (Casassas-Termes) o confederalment (Miró).

26 : Hi ha una altre aspecte d'aquests dos lli-

El catalanisme, per a què?

Jordi Casassas & Josep Termes
El futur del catalanisme
Proa, Barcelona, 1997
147 pàgs.

bres que voldria comentar i que fins a un cert punt me'n separa. I aquest és l'accent historicista de l'argumentació política de les seves propostes. Com a historiador que sóc m'hauré de defensar, òbviament, d'aquest meu rebuig del discurs històric. No cal dir que la història es defineix, almenys des d'Herodot, com l'activitat dedicada a «indagar», «esbrinar» i «investigar» els esdeveniments pretèrits, als quals l'historiador dóna sentit en el present en tant que els «interpreta». No pretenc, doncs, que l'historiador renunciï a observar el present en clau històrica. Tanmateix, ja fa temps que em sento incòmode quan hom vol reforçar les teories polítiques amb arguments historicistes, ja que sovint acaba escorant (com passa amb Miró i Ardèvol) cap a un essencialisme que condiciona la definició del futur. No és aquest el cas del tàndem Casassas-Termes, que sap molt bé que els processos històrics reflecteixen la mutació i el canvi d'allò que semblava inalterable. En aquest sentit les seves anàlisis són molt més riques i progressistes que no pas les de Miró. Ara bé, ambdós llibres reserven a la història un paper definitori en la pervivència de la catalanitat que, per la meua part, no tinc gens clar.

És evident que totes les nacions s'han fet i refet al llarg de la història, i fins i tot és veritat que els historiadors han estat els grans «agents» al servei del nacionalisme, que és, tot cal dir-ho, un dels grans «moviments històrics» de la contemporaneïtat. I el catalanisme, com no podia ser d'altra manera perquè és un moviment nacionalista, també ha estat historicista. Però això avui s'ha de prendre en la seva justa mesura, atès que el procés de globalització empeny les societats desenvolupades cap a uns escenaris on les tradicions històriques es

Josep Miró i Ardèvol
Més enllà de l'autonomia
Columna, Barcelona, 1997
252 pàgs.

confondran i no seran mai més homogènies. Un dia ja vaig escriure que «potser ha arribat el moment d'abandonar l'argumentació historicista per defensar la nació nativa i els drets nacionals (a fi de) substituir-la per una idea basada en el sentit pràctic de l'administració que garanteixi l'eficàcia i el benestar». Cosa que vol dir que només la democràcia i l'aprofundiment dels drets socials podran assegurar en aquest nou escenari un futur de plenitud als moviments de reivindicació nacional que hagin obtingut una mínima institucionalització. L'ideal d'eficiència serà, en agradi o no, la pedra de toc de les noves identitats, en contraposició a les actituds romàntiques (ben present encara en les anàlisis de Miró i Ardèvol) o historicistes (amb massa pes en les de Casassas i Termes), perquè només d'aquesta manera la fidelitat de la ciutadania a la nació pròpia (per naixement o per assumptió) i a tot allò que la sosté històricament no dependrà del «voluntarisme» individual, sinó d'un fet més sòlid: de la reivindicació dels drets socials col·lectius que els estats consolidats tendeixen a retallar. I aquest és un element bàsic, com s'ha vist en la discussió de la Llei del català a Catalunya, ja que la llengua (la regulació del dret a usar-la i de saber-la) no pot quedar al marge dels drets democràtics i socials (que és allò que pretén el tactcherisme lingüístic del Foro Babel i el Defensor del Poble espanyol), de la mateixa manera que la continuïtat de l'estat del benestar és, per als progressistes, un dret col·lectiu irrenunciable. I és que la reflexió sobre la nació cultural, la nació política, l'estat, les articulacions supraestats (la Unió Europea) i el món s'ha de fer d'acord amb la nació pràctica que el ciutadà percep cada dia i que desitja millorar amb la implantació de nous horitzons.

Per tant, el futur del catalanisme passa, precisament, per saber definir una «política de drets» que inclogui, certament, el de la identitat. I defensar la identitat vol dir reivindicar la diversitat com a element consubstancial a la democràcia politicosocial. El gran debat sobre el catalanisme hauria de ser, doncs, sobre quina democràcia volem. Aleshores seríem més conscients que el «miracle» de la supervivència de la catalanitat en aquesta fi de segle (una enginyosa frase de Termes que ell aplica, però, al segle XIX) no ha estat cosa de l'atzar, sinó d'una societat civil que ha retingut la memòria i un imaginari patriòtic, sense renunciar al cosmopolitisme, capaç de fer front a la tendència centralista i anorreadora de l'estat que va acompanyar al famós «contracte social» rousseauianà.

Agustí Colomines i Companys

Ací enfront d'ací

H_{AN} DIT HOLLYWOOD?

Pocs han rebut positivament el fet que Luis García Berlanga faça, de la mà del president de la Generalitat, agitació i propaganda del projecte d'un Hollywood europeu establert al País Valencià. La notícia fou instantània, resplendí un, dos, tres dies, i actualment, segons les meues informacions, ha entrat en una condició tan irreal, tan literària, com ara la de proposta per al programa electoral autonòmic del Partit Popular. Amb el temps, pot arribar a projecte administratiu, tenir memòria oficial, personal encarregat i diners.

Malgrat aquests fets, jo li veig punta a la noció, concepte o eslògan del Hollywood europeu a València; aquesta circumstància ha dut *Caràcters* a demanar-me un argument i jo li done, en aquest paper, sis idees i un sentiment.

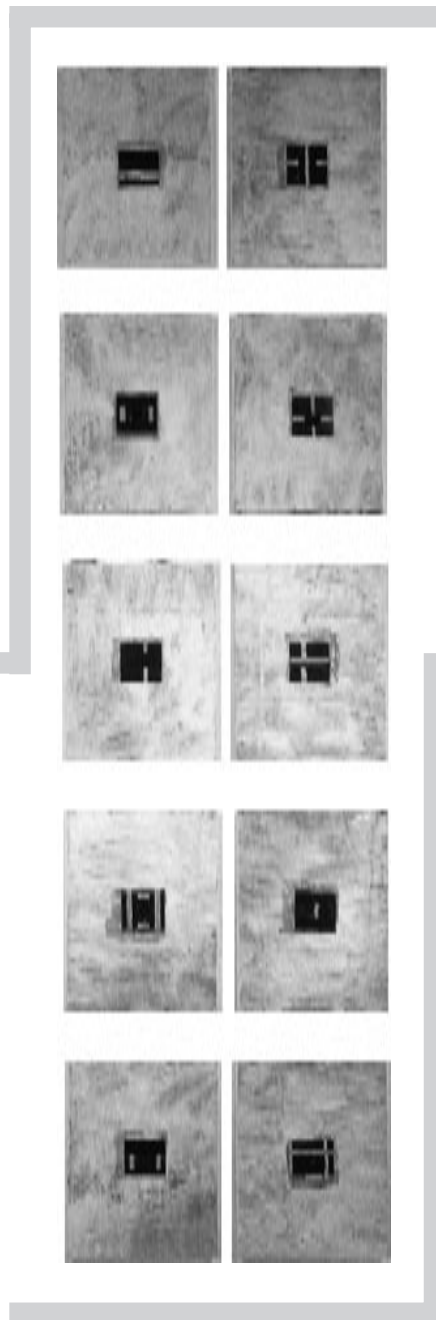
Les idees. És complicat en el sentit de fer part o estar en el partit o en la partida. Em sembla contraproduent que la presentació, el llançament, s'haja fet des d'una plataforma únicament política.

L_A CIUTAT DELS PRODIGIS

El projecte, si és que a aquestes altures segueix endavant, de crear a València una mena de sucursal de Hollywood destinada a convertir-se en la Meca del cinema europeu, està mancat encara d'una definició que vaja més enllà de l'interés de Berlanga per acabar la seua carrera ben col·locat entre nosaltres, per bé que el poc que se sap sobre l'afer aconsella més l'actitud d'escepticisme davant l'extrafolari que no el goig dels professionals de la visita a l'antesala dels capitosos polítics de torn, veritables artistes d'aqueixa confortable picaresca que aspira a viure la seua vida a despeses de la butxaca del contribuent.

Pel que se sap fins ara, la cosa no pot ser més ingènument clara: es tracta d'una ocurrència genial que cal afixar-se a concretar, no siga cosa que a qualsevol altre sabudet d'algun país del nostre entorn se li ocorrega el mateix i tinguem la de cada diumenge. Es tracta també d'una oferta que ningú no podrà

Tinc la sensació que alguns dirigents del PP, i de la Generalitat, pensen que un Hollywood europeu es pot «comprar» de la mateixa manera com es compra una «Terra Mítica». Amb ingenuïtat Berlanga pot somniar, al·lucinatòriament,



rebutjar, per tal com les despeses són a compte dels pressupostos públics. És quelcom perfectament coherent amb el fet que per aquestes terres no abunden els productors de cinema que arrisquen els seus duros en l'exercici del seu ofici,

que està davant una Cifesa retornada —un sistema industrial tancat d'estudis, equips tècnics, actors, directors, etc.— a la manera del Hollywood dels orígens. Hi ha un model a estudiar en l'activitat de la diputada laborista i actriu Glenda Jackson, que fa campanya per a l'alcaldia de Londres buscant que més pel·lícules europees es roden a la ciutat. Un Hollywood o un hollywood —és a dir, una ciutat de les imatges o de l'audiovisual— pot condensar un potencial de producció, i consum, modest però existent al País Valencià, i atraure una part d'allò que es mou a Europa. Per últim, ajudaria al fet que els crítics de qualsevol intent de creació artística produïren una ració extra de bilis.

Les idees anteriors poden llegir-se a favor i en contra. Deixant l'argument i abordant el sentiment, el meu consisteix a saber que ningú no pot dir de mi que estic en contra encara que només els mentiders podrien dir que estic a favor.

Joan Álvarez

funció que s'estimen més cedir amablement als responsables d'Hisenda, estatals com autonòmics.

Potser, el més cridaner és que una idea tan genial no obeeix a una demanda inqüestionable, més aviat tot al contrari, i es disposa no a satisfer les necessitats del mercat sinó a intentar crear-les mitjançant l'efecte magnètic que s'atribueix a la mateixa existència del *tinglado*. Atés que seria exageració notòria argüir la puixança del nostre cinema com a pretext per a justificar l'afer, hom recorre a la bondat del nostre clima i a l'habilitat dels fallers com a circumstàncies encoratjadores, en una inusitada ostentació de sinceritat per tal com, en efecte, això és l'únic que sustenta seriosament un projecte d'aquesta mena. La pregunta és si, ja posats, se subvencionarà també aqueix 25% de famílies valencianes que sobreviuen per davall del llindar de la pobresa perquè, si més no, puguen anar al cinema els diumenges.

La solitud d'Ulisses

Baltasar Porcel
Ulisses a alta mar
Edicions 62, Barcelona, 1997
255 pàgs.

Potser siga el mite d'Ulisses un dels que més actualitzacions haja tingut en les lletres occidentals. D'entre totes les derivacions hermenèutiques possibles, n'hi ha una que es repeteix, significativament, al llarg de la història: la consideració de l'atzarosa travessia d'Ulisses com a símbol de la vida humana. Escriptors de totes les èpoques s'hi han pogut sentir reflectits, gràcies al poder universalitzador i transhistòric dels mites. Tanmateix, les coses canviaren amb la crisi moderna del paradigma clàssic. Amb l'*Ulisses* de Joyce (1922) el mite original és deconstruït en clau irònica. L'heroi grec esdevé l'antiheroi dublinés, i les seues aventures són parodiades despietadament. A pesar d'aquesta genial escomesa, el mite ha mantingut intacta la capacitat de suggestió, tal i com demostren les nombroses reelaboracions a què posteriorment ha estat sotmés, com ara, la de Nikos Kazantzakis (*Odissia*, 1938) o Stefano D'Arrigo (*Horcynus Orca*, 1975).

A les lletres catalanes contemporànies el mite odissèic també ha gaudit d'una important consideració. En aquest cas, però, l'aspecte més destacat de l'heroi grec serà el del seu allunyament de la pàtria. Arran de la desfeta del trenta-nou i el posterior exili, molts escriptors catalans han fet d'Ulisses l'emblema de l'exiliat. La seua figura errant i nostàlgica recorre, en major o menor mesura, l'obra de Carles Riba, d'Agustí Bartra o de Josep Carner, per citar només alguns noms. També la trobarem, amb idèntic sentit, en escriptors d'altres països que han patit experiències semblants. En aquest segle de guerres i obligades migracions, aquest aspecte de la polièdrica figura d'Ulisses desborda certament les lletres catalanes per a assolir, un cop més, valor universal.

Aquesta és, a grans trets, la imponent tradició mítico-literària amb què comptava Baltasar Porcel per a confeccionar la seua personal versió del mite. Tanmateix, el d'Ulisses no és, ni de bon tros, l'únic referent cultural que l'autor dinamitza. Ja

a l'inici del llibre se'ns deixa clar la gran importància que hi tindrà el pòsit llibresc. Els prestatges del dormitori del protagonista, Lluís Arrom, són plens d'una sèrie d'autors els llibres dels quals jugaran un paper fonamental al llarg de l'obra, d'entre els quals destacariem els d'Homè, La Bíblia, i els de Nietzsche. Comencem pel primer. De fet, l'estructura de *Ulisses a alta mar* es basa clarament en les dues epopeies homèriques. La seua primera part, que narra l'èxit del ja tardorol protagonista després d'una lluita tenaç en el món de la política, així com el seu fracàs familiar, seria sota el signe de la *Illiada*; la segona part, que descriu el seu idíl·lic creuer amb una noia, tot resseguint —físicament i figuradament— els passos d'Ulisses, seria sota el signe de l'*Odissea*. El referent bíblic l'hi trobarem en la importància que en les abundants i sempre intel·ligents reflexions que contrapunten la història té el tema del diable, entès com a subversió de l'ordre establert o destí. De fet, el mite de Faust hi apareix clarament dibuixat. Per últim, i relacionat amb aquesta vessant demoníaca, la petjada de Nietzsche hi és patent en l'exaltació de la voluntat de poder. Una voluntat que uneix ciutat i personatge en una mateixa lluita inclement. El triomf en aquesta lluita, però, no proporcionarà al protagonista la felicitat, sinó que l'enfonçarà en la frustració. Quines sortides li resten? L'estètica, l'amor i el viatge. Un viatge iniciàtic que propiciarà el redescobriment de la seua solitud, i el retorn a la seua Ítaca mallorquina.

Ulisses a altamar, guanyadora del Premi Bertrana de 1997, és una novel·la amb voluntat totalitzadora, que harmonitza múltiples estratègies d'escriptura. Des del discurs assagístic amb què Porcel aborda qüestions polítiques, històriques, filosòfiques o artístiques; passant pel diàleg de reminiscències clàssiques amb què el mestre alligona el seu amor adolescent, o per la descripció lluminosa i barroquitzant dels paisatges mediterranis, fins arribar a la seua imponent capacitat fabuladora, que li permet passar sense estridències del nivell real al mític; o de la modernitat barcelonina la sofisticació del creuer a la Mallorca arcaica. I tot mantenint sempre la mateixa exigència expressiva, ben allunyada de les modes minimalistes triomfants. Amb aquesta novel·la, síntesi reeixida de la seua obra anterior, Baltasar Porcel torna a demostrar que la seua trajectòria creadora se situa, sense cap dubte, en primeríssima línia de la ficció catalana contemporània.

Ximo Espinós

Revista de revistes:

¶ *Transversal*

Un dossier central sobre els Països Catalans aplega aportacions de signe molt diferent, tant en la seua factura concreta com en la intenció. Així, M. Guibernau escriu sobre la crisi de l'estat-nació a la nova Europa, F. Requejo sobre l'estat de les autonomies, A. Siurana sobre l'evolució del fet urbà, I. Marí sobre la problemàtica comunitat lingüística, J. Gifreu sobre l'espai comunicacional, J. V. Boira sobre encontres i desencontres en l'espai econòmic, Josep M. Nadal sobre el present i el futur de la universitat, G. Muñoz sobre el dèficit d'assaig, i A. Martí es llança de ple a la problemàtica de fons des d'una òptica (en principi) més personal. La revista es completa amb informacions diverses i una interessant secció de ressenya de llibres. (núm. 5, març 1998, 700 pta., Ajuntament de Lleida, Major 31, 25007 Lleida, tel. 973 70 03 94).

¶ *El Contemporani*

A més de les valuoses ressenyes, aquest lliurament inclou articles de J. L. Blasco sobre T.S. Kuhn, d'A. Pi i Murgó sobre el llegat del 68, d'A. Mestres sobre la debatuda situació de la literatura catalana, d'E. Resina sobre música i postmodernitat, de G. Cáceres i J. del Alcàzar sobre Allende i la Unitat Popular, de M. Ruiz sobre els inicis de l'andalucisme polític i d'A. Cervera sobre M. Harnecker. Són així mateix rellevants el diàleg de M. Ardit i V. Olmos amb J. Casey i el text d'E. Weber en què assaja una autobiografia intel·lectual. (núm. 15, maig-juliol 1998, Editorial Afers, Ausiàs Marc 68,1a, 46470 Catarroja, tel. 96 126 86 54, 600 pta.)

¶ *Àmbits de Política i Societat*

Un monogràfic sobre la Llei del Català, amb aportacions d'estudiosos i de polítics. Hi escriuen A. Branchadell, J. Argelaguet, Ò. Rebollo, A. Bastardas, A. Estradé i N. González, per una banda, i J. M. Pujals, J. Nadal, J. L. Carod-Rovira, R. Ribó, P. Rahola i A. Vidal-Quadras, per una altra. També s'inclou un dossier sobre el voluntariat, la seua realitat i possibilitats (especialment a Barcelona) i una entrevista de R. Martínez amb P. Willis. Les informacions i les ressenyes confirmen la qualitat i utilitat d'aquesta publicació. (núm. 7, primavera 1998, Col·legi de Doctors i llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya, Settimània, 31 baixos, 08006 Barcelona, tel. 93 237 70 40, 1.100 pta.)

Premi europeu de divulgació científica

Jaume Bertranpetit & Cristina Junyent
Viatge als orígens
Una història biològica de l'espècie humana
Bromera/Universitat de València,
València/Alzira, 1998
200 pàgs.

Guardonat amb el Premi Europeu de Divulgació Científica de 1997 (Universitat de València / Ajuntament d'Alzira), aquest *Viatge als orígens* esbrina els orígens de l'espècie humana des dels resultats de la investigació biològica de les darreres dècades, particularment basada en la genètica de poblacions. Impregnat d'un estil expositiu marcadament acadèmic, clar i concís, satisfarà la curiositat d'un públic familiaritzat amb els termes i conceptes de la genètica. No hi trobareu concessions a la metàfora o a la ironia: directe i lineal.

Tot fent-se ressò de l'evident diversitat de les formes de la vida i partint de la inqüestionable evidència de la construcció evolutiva de la natura (univers, terra, formes vives) el viatge als nostres orígens troba una fita transcendental del procés d'hominització en l'aparició del llenguatge, atribuït exclusivament humà, que marca l'inici de la cultura. I abans, què i com? Doncs, assumint la vigència del neodarwinisme matisat per la genètica de poblacions, una línia d'anàlisi sembla anar al nucli del problema: si el DNA nuclear representa el programari de la informació genètica de cada espècie, trobant similituds, herències i llunyanies es podrà esbrinar l'evolució de les espècies d'una manera més clara. Aquesta perspectiva permet d'integrar el paper de l'atzar en forma de mutacions provocades o aleatòries. És per això que les anàlisis bioquímiques i genètiques representen un avenç important per reconstruir l'evolució de les espècies, perquè en comptes d'analitzar les formes anatòmiques o les funcions, compara macromolècules (proteïnes, DNA) d'espècies diferents per inferir-ne les etapes del procés evolutiu.

Resulta suggerent llegir que la famosa *selecció natural*, reinterpretada des de la genètica de poblacions, ja no és necessàriament lluita per la supervivència, victòria del més fort (aspectes fonamentals de



la ideologia feixista de la superioritat de les races o de les classes, i potser del pessimisme antropològic hobbessia de l'*homo homini lupus*), sinó que esdevé «un procés lent, senzill i fi que, tot i proporcionant usualment diferències petites entre els individus, modula la freqüència dels diferents al·lels en les generacions successives. Les diferències que suposen un avantatge augmenten la freqüència en menyscapse d'altres que confereixen una menor viabilitat o fertilitat.» Estudis moleculars recents —posteriors a les comparacions de grups sanguinis— ratifiquen la separació entre els avantpassats dels humans i dels ximpanzés fa uns cinc o sis milions d'anys (molt menys del que s'acceptava abans). En aquest context, els autors exposen un concepte aclaridor per entendre l'evolució de les espècies: enfront de la noció clàssica que delimita grups reproductius, la *cronoespècie* aporta una visió diacrònica, que mira les espècies al llarg del temps.

La part final del llibre exposa les etapes d'hominització incloent-hi les aportacions de la paleontologia i les migracions africanes, eurasiàtiques i americanes, tot destacant com a fita transcendental l'inici de la marxa bípeda fa uns tres o quatre milions d'anys. Farcit d'interpretacions suggestives i novetats que actualitzen el nostre coneixement, tanmateix acaba fent ús de la genètica per esbrinar l'origen i l'evolució de les cultures. I això, em sembla, és tot un altre món, amb unes claus d'anàlisi molt més complexes que les que poden aportar els mètodes de les ciències de la natura. Que per això ho són, *de la natura*. O no?

Josep Lluís Barona

Llibres, roses... i xurros

Aquell dia, aquell dia de primavera és clar, vaig arribar a la universitat decidida a complir el meu deure amb la tradició i trobar el llibre que havia de regalar l'endemà, diada de Sant Jordi. Mentre caminava cap a la llibreria del campus, vaig albirar una munió d'estudiants que s'amuntegava al voltant d'una taula. En apropar-m'hi, vaig veure que hi havia dos individus que signaven llibres als estudiants, i un altre que s'ho mirava tot plegat amb una expressió d'òbvia resignació. Els dos que no paraven d'escriure eren els presumptes cosins de TV3: Toni Soler i la seua *Història de Catalunya (modèstia a part)* i Albert Om i el seu llibre *El nom del porc* —que ja va per la cinquena edició. El tercer home era el filòsof Josep M. Terricabras, que compartia taula amb els altres dos personatges amb l'agosarat títol *Atreveix-te a pensar*.

No cal dir que dos dels llibres més venuts durant la diada de Sant Jordi d'enguany foren els dels citats presentadors de televisió. Se sumaven així a una tendència bastant prolífica en els últims anys, que va inaugurar el polifacètic Mikimoto en publicar un llibre que recull els millors moments del seu programa radiofònic *Pasta gansa*. Una iniciativa que també ha seguit l'equip d'El Terrat d'Andreu Buenafuente, que actua a Radio Barcelona i a TV3. Amb una mica més de modèstia, Sílvia Tarragona, una de les veus més populars de Catalunya Ràdio, també ha aplegat en un llibre diferents intervencions del programa *La nit dels ignorants*.

Les editorials no s'ho han pensat dues vegades a l'hora de treure a la llum aquests particulars productes mediàtics en forma de llibre que, d'entrada, se suposa que ja tenen assegurada bona part de l'èxit. Per si de cas, res millor que posar a la portada la foto de l'autor en qüestió. I en el dia mundial del llibre els lectors accidentals, i els no tan accidentals, triaran el seu producte convençuts que, efectivament, una imatge val més que mil paraules. Per cert, quan arribarà el llibre dels moments estel·lars del *Parle vosté, calle vosté*? Àvids lectors, alerta!

Isabel Clara Moll i Soldevila : 29

Roís de Corella: un literat filogin

Stefano Maria Cingolani
*Joan Roís de Corella:
la importància de dir-se honest*
València, Edicions 3 i 4, 1988
319 pàgs.

Aquesta és l'aportació crítica de més volada que ha produït la commemoració del cinc-cents aniversari de la mort de Joan Roís de Corella, el 1497. Va ser guardonada, així mateix, amb l'Octubre d'Assaig del 1997. És un intent novedós d'aprofundiment en l'obra del valencià: un estudi ben remarcable per l'extensió i la innovació de gran part del que s'hi diu. Stefano Maria Cingolani divideix la seua obra en vuit capítols d'una extensió variable, emmarcats entre una introducció i un breu, però sentencios, epíleg.

El primer introdueix les línies que presenta l'estudi del crític italià, i incideix en dues idees globals: la caracterització de Corella com a literat, amb una moral determinada, però que ni és un teòleg ni és un moralista sensu stricto; la coherència de l'obra literària d'aquest, des d'aquesta mateixa perspectiva. El segon estableix una cronologia de les obres de Corella. Són tres els moments de producció de la seua obra literària: un primer fins el 1458, molt possiblement any en què es data la *Tragèdia de Caldesa*, en el qual es van produir aquesta obra i gairebé totes les proses mitològiques; un segon moment

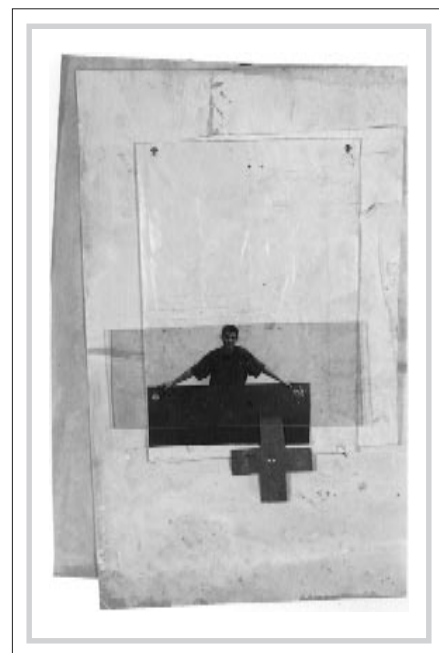
de producció hauria d'establir-se entre el 1458-1459 i el 1462-1465, anys en què Corella redacta les obres més declaradament morals i amb una referència al context de producció directa, en el temps i en l'espai; finalment, després d'un parèntesi d'activitat literària entre el 1463 i el 1474, durant el qual es dedicaria a la seua formació teològica, trobem un darrer període fins a la seua mort en què elabora la resta de la producció religiosa i les traduccions. El capítol tercer se centra en una anàlisi detallada de les proses mitològiques i emfatitza dues idees principals. En primer lloc, Cingolani caracteritza les proses mitològiques com una literatura filògina i amb aversió cap a la cavalleria. Les dones representen uns models literaris i ètics que mostren la moral íntima, allò vertaderament important per a Corella, models extrets de les *Heroides* ovidianes i de la *Fiammetta* de Boccaccio. El recurs de l'autobiografia de les dones permetrà un moralisme indirecte que s'allunya del to sermonejador, amb un didacticisme molt més explícit, de la segona etapa. En segon lloc, l'entramat de fonts que influeixen en la redacció última d'aquestes proses. Els capítols quart i cinqué estableixen els criteris que marquen la conformació de les proses mitològiques. En el primer es posa èmfasi en l'impacte emocional de les proses i la funció de l'embolcall retòric perquè aquestes queden en la memòria, perquè influesquen en els lectors-oïdors, de manera molt més efectiva que no un moralisme glossat, molt més directe. I aquesta idea prové d'Aristòtil, a partir de la filtració del text d'Averrois, com es demostra en el cinqué capítol. L'apartat sisé se centra en l'anàlisi dels textos de la segona etapa i, principalment, en el Debat epistolar amb el príncep de Viana i en la Lletra consolatòria, a la llum de les premisses establertes anteriorment.

Els dos últims capítols, molt relacionats amb aquest darrer, focalitzen una altra obra: la *Tragèdia de Caldesa*. El primer nega la idea tradicional de Rico i Hauf d'una font que passava per un exemplum de predicador i en dona un altre amb una argumentació ben convincent: l'Eunuchus de Terenci. El segon d'aquests capítols, finalment, es dedica a una anàlisi detallada d'aquesta prosa, dins la mateixa constel·lació d'arguments coherentment eticomorals que Cingolani havia predicat per a l'anàlisi de les proses mitològiques, malgrat la diferent concepció última i els productes finals. Aquest és, doncs, el punt on rau la unitat del llibre que hem ressenyat, una obra que revisa tòpics encunyats sobre la figura i la literatura de Corella, que deixa, definitivament, de ser un cornut i de ser un teòleg o moralista estricte.

Revista de revistes:

¶ El Vaitot

Una nova revista cultural, i d'una qualitat més que notable, ens arriba de les terres de la Marina, i enceta el seu camí amb aquesta declaració de principis: «Qualsevol edició periòdica receptiva que practique la llibertat de crítica, per molt local o minoritària que siga, representa un qüestionament de l'hegemonia informativa. Tant se val que algú ens considere una edició idealista, marginal heroica, etc., nosaltres no ens reconeixem en això. Allò important és ser conseqüent amb la identitat de la qual formem part». Val a dir que es tracta d'una publicació ben feta, amb disseny gràfic acurat, i amb un enfocament universalista i multidisciplinar. En aquest primer número escriuen, entre altres, E. Rodríguez-Bernabeu sobre l'ús de la llengua i el Congrés de Cultura Catalana, Josep Pérez sobre els parcs temàtics com a forma de degradació personal i mediambiental, Richard Neville sobre el retorn dels intel·lectuals, Rese Lee Goldberg sobre Performance i Live Art. Els textos de Luigi Malerba, de Serge Pey, de John London, la secció d'hemeroteca i les crítiques de llibres completen una publicació instal·lada en una visió decididament crítica i contemporània de la cultura. Si pensem que la cultura respira a través de publicacions com aquestes, l'aparició d'*El Vaitot* no pot ser més encoratjadora. (núm. 1, maig 1998, El Vaitot, Av. País Valencià 64, 3r, 03580 L'Alfàs, tel. 96 588 73 88, 1.000 pta.)



L'acció pastoral del doctor Gómez Bayarri

Els doctors de l'Església accepten que les persones, amb la intervenció miraculosa de Déu, poden moure muntanyes, sanar els malalts sense medicines, parlar diverses llengües sense conèixer-les i fins i tot modificar l'estructura molecular d'un cos. Tots aquests fets els poden fer servir en les seues pastorals, si vinguera al cas. Perquè una acció pastoral es pot definir com una activitat dels ministres i doctors de l'Església duta a terme perquè els qui creuen puguen refermar la seua doctrina catòlica de salvació. La carta pastoral, on molt sovint es fa servir el criteri d'autoritat, n'és una, de les activitats. I tots sabem que aquest tipus d'escrits és ben diferents en els seus objectius i mètodes dels que produeix l'activitat científica.

Aquest petit preàmbul ve a compte d'un llibre que l'*Ajuntament d'ajuntaments* –així s'autodefineix propagandísticament la Diputació provincial de València– ha editat i del qual fan la presentació el seu president, Manuel Tarancon, i un resum el catedràtic emèrit de dret constitucional i ciència política Juan Ferrando Badia. *La lengua valenciana hasta Jaime I. Particularidades del Proceso histórico* és el num. 2 d'una nova sèrie de les publicacions de l'esmentada Diputació que es diu «investigacions». En paraules del senyor Tarancon, de la qualitat de l'obra n'és garantia i aval científic el fet que l'autor és doctor en Història per la Universitat de Saragossa.

Hauria estat disposada a admetre-ho i a gaudir potser dels seus valors si no haguera llegit fa temps aquest treball, puix la tesi del senyor Gomez Bayarri va ser publicada sencera l'any 1991, en dos volums, amb el títol *La transición del mundo musulmán al cristiano en el reino de Valencia* i a càrrec de la Real Academia de Cultura Valenciana. D'aquests dos volums, plens d'errades d'impremta, el de la Diputació és reedició (lleugerament corregida) del primer, augmentada ara amb un nou capítol sobre ibers, fenicis, grecs, romans i visigots a més dels dos escrits de presentació suara esmentats.

Com que no puc imaginar-me que s'haja exhaurit l'edició ni tinc motius per a creure que se n'haja fet una de nova pels mèrits intrínsecs de l'obra, pense que pot haver-hi d'altres raons entre les quals

–encara que ho diga el president de la Diputació– no poden trobar-se «la llibertat científica» i «la difusió dels treballs dels investigadors» (que ens són garantides per la Constitució espanyola), ni que siguin «sense cap censura ni imposició». I si no fóra pel meu civisme i la meua vocació docent res no escriuria sobre aquest llibre, perquè des d'ara mateix he de dir que no mereix l'esforç.

Només amb la lectura del primer capítol (*Fundamentos*), en tenim prou per tenir la completa seguretat que a l'autor li manca la preparació especial suficient i la sinceritat del vertader historiador. Per dir-ho d'una manera més figurada, l'obra és com un escrit pastoral dirigit als creients en «el valencià etern» (per refermar-los-hi), on és força present el criteri d'autoritat.

És, a més a més, una mala exposició partidista del que ens diuen sobre el període islàmic els manuals d'Història d'Espanya redactats entre els anys 50 i 70 (n'ofereix, però, les dates de les reedicions més recents), als quals s'han afegit dades espigolades en obres divulgatives d'àmbit valencià, publicades en els vuitanta i que recullen –en forma resumida– els últims avanços en el coneixement d'aquella època. L'autor ni tan sols s'ha pres la molèstia de reelaborar la informació, tret de una bibliografia elegida sense criteri, perquè no té en compte que les obres de l'erudició i d'aficionats locals i les obres generals d'his-

tòria es limiten a repetir o resumir l'opinió d'altres autors més o menys capacitats que han investigat el tema.

El treball està escrit en una prosa confusa, plena d'excerpta, posant punt i seguit a fragments –mal ajustats– d'autors diversos per l'època en què van viure, la seua ideologia i els seus coneixements històrics (p. e. Escolano, Chabàs, Simonet, Piles Ibars, Ribera, Huici, Ubieta, Guichard). És per això que hom troba expressions fortament cridaneres com ara *apasionado conducto de fuentes musulmanas, crónicas coránicas, bárbara secta otomana, morisma*, etc. i posa de manifest que no sap quina diferència hi ha entre el que diuen les cròniques i l'opinió dels historiadors actuals.

Inicia i conclou el seu escrit amb aquesta afirmació –compartida pel senyor Ferrando Badia–: «El estudio del origen y desarrollo de una lengua no es un tema exclusivo de doctrina filológica». L'autor, que fa implícita paràfrasi de l'*Informe sobre la llengua del País Valencià* (1978) i modifica encara el seu enunciat del 1991 («la problemàtica del origen, desarrollo y conciencia idiomática de una lengua, desde un enfoque histórico, no es un tema exclusivista de doctrina filológica»), reclama ara per a sociolingüistes i historiadors el dret a parlar-ne. Tot i amb això, no manifesta (ni ordenadament ni sincerament) la posició dels historiadors respecte al tema de la llengua, ni tampoc no fa cap exposició ni esment de la doctrina dels sociolingüistes (que n'hi ha).

La lectura del treball de Gómez Bayarri i en el lloc corresponent, el text del doctor Ferrando Badia ens mostra una divisió de la producció historiogràfica en «rupturistes», que defensen un «panarabisme lingüístic» (sic), una generalitzada arabització i islamització de «les institucions del sistema sociopolític hispano-romano-visigòtic» i una formació de la societat valenciana a partir de la conquesta de Jaume I, i en «evolucionistes», els quals postulen un entroncament ètnic i cultural entre la València musulmana i la cristiana, sense grans canvis en les estructures humanes, ni amb les invasions sarraïnes ni amb la reconquesta i repoblació del segle XIII.

Si pensem en els destinataris «creients», el nostre catedràtic de dret constitucional els forneix una divisió fortament





maniqueta i no gens exacta en els noms. Adopta a més, potser sense saber-ho, la terminologia de l'historiador Guichard, qui ha insistit als seus escrits en la denominació de tradicionista (que no «evolucionistes») per a qualificar l'historiografia espanyola que discrepa de la seua –àmplia i ben documentada– explicació històrica d'al-Andalus, que autoqualifica de rupturista.

Pel que fa als qui postulen l'«evolució», prologuista i autor res no diuen del fet que la tesi del manteniment del «mossàrab» com a llengua romànica nacional va ser formulada el 1888, per primera vegada i de forma ordenada, pel catedràtic de literatura àrab F. J. Simonet o que per primera vegada, el 1912 i el 1915, fou el catedràtic de llengua àrab, Julià Ribera qui postulà la tesi que els musulmans andalusins parlaren «romanç». Res no diuen tampoc del fet que tot el que se'n ha dit després per part de filòlegs, historiadors, erudits i humanistes, des de l'últim terç del segle XIX fins ara, és còpia –i Gómez Bayarri també en fa, i abundant– de les dades aportades i de les raons adduïdes per aquests dos arabistes.

L'autor amaga també als lectors quina era, però, l'opinió d'aquests dos investigadors i d'altres «evolucionistes» sobre la llengua parlada abans i després del segle XIII. És cert que Simonet es pregunta al seu *Glosario* (pp. CCI-CCIII) sobre la possibilitat que la llengua parlada a València, les Illes i Catalunya meridional «no se debe por completo a la conquista de Cataluña por los Franceses y de Valencia y las Baleares por los Aragoneses y Catalanes», però es respon que «la actual variedad de dialectos se debe principalmente a la influencia francesa en los estados de Cataluña ... y a cir-

cunstancias históricas posteriores a la reconquista» i que es pot afirmar que l'idioma parlat pels mossàrabs «se asemejaba más al romance castellano que a los actuales mallorquín, catalán, valenciano, occitano, lemosín, provenzal y francés».

L'opinió de Ribera pel que fa a la llengua romànica parlada pels musulmans que vivien en terres valencianes era que el «dialecto romance de los moros de Valencia se parecia más al romance que dominaba en las provincias andaluzas que al catalán importado por las huestes de D. Jaime» (*Disertaciones* II, 355 on per dues vegades més parla del «nuevo dialecto catalán» i a la pàg. 356, tot referint-se al valencià, diu: «se les ha dado una terminación catalana, como si fueran del dialecto ahora usual»).

Aquestes afirmacions tan contundents i clares de Simonet i Ribera han estat silenciades al llibre. Tampoc no s'hi troben opinions en el mateix sentit de tants d'altres estudiosos que l'autor esmenta com a sostenidors de l'«evolucionisme»; ni fa esment als qui accepten la desaparició de les mossàrabies andalusines al segle XII (p. e. Menéndez Pidal i Lapesa). I quan diu que a la de Toledo del segle XI hi havia molts mossàrabs, res no diu sobre la seua integració i castellanització, la qual fou «lenta e incompleta ya que se diferenciaban de los nuevos cristianos por la lengua (utilizaron el árabe hasta avanzado el siglo XIII», com es pot llegir al popular manual d'història medieval de J. L. Martín.

Si mal és que calle allò que va en contra del seu postulat preconcebut, pitjor és que manipule la informació en profit seu. Un exemple d'aquesta última afirmació: esmenta un tal Omar, «que tuvo en jaque al poderío musulmán hasta que murió en 917 o 919» i que –segons diu– era cristià com els seus pares i la seua filla Argentea. L'autor pretén que el califa omeia vingué l'any 918 a sufocar la seua revolta en terres valencianes (pp. 75-76). Jo n'estic segura: qualsevol estudiant d'història ha reconegut de seguida Omar ben Hafsun, rebel en les terres de Màlaga, el qual no era valencià ni mai no va posar els peus en les nostres terres.

Encara que deixar de banda les dades contràries i afegir mentides és impropri d'un doctor, podem trobar algunes virtuts al llibre? Malauradament no. Perdut en una història que desconeix i en diverses transcripcions de noms àrabs, l'autor no ha sabut exposar els esdeveniments amb un mínim de coherència i més d'una vegada hom troba que un únic individu és citat amb noms diferents –com si fóra dues persones– o confòs amb un homònim. Poc importa, però, al nostre docte autor confondre els



personatges, silenciar allò que no li convé o afegir pel seu compte notícies falses, siga inventades per ell o preses de cronistes sense crèdit i erudits locals –com Escolano i Piles Ibars.

A les objeccions exposades hi podeu afegir també faltes d'ortografia, incorreccions d'estil i lingüístiques, mapes i plànols fets de qualsevol manera, errors conceptuals, ignorància de la nostra geografia i no poques afirmacions dogmàtiques. Fer una llista de totes aquestes «perles» exigiria un altre llibre.

Personalment, no crec que aquesta tesi complirà el desig del senyor Tarancón de fer «créixer l'estima que tots els valenciano-parlants sentim per la nostra llengua». Pense tot el contrari i que, a més d'ofendre –amb les seues continues inexactituds i falsedats– la intel·ligència de qualsevol lector mínimament informat, desacredita molt en particular els membres del tribunal que la van jutjar per aprovar-la, el doctor Ubieto per dirigir-la i la Diputació de València per publicar-la.

Potser ha estat la decisió política d'ofedir sobre la llengua –en paraules del president de la Diputació– «totes les raons històriques d'un sector del pensament valencià que fins ara no havia tingut un desenrotllament teòric tan compacte». El fi pastoral pareix haver estat servir «para que muchas de las intuiciones personales de la mayoría de los valencianos encuentren justificación fundamentada a sus interrogantes» (com diu Ferrando Badia). Potser és més que suficient per a la «salvació», puix que els creients hi trobaran una «información adecuada a sus conocimientos sobre la lengua valenciana».

Carme Barceló

Un escriptor valencià a la vora de la Rambla

Un escriptor valencià ha viatjat a Barcelona per raons professionals. Ha intercanviat opinions amb el seu editor sobre tot d'assumpes: les magnífiques crítiques que ha rebut la seua darrera novel·la, les dificultats de passar casa amb tan poc com dóna la literatura, o fins i tot algun projecte que ja té mig embastat sobre les relacions entre la gastronomia i la novel·la del nou mil·lenni... Satisfet dels resultats de la conversa, que sens dubte li obrin perspectives no gens menyspreables, ara ja és a la Rambla on compra un diari, passeja amunt i avall gaudint de les olors encisadores que desprenen les parades multicolors, s'atura davant el Liceu per recordar desgràcies, observa el clown immòbil damunt un petit cadafal, i sobretot comprova amb satisfacció que n'és d'internacional l'ambient que s'hi respira... És immensament feliç! I es nota, es nota molt. Es nota tant que un etnòleg japonès, que avui s'ha decidit pel treball de camp, prepara la Minnolta per immortalitzar-lo: «Vet aquí, un barceloní feliç», li diu a la seua dona instants abans de disparar. L'escriptor valencià no s'acaba de creure que el seu editor dispose de contactes tan exòtics i que haja tingut el detall de preparar-li aital sorpresa! Caram, com es nota quan algú fa les coses bé, amb professionalitat! El japonès ha rebut un gest d'agraïment i un immens somriure.

L'escriptor valencià dubta si deixar-se caure pel bar de l'Ateneu o acostar-se a la llibreria Documenta. Finalment, ho té clar. Una miradeta a l'aparador i, a més, mai no està de sobres comprovar el lloc exacte on han decidit de situar el seu llibre, tan unànimement valorat per la crítica. Camina a poc a poc. El cos li demana saltar, ballar, expressar plàsticament la sana alegria que l'inunda, però li ho impedeix el capficament en la ferma convicció que la crítica és humana, massa humana. I que no serà mai igual ser amic, conegut o saludat d'un crític que ser un nom desfullat de connotacions humanes. Sap que s'endinsa en un terreny relliscós, que no és massa sostenible aquesta mena de relativisme. Però, i què? L'important és mantenir fermes les conviccions i passar per alt els dubtes, que poc s'adiuen amb aquesta felicitat immensa que el captiva.

En les pàgines d'Opinió de l'Avui (18-5-98) apareixia un article d'Ignasi Mora («La crítica literària i Caràcters») on feia alguns comentaris sobre Caràcters amb els quals no podíem estar d'acord. El nostre col·laborador Vicent Alonso, sense pensar en el dret de rèplica que l'assistia, féu arribar al diari un article que definitivament no hi fou publicat. Considerem oportú de publicar-lo en aquestes pàgines les quals posem a disposició de tot aquell que hi vulga expressar el seu punt de vista sobre aquesta qüestió.

Qui li anava a dir, però, que una cosa tan banal com la coberta d'un revista de llibres podria interrompre el plaer que l'amarava? Doncs, sí. Ai, els designis del Senyor, o l'atzar o el fat... vés a saber! A l'aparador, no hi és la seua novel·la, i encara pitjor, al lloc reservat per a les novetats hi ha el número 2 de *Caràcters*, revista de llibres. Sí, en efecte, encara que sembla mentida, la llibreria Documenta, a la vora de la Rambla barcelonina ni més ni menys, presenta el número 2 com a novetat quan, just una setmana abans, ell ja n'havia fullejat el 3 a la llibreria Ambra de la seua ciutat nadiua: Gandia. La confusió, sobtadament, s'instal·la on abans tot era límpid, diàfan. No és que hauria preferit trobar-se el número 3 perquè incloïa una de les in-



nombrables crítiques positives a la seua novel·la. No! És més aviat una confusió més profunda, més... Com ho diria?, més transcendental. Això, transcendental! Dubta si deixar-ho córrer per esbrinar les raons de l'absència de la seua novel·la a l'aparador. Però pot més la confusió i s'hi capfica. Un producte que prové de la pàtria petita li ha de merèixer, precisament a ell, un afecte especial. Ell, que edita a Barcelona i que prompte traspasarà les fronteres, immortalitzat a les pàgines del suplement cultural d'algun diari japonès, mai no ha oblidat on va nàixer i pot afirmar amb la cara ben alta que totes les seues secrecions sentimentals són valencianes. De nou, però, li han fallat els seus petits-compatriotes, incapagos d'aconseguir una distribució efectiva, autènticament professional. Sí senyor, professional com ara la del seu editor barceloní. Quan la paraula odi s'insinua a la seua ment, talla en sec. No és odi el que sent cap a la pàtria petita. Rotundament, no! I potser per això es presenta, com caiguda del cel, la idea salvadora en forma de bàlsam tranquil·litzador. No són els meus petits-compatriotes. És el mercat català, tan precari, i sense remei. Què hi farem?

Però la Rambla és molta Rambla i l'escriptor valencià que edita a Barcelona i que pot afirmar amb la cara ben alta que totes les seues secrecions sentimentals són valencianes s'astora davant una observació que de nou el torba. El número 2 de *Caràcters* exhala valenciania per totes bandes! I el contrast amb les olors internacionals de la Rambla li fan amarga la fel. Tant li fa trobar-s'hi amb George Steiner, Blai Bonet, Rosa Leveroni o Rudyard Kipling. Tant li fa trobar-s'hi amb reflexions sobre el no-lloc de les humanitats a l'ensenyament mitjà, la seducció intel·ligent al món patriarcal o sobre les noves i velles malalties. Tant li fa trobar-s'hi amb dibuixos d'una pintora que fa més de 30 anys que viu a Nova York. No, no i no! La revista exhala valenciania perquè tots (i gairebé ho encerta) els seus col·laboradors són valencians. Ho pensa, i com més amarga és la fel més ferma és la convicció que, malgrat les aparences, això no és odi tampoc. És una simple hipòtesi biològicogeogràfica, que ell es coneix ben bé com

a valencià que és i a *mucha honra*. La confusió s'acreu i el cap és a punt d'esclatar-li, però no quedaria bé, escriptor com és i precisament en una llibreria. Per això, i no casualment, es torna a presentar la idea salvadora en forma de bàlsam. I és que com a bon professional té recursos i sap que, en major mesura del que la gent creu, un trop pot ser tan efectiu com un *passing shot* o una verònica. Així que, tira mà de la ironia, que usada pel pensament sempre és una bona catarsi, i encoloma als col·laboradors de *Caràcters* l'autoodi que ell ha decidit que no té. O és que no és ben sincer el seu immens amor a la pàtria petita i la secreció constant de sentiments valencians? La claredat a poc a poc retorna i amb ella la satisfacció d'aver vençut el caos amb una altra ferma convicció: aquests petits-compatriotes de *Caràcters* són la nova versió del blaverisme, partidaris de la nació valenciana i totes aquestes històries... Pobrets meus, deixeu-los alimentar l'autoestima perquè a la curta o a la llarga se'ls desinfla l'autoodi.

Fa ja algun temps que l'Euromed ha eixit de l'estació de Sans. L'escriptor valencià que edita a Barcelona i que pot afirmar amb la cara ben alta que totes les seues secrecions sentimentals són valencianes ocupa un seient de classe turista, pagat per l'eficient editor barceloní. És a punt d'acabar l'article d'opinió que trametrà per fax a l'*Avui* només arribar. No sap però com acabar-lo. Ja ha contat l'experiència de la vora de la Rambla i li sembla que la confusió no li ha desaparegut del tot. Llavors, recorda que en una altra número de *Caràcters* ha llegit l'opinió d'un dels col·laboradors en el sentit radicalment contrari a les seues insinuacions. Ja ho té! Neoblaveros i a més incoherents. Fan el que no prediquen. Brillant, sí senyor. Sense eixir de l'estació del Nord, un tren de rodalies el porta fins a una altra estació des d'on un cotxe el retornarà a la llar, perduda al bell mig de les muntanyes. No hi ha arribat encara quan ja pensa que en unes setmanes serà de nou a la Rambla on comprarà un diari, passejarà amunt i avall gaudint de les olors encisadores que desprenen les parades multicolors, s'aturarà davant el Liceu per rememorar desgràcies, observarà el clown immòbil damunt un petit cadafal, i sobretot comprovarà amb satisfacció que n'és d'inter-nacional l'ambient que s'hi respira...

Vicent Alonso

El segle de les dones

Els germans Goncourt, Edmon i Jules, visqueren al segle XIX, a París. Intel·lectuals discrets i ben avinguts, treballaren sempre junts, i escriviren novel·les de gènere i assajos d'història sobre el segle XVIII, del qual eren fervents admiradors. Aquests germans donaren el seu cognom a un guardó literari de prestigi «el Goncourt» que en l'actualitat premia autors francesos ben coneguts.

Aquells homes eren molt del seu segle, conservadors i austers en les seues formes de vida. No se'ls coneix una vida social important ni sembla que tingueren un tracte assidu d'amistat i d'amor amb les dones. Tanmateix, apassionats del segle XVIII, feren la seua història, dibuixant una societat intel·lectual i unes dones imprevisibles i ben diferents de la sociabilitat i de la feminitat que ells havien conegut al seu segle. *La femme au dix-huitième siècle* fou el seu treball d'història més considerable. Es publicà el 1862, quan els germans tenien 40 i 32 anys. Era una història sobre els «salons» literaris del segle anterior, feta a través de les dones que foren les seues creadores i que els governaren durant dècades. Els Goncourt contenen l'activitat intel·lectual i política que es duia a terme a les cases de les grans i influents dames que foren les Mmes. Du Goffrin, du Deffond, de Lespinasse, d'Epinau, o de Staël.



El llibre dels Goncourt és la història brillant d'una societat i d'unes gentes a les quals aquests senyors retrats semblen admirar i enyorar en els seus costums més liberals, en les seues formes de sociabilitat mundana i en els refinaments intel·lectuals que, segons els seus historiadors, eren els propis de la gent de lletres que es reunien als «salons» parisencs. Hi destacaven les dones, que eren les que donaven vida i esplendor a la «República de les Lletres» representada als seus salons. Aquesta creació històrica tan favorable a les dones no deixa de ser sorprenent en uns homes de qui coneixem les idees misògines i el distanciament de les dones. En la seua vida hi hagué poc espai per a elles, no es casaren mai i se'ls coneix poques amistats femenines. Així, aquests homes que no saberen apreciar ni estimar les dones, sí que saberen crear-les en la seua obra literària, on apareixen de forma complexa i interessant, més enllà dels tòpics del segle sobre la dona «natural», fragilitzada i vituperada, que es conté en els filòsofs anomenats de la modernitat, Rousseau entre ells. Els Goncourt, a partir dels retrats de dones intel·ligents i influents, que traçaren en la seua història social del segle, crearen i ens transmeteren altres imatges de les dones, fent pensar als lectors actuals que el segle XVIII havia estat més que d'altres el «segle de les dones»...

Els ens avançaren el que havia d'ésser obvi, això és, que formar part del món i de la societat no passa necessàriament pel fet de ser home i de fer com fan els homes. Que les dones mai estigueren fora del món, sinó que trobant-s'hi, visqueren i treballaren als salons, com als convents o a les aules, com en la política.

El Segle de les Dones és el títol que Victoria Camps ha escollit per al seu darrer llibre, publicat en la col·lecció «Feminismos», que coedita la Universitat de València amb l'Editorial Càtedra i el Instituto de la Mujer. Un llibre on, de nou, les imatges de les dones es donen en positiu, com a responsables i actives en la vida social, en la qual volen, en igualtat amb els homes, ser participants dels esdeveniments del món. Com indica Victoria Camps: «El segle XXI, serà, sens dubte, el segle de les dones; ja ningú deté el moviment que ha suposat la major revolució del segle que s'acaba».

Isabel Morant

Noves aportacions en Gramàtica històrica

Manuel Pérez Saldanya
*Del llatí al català.
Morfosintaxi verbal històrica*
Universitat de València, 1998.
224, pàgs.

El llibre de Pérez Saldanya demostra que la lingüística històrica en general, i la catalana en particular, és una disciplina innovadora i dinàmica, oberta a les perspectives i als models teòrics més moderns. Aquesta és, pensem, la principal, i ben important, aportació del llibre, la reinterpretació dels canvis de la morfosintaxi verbal catalana des de les teories més actuals, i tot això des de la claredat expositiva. Hi trobem descrits i aplicats al català els principals canvis morfosintàctics: l'analogia, la reanàlisi, la gramaticalització o la morfologització de regles fonològiques.

Una de les perspectives més productives al llarg del llibre és la morfologia natural, teoria que s'ha anat desenvolupant des dels anys 80, a partir de l'escola lingüística de Praga, d'on pren el concepte de «marcament», i d'un marc semiòtic derivat de l'obra de Peirce, tenint també en compte les aportacions sobre tipologia lingüística i universals. Aquest marc teòric, que assigna un paper ben destacat en la diacronia, en català compta amb l'aplicació recent de Wheeler i del mateix Pérez Saldanya. També ocupen un lloc ben remarcable en el llibre els processos de gramaticalització, que compten amb precedents tan notoris com Humboldt o Meillet, i que en les darreres dècades han recuperat un cert protagonisme en els estudis lingüístics i s'han vist enriquits amb noves aportacions teòriques, coincidint amb l'interès creixent per la pragmàtica, la tipologia, els universals lingüístics i la lingüística cognitiva.

Després de la presentació teòrica de les principals modalitats del canvi morfosintàctic (capítol 1), comença el bloc dedicat al tema de present (capítols 2 a 11). En el capítol 2 es delimita la reestructuració de les conjugacions del llatí al català i la forma de l'infinitiu, combinant diversos tipus de causalitats (fonològiques, morfològiques, semàntiques)

per explicar els canvis conjugacionals. En el capítol 3 es delimiten les al·lomorfies en la consonant final del radical, que permeten establir diferents models verbals. En el quart, s'estudia la subclasse dels verbs velaritzats, bastant nombrosa i regular en català modern, i es demostra com la generalització analògica de la consonant velar en els sistemes de present i de perfet tenia un caràcter optimitzador del sistema, fet al qual també contribuï el principi d'iconicitat construccional. Segueixen tres capítols dedicats, respectivament, a delimitar les al·lomorfies en la vocal del radical, provocades per l'actuació de regles fonètiques regulars, a tractar sobre la diacronia dels verbs incoatius i a estudiar la categoria de persona. Els capítols 8 i 9 es dediquen a dos dels problemes que més han preocupat la morfologia històrica catalana, les desinències del present de subjuntiu i de la 1^a persona del present d'indicatiu, els quals s'aborden des de la morfologia natural, relacionant la variació dialectal amb els problemes de naturalitat morfològica i amb la necessitat d'optimitzar el paradigma flexiu. La variació reflecteix també la superposició que sovint es produeix entre els nivells diacrònic, diatòpic i diastràtic de la llengua. L'objectiu del capítol 10 és l'imperatiu i les persones 4^a i 5^a dels presents d'indicatiu i de subjuntiu. Clou aquest bloc un capítol on s'analiza la formació de l'imperfet d'indicatiu i de les formes imperfectives no personals (gerundi i participi de present).

El bloc dedicat al tema de perfet ocupa quatre capítols. El primer tracta sobre la temporalització del perfet llatí i la reestructuració consegüent del sistema a partir de les formes perifràstiques *habeo* o *sum* + participi i el seu procés de gramaticalització i de reanàlisi sintàctica. En els tres capítols següents s'anitzen successivament els canvis analògics experimentats pel pretèrit perfet i pels antics plusquamperfets llatins, els participis i el procés diacrònic de gramaticalització que duu a la formació del pretèrit perfet perifràstic, a partir d'una metonímia discursiva, seguint els treballs d'autors com Dahl, Hopper, Haiman, Bybee o Traugott.

En els dos darrers capítols del llibre s'anitzen dos aspectes relacionats amb la modalitat oracional: la formació del futur i del condicional, i, per últim, l'evolució dels esquemes condicionals.

Joaquim Martí

Revista de revistes:

¶ Afers

Arriba al número 30 aquesta publicació de recerca i pensament, amb un focus d'atenció especial en la història, pal de paller de l'editorial homònima. I ho fa amb un complet dossier central sobre la Il·lustració, on trobem una aproximació general a la Il·lustració als Països Catalans a cura de Joan Bada, i treballs de Francesc Torralba sobre la Il·lustració a Catalunya, de Sebastià Trias sobre la Il·lustració mallorquina, de Víctor Navarro sobre Descartes i la introducció de la ciència moderna a Espanya, de Santiago Riera i Tuèbols sobre experimentalisme i Il·lustració, d'Ernest Lluch sobre el pensament econòmic asturcastellà, de Pablo Cervera sobre José Antonio de Valcàrcel, un agrònom il·lustrat en terres valencianes, de Joan Ramon Triadó sobre art, artista i societat a la Catalunya del XVIII, d'Antoni Mestre sobre els programes de reforma eclesiàstica dels il·lustrats valencians i del filòsof Sergio Sevilla sobre raó i Il·lustració (els tòpics d'una crisi). El número inclou així mateix articles diversos, com ara els de Fermí Rubiralta sobre el nou nacionalisme radical gallec, català i basc, de Montserrat Bordes sobre les emocions i la seua incidència en l'acció humana, de Nicolau Bas sobre les publicacions maiansianes de l'Ajuntament d'Oliva, de Flocel Sabaté sobre les bandositats medievals com a formes de solidaritat i de Tina Herreros sobre la ciutat de València a la llum de les darreres descobertes arqueològiques. Un atapeït panorama bibliogràfic enriqueix la vessant documental, molt valorada, d'aquesta publicació (núm. 30, 1998, Editorial Afers, Ausiàs Marc 68, 1a, 46470 Catarroja, tel. 96 126 86 54, 3.000 pta.).

¶ Albadís

Sota els auspicis de l'Ajuntament de Bellreguard, el conjunt de joves entusiastes que inaugura aquesta publicació ara fa un any s'ha vist considerablement ampliat en el segon número, que inclou poemes inèdits de J. Capilla, P. Císcar i J. Zabala, contes de J. M. Matoses i S. Barrancos, un debat sagnant sobre *La mort salobre*, de X. R. Trigo, una entrevista a Vicente Sánchez-Biosca i, com no podia ser d'altra manera, la continuació de la polèmica entorn del cinema de Tarantino iniciada en les pàgines del primer número.

Sobre els espectacles de parla

Cercle d'Anàlisi del Discurs
La parla com a espectacle.
Estudi d'un debat televisiu
U. de València/U. Autònoma de
Barcelona/ U. Jaume I
150 pàgs.

La Universitat de València, l'Autònoma de Barcelona i la Jaume I, de Castelló de la Plana, acaben de llançar una nova iniciativa editorial. L'han batejada amb el simbòlic i suggeridor títol de l'Aldea Global i es destina a obres amb un enfocament pluridisciplinar dels fenòmens comunicatius.

L'inici no pot ser més esperançador. El Cercle d'Anàlisi del Discurs firma el primer volum: *La Parla com a espectacle*, estudi d'un debat televisiu, que es completa amb una entrevista amb Joaquim M. Puyal. El llibre és el resultat d'un acurat treball al voltant dels espectacles de parla que, a més, hi adjunta referències procedents d'experts de les universitats de Bari i de París XIII i VIII, fet que permet l'anàlisi comparada d'aquest gènere televisiu. L'estudi aborda tant l'estructura del programa com els seus continguts, formes discursives, tipus de participació, emplaçaments dels participants i tot allò relacionat amb l'aspecte visual del mitjà. El fil conductor comença amb un repàs de l'anàlisi de la conversa, de la teoria de l'enunciació, de la semiolinguística i d'altres estratègies comunicatives que condicionen aquest tipus de debat mediàtic que són els *talk-shows* o espectacles de parla.

Els autors seleccionen per a la seva anàlisi el programa *La vida en un xip* (que va emetre TV3 entre 1989 i 1993) i, en concret, un que tractava el problema de les drogues i de les patrulles de veïns. Partint d'aquesta base, els autors estudien «l'efecte que el discurs d'uns personatges pot arribar a tenir en l'auditori del programa que està compost pels telespectadors, els quals no tenen accés a altres dades que no siguin les que ofereix la pantalla del televisor». Els autors defineixen aquest programa com una combinació d'aspectes antropològics i lingüístics, discursius i culturals propis d'una cultura determinada.

Aquesta base serveix per a definir el debat, programa en què els participants estableixen un contracte i desenvolupen uns

rols amb els quals construeixen les seves identitats. Cada participant (depenent de si és públic del plató, expert, famós o representant dels poders públics) gaudeix d'un capital verbal i fa ús de diferents modes de presa de la paraula i de transició amb els altres parlants. Ara bé, l'animador és qui decideix quan i quant pot intervenir cada participant. Amb això i amb l'objectiu d'entretenir els espectadors amb temes d'interès general, l'animador sol concentrar el debat en els invitats més polèmics.

A l'apèndix 1, trobem un article de Guy Lochard i Jean-Claude Soulages que estudia l'espai físic de la interacció (disposició a la sala dels convidats i del públic, i variables proxèmiques), els modes i nivells de presència dels protagonistes a la pantalla (primer pla, pla mitjà, etc.), la construcció de punts de vista dels espectadors (personalitzat, anònim, irreal, surreal o visual) i la relació dels estrats verbals, gestuals i visuals. Al 2, es fa una suggeridora entrevista a J. M. Puyal, presentador de *La vida en un xip*, sobre el programa, els debats en general i, per extensió, la televisió. Segons ell, l'enriquiment de la programació i de la diversitat és l'objectiu central de programes com *La vida en un xip*. Puyal fa una important distinció entre els *talk-shows* als Estats Units (que tracten aspectes concretíssims amb una visió microscòpica del conflicte) i programes com el *Xip*, que tracten macrotemes partint de conflictes socials.

Pel que fa a la situació actual dels espectacles de parla al nostre país, Puyal afirma que han degenerat molt; als personatges els abelleix més la seva promoció i popularització que parlar de coses que realment interessin l'opinió pública. I, en efecte, la majoria d'aquests programes han esdevingut més espectacle que parla. Ens hauria de fer reflexionar el que diu Puyal sobre la TV pública, que té des del seu punt de vista, «una funció social, de servei, formativa, divulgadora de valors i de missatges intel·ligents (...) que ha de reflectir també els elements que conformen la nostra identitat cultural i col·lectiva i, si és el cas, enfortir-los». I això, sense oblidar que l'educació lingüística és només una de les moltes possibilitats pedagògiques d'aquest mitjà.

La conclusió és òbvia. Ens cal una televisió pública de qualitat, que tracte de traure profit de les seves possibilitats educatives. Ben segur que *La parla com a espectacle* tindrà interès per a un bon grapat d'estudiants, comunicòlegs, lingüistes, professionals de l'ensenyament i dels mitjans. Però, ¿en tindrà també per a aquells que prenen decisions al voltant dels continguts dels mitjans de comunicació públics?

Iolanda Massó

La cosa estranya

Aquell vespre s'havia presentat un recull de narracions d'un autor de la comarca. Els assistents a l'acte es coneixien entre ells i coneixien també l'escriptor; però, més que per fer-li cas, gairebé tots —sempre ha d'haver algun polític que hi cerca deixar-se veure— havien acudit per trobar-se i renovar una relació, d'amants de les lletres, o d'això que vagament diem «cultura».

Els relats, ben escrits, tenien l'atractiu afegit de ser de temàtica eròtica. Si bé no arribaven a pornogràfica per massa literaris, el presentador va insistir en les virtuts afrodisíacques del producte. I el llibreter —millor lector que comerciant— havia accedit a fer un regalet sorpresa a totes les dones presents a l'acte per obrir-lo només en la intimitat...

Acabats els parlaments i les salutacions, els més pròxims a l'escriptor o més desvaçats se'n anaren de sopar, un sopar que s'acabava entre bromes sicalíptiques a les tantes. Tanmateix, en tornar a casa en petits grups, encara els restaven coses per comentar.

Potser era l'hora, va pensar el llibreter, de parlar seriosament de literatura, i es va acostar a un del grup que era poeta. Potser compadit, però, sincerament perplex, hi reflexionava en veu alta: «Tu fas una poesia treballada, culta, intimista encara que... Bo: més aviat, lírica, de qualitat indiscutible. Ara bé, quants la lligen?». «És que la poesia no ven», va dir un tercer. Llavors el poeta, és clar, es va queixar, no de la vulgaritat imperant, com hauria estat normal en èpoques llunyanes, sinó de la manca d'interès dels promotors literaris, massa pendents de l'èxit fàcil, immediat. Després van comentar la proposta dels reculls a tres-centes pessetes que s'havien editat en castellà, que el llibreter considerava mutilacions comparables a les de Luis Cobos en música. «Com no encara en català?», es demanava, però, el poeta.

El poeta, davant l'aparent inanitat de la seua tasca, sobretot en el context d'una celebració literària com la d'aquell vespre, va fer un esforç suprem: «Al capdavant, deia, sempre hi ha quatre lletraferits que et lligen, i aquests, havent assimilat la teua poesia, la transmeten a un públic més ampli.» Els altres trobaren molt profunda potser la seua argumentació; però, ell no s'ho acabava de creure, i tanmateix sabia de cert que continuaria escrivint versos i, amb una mica de sort, publicant-los. Una cosa estranya.

Antoni Prats

La meitat de la humanitat són dones

L'antropòleg Alfred C. Haddon relatà el mite següent dels nadius de les Illes Murray: «Primer aparegué Pop i agafà tota l'illa per a ell sol; però algun temps més tard s'adonà que els ocells, per exemple, com les tortugues, eren de dues classes. Llavors, va decidir que també ell havia de tenir un company i amb fang conformà una figura». Sabem com segueix aquesta història perquè, per algun vincle misteriós, compartim aspectes mitològics amb els nadius de les Illes Murray. El mite palesa la necessitat d'explicació, de posar ordre verbal en la natura i, en aquest cas concret, en la natura del sexe. El narrador vincula els humans amb la resta d'éssers vius; encertadament, atesa la ubiqüitat del sexe en la natura. Hem vist que a molts mites —com el de l'origen de l'Univers o de l'ésser humà— els arribà el moment de dissoldre's en una explicació científica. El mateix ha passat, a grans trets, amb alguns mites sobre el sexe, i específicament, amb la paritat numèrica entre sexes, per a la qual hi ha una explicació evolutiva.

Una de les regularitats notable en la natura és que en els organismes amb dos sexes separats i diferenciats —és a dir, amb mascles i femelles— tots dos tenen un nombre molt semblant. Aquesta és una constància que causa estupor, comparada amb la gran diversitat de formes i modes de vida existents en el món orgànic.

No és sens dubte una suposada saviesa

de la natura la que provoca una regularitat que iguala els éssers humans i els ocells. La natura no és sàvia ni substitueix Déu en l'organigrama d'autoritats tutelars. Tampoc no és en benefici de les espècies que es dona la paritat numèrica entre els sexes, ja que aquesta existeix amb independència del sistema d'aparellament. Per bé que un cérvol mascle s'aparella amb un harem de vint femelles, la proporció dels mascles en la població és del 50% aproximadament. En conseqüència, n'hi ha una elevada proporció de mascles que no es reproduïxen. Una economia d'espècie hauria de portar a la reducció de la proporció de mascles fins a ajustar-se a les proporcions en la reproducció, fet que tanmateix no s'esdevé. Al contrari del que habitualment es divulga, ben pocs trets —potser, cap— s'expliquen satisfactòriament pel benefici de les espècies.

DUES MANERES D'EXPLICAR EN BIOLOGIA

Abans de seguir endavant, convé aclarir què és una explicació evolutiva. Ernst Mayr va establir que qualsevol fenomen biològic admet dos tipus d'explicació —la pròxima i la darrera— que no competeixen entre elles ni s'exclouen. Considerem la qüestió: per què un animal té pèl? Hom pot estar preguntant dues coses diferents. Potser hom vol conèixer per quins mecanismes fisiològics i cel·lulars es forma el pèl. Això ens donaria una explicació pròxima. Alternativament, es pot voler saber per què al llarg de l'evolució han aparegut animals amb pèl. La resposta ens donaria una explicació darrera. L'explicació darrera o evolutiva en basa freqüentment en el caràcter adaptatiu d'un tret. A propòsit d'aquest tipus d'explicació ha d'advertir-se que no implica finalitat a pesar de proposar-se una funció. L'explicació no és: «el pèl existeix per a protegir-se del fred». Les causes biològiques no estan en el futur. El pèl existeix perquè qui el va posseir, per atzar o perquè l'heretà dels seus progenitors, quedà protegit del fred, i això li va permetre sobreviure i tenir descendents, els quals heretaren aquest tret.

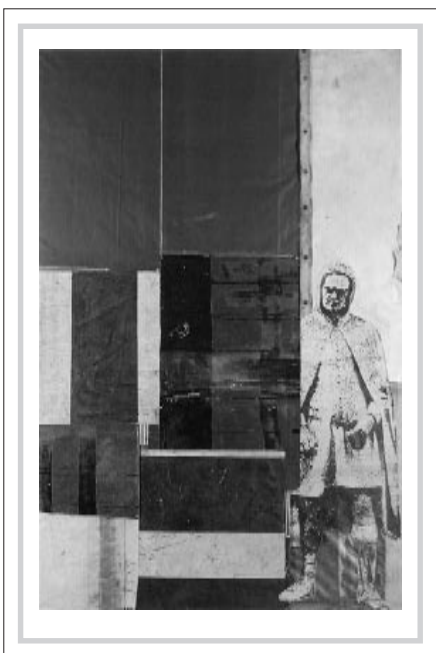
Es coneixen les causes pròximes de la proporció entre sexes per a moltes espècies, si més no en allò essencial. En el cas humà, la paritat es deu al fet que el sexe està determinat pel joc dels cromosomes sexu-

als (x e y); si l'individu és xx , es desenvolupa com a dona, si és xy , com a home. Aquesta explicació, però, deixa sense resposta la pregunta: per què ha evolucionat precisament aquest sistema de determinació del sexe? Encara més, altres éssers vius amb sistemes diferents de determinació del sexe també tenen proporcions paritàries entre els sexes. Quin n'és l'avantatge?

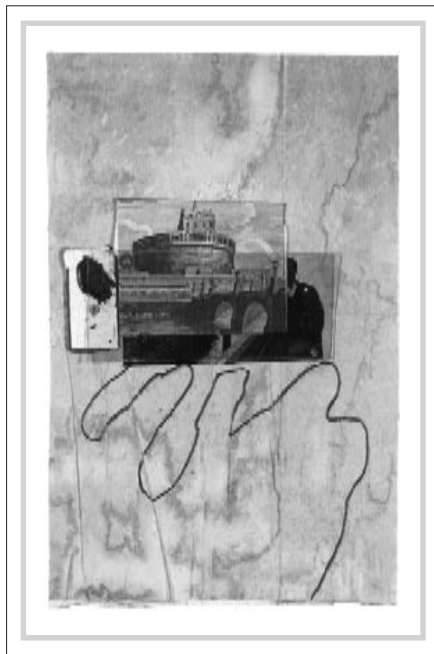
RAONANT AMB LA PERSPECTIVA ADEQUADA

Fou Ronald A. Fisher qui va formular en els anys trenta les bases per a raonar sobre l'evolució de la proporció dels sexes. Fisher féu un ús no gens trivial d'una observació totalment comuna: que cada individu produït sexualment té un pare i una mare. Això té necessàriament com a conseqüència que el *total* de mascles contribueix a la següent generació en igual mesura que el *total* de femelles. Conseqüentment, si hi haguera un sexe més escàs que l'altre, cada individu del sexe escàs contribuiria més a la generació següent que cada individu del sexe més comú. Això causaria un avantatge selectiu a favor de tenir més descendents del sexe escàs, fet que gradualment portaria a la paritat numèrica. Però en arribar-hi, com que els sexes serien igualment freqüents, desapareixeria l'avantatge inicial en la producció de descendents d'un sexe o l'altre.

Aquesta argumentació pot il·lustrar-se amb una població hipotètica d'animals po-



lígams, cosa que mostrarà que es compleix en aquesta circumstància. Imaginem una població de 2000 cérvols amb els harems formats per 19 femelles cada un. Suposem que, en lloc d'existir paritat entre els sexes, n'hi ha 100 mascles i 1900 femelles. Tot s'ajusta en benefici de la població: cap mascle és inservible i hi haurà una natalitat elevada per l'alta proporció de femelles. Això no obstant, la selecció natural faria que les proporcions de mascles i femelles s'equilibraren gradualment. En la situació anterior el mascle té avantatges enfront de la femella ja que la seua descendència és 19 vegades més gran que la de cada femella, fet que implica un avantatge selectiu que dirigeix la població cap a la paritat numèrica sexual. Ho veurem més clarament si suposem que una cérvola pot triar el sexe dels seus descendents i que aquesta mare el que desitja és tenir molts néts. Si partim d'una situació amb 100 mascles i 1900 femelles, la mare hauria de triar tenir un fill. Així, el més probable és que el seu fill s'aparellara amb 19 femelles, fet que proporcionaria 19 vegades més néts que si tinguera una filla. És clar que si totes les mares mostren la mateixa tendència, els mascles serien més i més freqüents en la descendència, fins a arribar a la igualtat amb les femelles. Llavors, la situació canvia. Ho veurem si suposem que la cérvola delerosa de tenir néts es troba ara amb una població de 1000 mascles i 1000 femelles, amb harems igualment formats per 19 femelles. Ara, el sexe del seu descendent no importa gaire. Si té un fill, corre molts riscos que no siga un mascle reproductor, ja que només un de cada 19 mascles ho és. En canvi, si té una filla, és segur que aquesta formarà part d'un harem i serà reproductora. Cal també considerar que si el fill arriba a ser reproductor, els néts seran 19 vegades més que en el cas que haguera tingut una filla, ja que el mascle s'aparellarà amb 19 femelles. El desavantatge i l'avantatge de tenir un fill s'equilibren exactament ($1/19 \times 19 = 1$). En resum, si allò que volen les cérvoles és tenir néts, en una situació d'igualtat numèrica entre els sexes, tant se val tenir fills com filles, però quan per alguna raó es trenca l'equilibri, convé tenir descendents del sexe més escàs. «Volen» les cérvoles tenir més néts, i «poden» triar el sexe dels seus descendents? No, per descomptat. Però el genotip dels organismes, sotmès a selecció, determina una resposta semblant. El genotip controla en bona mesura en quina proporció apareixen els dos sexes en la descendència. Els individus que tinguen més néts, per aquesta raó, expandiran més els seus gens i entre ells els determinants de la proporció sexual en la descendència. Com a resultat d'aquest procés cec de selecció natural, els



individus que trobarem en les poblacions seran aquells amb una proporció entre fills i filles que porta al màxim nombre de néts.

La teoria evolutiva de la proporció sexual no s'atura ací. Es generalitza a situacions molt diverses i analitza l'evolució de la proporció sexual en funció de trets específics dels organismes i del seu ambient. La teoria dona una explicació satisfactòria de moltes observacions en la natura. Per a l'ésser humà, la teoria proporciona una prova més dels seus vincles amb la resta d'éssers vius i del fet que algunes preguntes que es plantegen al voltant de circumstàncies ben comunes en la seua vida —per què la meitat de la humanitat són homes?— tenen una resposta en una passat llunyà.

Manuel Serra



Primer SINB: feliçment breu

El passat 30 d'abril va concloure el I Simposi Internacional de Narrativa Breu, que va omplir de gom a gom, durant tres dies, el saló d'actes de la Facultat de Filologia de la Universitat de València. Tant el Departament de Filologia Catalana (i molt en especial els membres de la secció de Literatura Contemporània) com l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, responsables del simposi, poden dir ja, amb el cap ben alt, que els actes han transcorregut amb èxit: autoelogis a banda, els mateixos assistents, posseïdors del veredict final, n'han quedat sincerament satisfets.

La resposta del públic, doncs, ha estat positiva: han vingut de tot arreu, i en un nombre altíssim tenint en compte les dates —feien cara d'estudiants, la majoria. La idea de dedicar un congrés a la narrativa breu i a la contística de Mercè Rodoreda es preveia encertada, tant per seguir amb la línia desmitificadora d'aquest gènere com a activitat *subalterna* dins la literatura, com per atorgar-li l'atenció merescuda. Cal afegir que la participació d'alguns dels millors investigadors i investigadores en aquest camp ha estat decisiva: d'una banda, gràcies al caràcter internacional de què han cobert el congrés, i d'una altra, a la sempre interessant interdisciplinarietat, tan atractiva en aquests casos.

La primera part del simposi va estar orientada a la discussió sobre el fet mateix de la brevetat i la seua realitat literària, en contrast amb altres gèneres, fins i tot extraliteraris. Els dos darrers dies, que se centraren de ple en la figura de Rodoreda, mostraren que els seus contes constitueixen encara un filó inacabable d'objectes d'anàlisi. La darrera taula rodona de les jornades va ser el suport d'un entretingut debat a l'entorn dels estudis sobre Rodoreda i també sobre la qualitat de la didàctica universitària en matèria de literatura —tema que, d'altra banda, resulta ben ric si es trasllada a un nivell on els i les estudiants poden intervenir.

A hores d'ara tan sols resta confiar que la publicació de les actes no es faça d'esperar, per tal que les idees, encara fresques, no perden actualitat. Finalment, esperem també una futura represa del simposi, ara que la cosa ja està dominada i, a més, ha anat com una seda.

Joan Manuel Matoses

*Aquestes pàgines
de novetats bibliogràfiques són patrocinades
pel Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València:*

EDITORIAL AFERS

- Bada i Elias, Joan (coord.): *La Il·lustració, «Afers. Fulls de recerca i pensament», XIII: 30, 290 pàgs., 3.000 PTA.*
- Colomines i Companys, Agustí (coord.): *Nacionalisme i política, «Afers. Fulls de recerca i pensament», XIII: 29, 276 pàgs., 3.000 PTA.*
- Modesto Alapont, José R.: *A ús i costum de bon llaurador. L'arrendament de terres a l'Horta de València, 1780-1860*, pròleg de Jesús Millana, col. «Recerca i pensament», 7, 332 pàgs., 3.120 PTA.
- Pérez Casado, Ricard: *Conflicte, tolerància i mediació. Onze conferències de l'administrador europeu a Mostar*, presentació de Javier Solana Madariaga, col. «Els llibres del contemporani», 5, 88 pàgs., 1.040 PTA.
- Quintana i Torres, Antoni: *La Festa de l'Estendard. Cultura i cerimonial a Mallorca (segles XIV-XX)*, pròleg de Joan Francesc Mira, col. «Recerca i pensament», 6, 204 pàgs., 3.120 PTA.
- Webster, Jill R.: *Per Déu o per diners. Els mendicants i el clergat al País Valencià*, pròleg de R.I. Burns, SJ, col. «Recerca i pensament», 6, 204 pàgs., 3.120 PTA.

EDICIONS BROMERA

- AA.DD.: *Poesia jove*, col. «Lletra Nova», 2, 272 pàgs., 1.150 PTA.
- Alapont, Pasqual: *Això era i no era*, il·lustracions d'Enric Solbes, Col. «Micalet Teatre», 10, 96 pàgs., 750 PTA.
- Alonso, Vicent: *Cercles de la mirada*, Premi Ausiàs March 1997, col. «Bromera Poesia», 30, 64 pàgs., 1.500 PTA.
- Belda, Vicent Enric: *L'estirp de l'horror*, col. «Espurna», 35, 144 pàgs., 950 PTA.
- Bertranpetit, Jaume; Junyent, Cristina: *Viatge als orígens*, Premi Europeu de Divulgació Científica Estudi General, col. «Sense Fronteres», 4, 200 pàgs., 1.800 PTA.
- Caturla, Joaquim G.: *La penya dels pirates*, il·lustracions de David Salvador, col. «El Micalet Galàctic», 58, 96 pàgs., 800 PTA.
- Cortés, Jesús: *No em pots dir adéu*, Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil, col. «Espurna», 36, 192 pàgs., 1.100 PTA.
- Franco, Josep: *Les potències de l'ànima*, Premi Ciutat d'Alzira 1997, col. «L'Eclèctica», 52, 384 pàgs., 2.400 PTA.
- Jaén, Gaspar: *Del temps present*, Premi

- Vicent Andrés Estellés 1997, col·lecció «Bromera Poesia», 28, 56 pàgs., 1.500 PTA.
- Lozano, Josep: *Ribera*, introducció i notes de Vicent Borràs, col. «Els Nostres Autors», 38, 256 pàgs., 1.500 PTA.
- Olivares, Joan: *Dies de verema*, Premi Vall d'Albaida 1997, col. «L'Eclèctica», 53, 176 pàgs., 1.900 PTA.
- Pardo, Vicent: *111.111 idees per escriure 111.111.111 contes en un any*, il·lustracions de Josep Vicó, col. «El Micalet Galàctic», 56, 176 pàgs., 1.900 PTA.



- Pons, Carles: *El llibre de la selva*, il·lustracions de Miquel Calatayud, col. «Micalet Teatre», 11, 128 pàgs., 800 PTA.
- Seguí, Josep-Lluís: *Les tribulacions de Rosa Vermell*, col. «L'Eclèctica», 51, 160 pàgs., 1.900 PTA.
- Simenon, Georges: *Maigret i el ministre*, col. «L'Eclèctica», 1, 176 pàgs., 1.900 PTA.
- Sou, Josep: *Concert d'aigua*, col. «Bromera Poesia», 29, 64 pàgs., 1.500 PTA.
- Trigo, Xulio Ricardo: *Fado*, Premi Joanot Martorell 1997, col. «L'Eclèctica», 54, 256 pàgs., 1.990 PTA.
- Viana, Mercé: *El cas misteriós de la lletra malalta*, il·lustracions d'Anna Miralles, col. «El Micalet Galàctic», 57, 112 pàgs., 800 PTA.
- Vila, Vicent: *Les botes del gat amb botes*, il·lustracions de Toni Espinar, col. «Micalet Teatre», 12, 136 pàgs., 850 PTA.

EDICIONS DEL BULLENT

- Alapont, Pasqual: *Ara sí que t'has refredat!*, col. «Cavallet de mar», 9, 32 pàgs., 575 PTA.
- Greus, Àlan: *L'Art de Raimon*, col. «Espelai», 15, 160 pàgs., 1.035 PTA.
- Barrufet, Roser: *Misteri al parc d'atraccions*, col. «Espelai».
- Seguí, Josep Lluís: *Una eixida, Sam*, col. «Miratges», 9, 136 pàgs., 982 PTA.

C.E.I.C. ALFONS EL VELL

- AA.DD.: *Miscel·lània Josep Camarena*, sèrie gran, 24, 224 pàgs., 1.500 PTA.
- AA.DD.: *Textos cordials. Els escriptors saforencs a Josep Iborra*, sèrie gran, 22, 151 pàgs., 1.500 PTA.
- Bataller Calderón, Josep: *Rondalles i acudits valencians*, sèrie gran, 25, 168 pàgs., 1.500 PTA.
- Borja, Sant Francesc de: *Visitatio Sepulchri*, edició a cura de Santiago Laparra, José María Vives i Luis Quirante, sèrie gran, 26, 199 pàgs., 1.800 PTA.
- Castillo, Jaume: *Els conflictes de l'aigua a la Safor medieval*, sèrie gran, 25, 168 pàgs., 1.500 PTA.
- Company, Ximo: *L'Europa d'Ausiàs March. Art, cultura i pensament*, sèrie gran, 27, 334 pàgs., 2.500 PTA.
- Corella, Roís de: *Tragèdia de Caldesa*, presentació d'Enric Ferrer Solivares, sèrie petita, 68 pàgs., 600 PTA.
- Mora, Ignasi: *Tot el temps del món*, 179 pàgs., 1.500 PTA.
- Vidal, Ximo: *March nostàlgic*, sèrie petita, 76 pàgs., 900 PTA.

EDITORIAL DENES

- Adell Cerdà, Vicenta: *Recull de refranys valencians*, col. «Diccionaris i material complementari», 9, 144 pàgs., 1.800 PTA.
- Casanova, Emili (ed.): *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana - XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica*, col. «Coedicions/Estudis», 7, 1.268 pàgs., 4.800 PTA.
- Díaz Castro, Xosé María: *Nimbes*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 34, 112 pàgs., 1.200 PTA.
- Ferrer Escrivà, Vicenta: *¿Què podrà ser?*, I, col. «Les nostres tradicions», 9, 48 pàgs., 875 PTA.
- Giner Marco, Josep: *Obrafilològica (1931-* : 39

1991), col. «Coedicions/Estudis», 8, 688 pàgs., 4.875 PTA.

Hernández, Albert: *El senyor del castell*, col. «Contes de tots», 9, 48 pàgs., 650 PTA.
March, Ausiàs: *Cant d'amor*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 33, 168 pàgs., 1.500 PTA.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

Caplletra, 20: Filologia Romànica, coordinat per Emili Casanova i Joaquim Martí, 260 pàgs., 2.300 PTA.

Caplletra, 21: Sociolingüística i Educació, coordinat per Joan Josep Ponsoda, 196 pàgs., 2.300 PTA.

Alemany, Rafael: *Ausiàs Marc: textos i contextos*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 37, 408 pàgs., 2.500 PTA.

Carbó, F.; Rosselló, R.; Sirera, J.L.: *Escalante i el teatre del segle XIX (precedents i pervivència)*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 39, 398 pàgs., 2.500 PTA.

Rubio, A.; Rodrigo, M.: *Antroponímia valenciana del segle XIV*, col. «Biblioteca Manuel Sanchis Guarner», 38, 242 pàgs., 1.800 PTA.

Zimmermann, Marie-Claire: *Ausiàs March o l'emergència del jo*, pròleg d'A.G. Hauf, 320 pàgs., 2.200 PTA.

EDITORIAL SAÓ

La Bíblia. Bíblia Valenciana. Edició Interconfessional, col. «Sèrie Bíblica», 1, 2.950 PTA.

AA.DD.: *Paradigmes de la història, I. Actes del Congrés «Sant Vicent Ferrer i el seu temps»*, col. «Biblioteca Josep Giner», 2, 213 pàgs., 2.000 PTA.

Domingo, Josep Antoni: *Terra i treballs. L'agricultura d'Algemesí sota l'Antic Règim*, col. «Algadins», 6, 142 pàgs., 2.000 PTA.

Estrela, Josep Enric: *La fe en la paraula. L'obra de mossén Vicent Sorribes (1903-1986)*, col. «Paraules i Vides», 5, 160 pàgs., 2.000 PTA.

Fermí Teurel, Joan: *Lloances a la Mare de Déu. Vida, teatre i tradició en les festes majors d'Algemesí*, col. «Algadins», 5, 394 pàgs., 2.950 PTA.

Izquierdo, Josep: *La Bíblia en valencià*, col. «Sèrie Bíblica», 2, 157 pàgs., 1.900 PTA.

Saragossà, Abelard: *Criteris de la normativa. L'ortografia contemporània. Uns quants problemes actuals*, col. «Biblioteca Josep Giner», 1, 316 pàgs., 2.000 PTA.

Saragossà, Abelard: *Passat, present i futur de les normes ortogràfiques de Castelló. Dades i reflexions per a una valencianització de la nostra societat*, col. «Biblioteca Josep Giner», 3, 188 pàgs., 2.030 PTA.

TÀNDEM EDICIONS

Masgrau, Fina: *Marieta valenta*, col. «Rata Marieta», 16 pàgs., 475 PTA.

Masgrau, Fina: *Marieta inventora*, col. «Rata Marieta», 16 pàgs., 475 PTA.

Masgrau, Fina: *Marieta esportista*, col. «Rata Masrieta», 16 pàgs., 475 PTA.

Mendiguren, Xabier: *Que no puc inventar contes*, col. «Bicicleta Groga», 107 pàgs., 700 PTA.

Navarro, Carles: *Pere Rodamón*, col. «Bicicleta Groga», 67 pàgs., 600 PTA.

Valor, Enric: *la idea de l'emigrant*, 176 pàgs., 1.200 PTA.

EDICIONS TRES I QUATRE

Adell, Joan Elies: *A curt termini*, Premi de poesia Festa d'Elx, col. «Poesia 3i4», 91, 71 pàgs., 950 PTA.



Alpera, Lluís: *Cavalls a l'alba (Obra poètica)*, col. «Poesia 3i4», 94, 472 pàgs., 3.500 PTA.

Altaió, Vicenç: *la Desconeguda*, col. «L'Hora del Present», 5, 161 pàgs., 1.750 PTA.

Argemí, Josep M.: *Vides secretes*, col. «Narratives 3i4», 57, 192 pàgs., 1.500 PTA.

Batllori, Miquel: *La Il·lustració*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigació», 26, Obra Completa, vol. IX, 554 pàgs., 6.000 PTA.

Batllori, Miquel: *Els catalans en la cultura hispanoitaliana*, col. «Biblioteca d'Estudis i Investigació», 27, Obra Completa, vol. X, 360 pàgs., 6.000 PTA.

Bibiloni, Gabriel: *Llengua estàndard i variació lingüística*, col. «Contextos», 3, 150 pàgs., 1.250 PTA.

Cingolani, Stefano M.: *Joan Roís de Corella. La importància de dir-se honest*,

Premi Joan Fuster d'Assaig, col. «La Unitat», 170, 320 pàgs., 2.950 PTA.

Domínguez, Martí: *Les confidències del comte de Buffon*, col. «Narratives 3i4», 58, 240 pàgs., 2.500 PTA.

Duran, Eulàlia i Joan Requesens (eds.): *Profecia i poder al Renaixement*, col. «La Unitat», 157, 425 pàgs., 4.300 PTA.

Fuster, Joan: *Correspondència, I*, a cura de Francesc Pérez Moragon, 342 pàgs., 4.900 PTA.

Marqués, Josep-Vicent: *El retorn del naufrag professional*, col. «Narratives 3i4», 59, 248 pàgs., 1.750 PTA.

Martí Guillaumon, Frederic: *El carrer de Rubiols*, col. «Narratives 3i4», 54, 158 pàgs., 3.250 PTA.

Mata, Jordi: *La picada de l'abella reina/ L'orgia de Marsella*, col. «Teatre 3i4», 86 pàgs., 1.100 PTA.

Mira, Joan Francesc: *Els cucs de seda*, col. «El Grill», 49, 152 pàgs., 1.350 PTA.

Piera, Emili: *El punyal d'Abraham*, col. «El Grill», 48, 228 pàgs., 1.600 PTA.

Poe, Edgar Allan: *Els misteris de París*, col. «Llibres Clau», 20, 152 pàgs., 1.400 PTA.

Sagarra, Josep Maria de: *El poema de Montserrat I*, Obra Completa, vol. IV, 376 pàgs., ? PTA.

Tirado, Josep Pascual: *Tombatossals*, col. «El Grill», 50, 151 pàgs., 1.350 PTA.

Trigo, Xulio Ricardo: *La mort salobre*, Premi Ciutat d'Elx de narrativa Antoni Bru, col. «Narratives 3i4», 55, 144 pàgs., 1.270 PTA.

UNIVERSITAT D'ALACANT

Alcañiz Monge, J.; Cazorla Ramos, D.; Linares Solano, A.: *Fibras de carbón: preparación y aplicaciones*, 160 pàgs., 2.200 PTA.

Alemany, Rafael: *Guia bibliogràfica de la literatura catalana medieval*, 2ª edició revisada, corregida i augmentada, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 1, 224 pàgs., 1.900 PTA.

Alemany, Rafael; Vicent Martines; Llúcia Martín; Marinela Garcia; Joan M. Perujo: *Concordança de la «Vita Christi» de sor Isabel de Villena* (publicació en CD-ROM), col. «Concordances dels Clàssics Valencians», 1, 8.000 PTA.

Colomina, Jordi (ed.): *Llengües en contacte als regnes de València i de Múrcia (segles XII-XV)*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 3, 292 pàgs., 2.000 PTA.

Conca Flor, Francisco José: *Administración de la producción en las empresas alicantinas*, 192 pàgs., 2.200 PTA.

Establier, Pérez, Helena: *Vargas Llosa y el nuevo arte de hacer novelas*, 182 pàgs., 1.900 PTA.

Irlés Mas, Ramon; Irlés Mas, Francisco: *Diagramas para cálculo de perfiles metálicos*, 164 pàgs., 1.400 PTA.

López Martínez, Mari Paz: *Formatos papi-ráceos de novela griega*, 520 pàgs., 3.000 PTA.

Martines, Vicent: *Introducció a l'edició de textos literaris*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 2, 159 pàgs., 1.500 PTA.

Martos, Josep-L.: *Cant, queixa i patiment. Estudi macroestructural de 55 poemes d'Ausiàs March*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 4, 182 pàgs., 2.400 PTA.

Navarro Vera, José Ramón: *Puerto y ciudad en la Comunidad Valenciana*, 180 pàgs., 1.900 PTA.

Sansano, Biel (ed.): *Actes del 1er Simposi d'Història de l'espectacle teatral*, col. «Biblioteca de Filologia Catalana», 5, 125 pàgs., 1.500 PTA.

Sempere Souvannavong, Juan David: *Los pied-noir en Alicante*, 112 pàgs., 1.400 PTA.

Torres Rivelles, Francisco Javier: *Diccionari marítim / Diccionario marítimo / Maritime Dictionary*, edició del Secretariat de Normalització Lingüística, col. «Joan Fuster. Sèrie diccionaris», 1, 348 pàgs., 2.950 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I

Barrera, Modest: *La mort barroca: ritus i rendes*, col. «Biblioteca de les Aules», 3, coedició amb la Diputació de Castelló, 477 pàgs., 2.200 PTA.

Bernat, José M. (ed.): *La tertúlia del portal*, col. «Summa», sèrie Humanitats, 3, 112 pàgs., 1.300 PTA.

Blake, William: *Jerusalem*, traducció de Xavier Campos, col. «Estudis sobre la traducció», 4, 414 pàgs., 3.500 PTA.

Burdeus, M.D.; Garcia Grau, M.; Peraire, Joan (eds.): *La diversitat discursiva*. Col. «Summa», sèrie Filologia, 7, 380 pàgs., 3.000 PTA.

Fortanet, Inmaculada et al. (eds.): *Jenre Studies in English for Academic Purposes*, col. «Summa. Filologia», 9, 318 pàgs., 2.500 PTA.

Galindo, Carlos; Orús, Pilar; Vindel, Pura: *Problemes de Matemàtica Discreta*, col. «Manuals», 9.

Garcia i Sanz, Arcadi: *Institucions de dret civil valencià*, col. «Autonomia i dret», 2, 212 pàgs., 1.800 PTA.

Gual Almarcha, Elvira: *El sistema ornamental de la ceràmica de Alcora*, col. «Biblioteca de les Aules», 6, 268 pàgs., 2.500 PTA.

Guzman, Josep R.; Verdegall, Joan M. (eds.): *Memòria, escriptura i imatge*, col. «Summa», sèrie Filologia, 5, 144 pàgs., 1.650 PTA.

López Olivares, Diego: *la ordenación y*

planificación integrada de los recursos territoriales turísticos, col. «Manuals», 11, 302 pàgs., 2.400 PTA.

Ortells Chabrera, Vicent: *La ciutat preindustrial al País Valencià. La imatge i la paraula*, col. «Biblioteca de les Aules», 4, coedició amb la Diputació de Castelló, 284 pàgs., 2.200 PTA.

Piqueras Arenas, José Antonio (ed.): *Diez nuevas miradas de historia de Cuba*, col. «Espai i Història», 2, 286 pàgs., 3.500 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

AA.DD.: *Doctores y escolares. Congreso Internacional de Historia de las Universidades Hispánicas (Valencia, abril de 1995)*, vol. I i II, col. «Cinc Segles», 2, 800 pàgs., 6.000 PTA.



Barona, Josep Lluís; Gómez Font, Xavier: *La correspondencia de Carolus Clusius con los científicos españoles*, Facultat de Medicina, col. «Scientia Veterum», 152 pàgs., 1.500 PTA.

Bernabeu, Joan; Orozco, Teresa; Terradas, Xavier: *Los rectoris abiòtics en la prehistoria. Caracterización, aprovisionamiento e intercambio*, col. «Oberta. Sèrie Història», 3, 188 pàgs., 2.000 PTA.

Burdiel, I.; Picazo, T.; Sánchez Durà, N. (coord.): *Imágenes en guerra. Memoria estampada en la España de los años treinta*, 126 pàgs., 2.000 PTA.

Camps, Victoria: *El siglo de las mujeres*, col. «Feminismos», 45, 140 pàgs., 1.400 PTA.

Cercle d'Anàlisi del Discurs: *La parla com a espectacle. Estudi d'un debat televisiu*, col. «Aldea Global», 1, coedició amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la

Universitat Jaume I, 150 pàgs., 1.950 PTA.

Espinosa Carbonell, Joaquín (ed.): *El teatro italiano. Actas del VII Congreso Nacional de Italianistas*, Departament de Filologia Francesa i Italiana, 640 pàgs., 1500 PTA.

Fernández Nieto, F.J.; Melero, A.; Mestre, A. (eds.): *Luis Vives y el humanismo europeo*, col. «Cinc Segles», 2, 162 pàgs., 2.700 PTA.

Ferrando, Antoni; Furió, Antoni (eds.): *Francesc de P. Burguera: l'obsessió pel país*, col. «Paranimf», 3, 344 pàgs., 2.800 PTA.

Ferrando, Antoni; Pérez Moragón, Francesc (ed.): *Manuel Sanchis Guarnier: el compromís cívic d'un filòleg*, col. «Paranimf», 2, 220 pàgs., 2.800 PTA.

Fresquet, Rafael; Pérez Moragón, Francesc (eds.): *Vicent Ventura: un home de combat*, col. «Paranimf», 1, 362 pàgs., 2.800 PTA.

Hernández Sacristán, Carlos; Morant Marco, Ricard: *Lenguaje y emigración*, 260 pàgs., 2.000 PTA.

Kaplan, Ann (ed.): *Las mujeres y el cine. A ambos lados de la cámara*, col. «Feminismos», 46, 420 pàgs.

Leal, Juli: *Totus Tous. Comèdia familiar inundada 1982*, col. «Teatro siglo XX», sèrie Textos, 4, 99 pàgs., 1.350 PTA.

Marzal Rodríguez, Pascual: *El derecho de sucesiones en la Valencia foral y su tránsito a la nueva planta*, col. «Oberta», sèrie Història, 1, 342 pàgs., 3.000 PTA.

Pérez Saldanya, Manuel: *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, col. «Biblioteca Lingüística Catalana», 22, 232 pàgs., 2.300 PTA.

Pradier, Jean M.: *Fànic, fàl·lic, fàtic. Vers una teoria neurocultural dels espectacles vius*, col. «Acadèmia dels Nocturns», 24, 220 pàgs., 1.350 PTA.

Revista *Psicològica*, vol. XIX, 1, 2.500 PTA.

Revista de Crítica Literària *Diablotexto* 3, 498 pàgs., 2.500 PTA.

Revista *Estudis* 23, 350 pàgs., 2.375 PTA.

Rosselló, Vicenç M.; Panareda, Josep M.; Pérez Cueva, Alexandre: *Manual de geografia física* (2a. edició), col. «Educació. Sèrie Materials», 8, 462 pàgs., 3.300 PTA.

Sánchez Santiró, Ernest: *Científics i Professionals. Història de la Facultat de Ciències de València (1857-1939)*, col. «Cinc Segles», 1, 370 pàgs., 4.000 PTA.

Teruel Planas, Elvira: *Retòrica, informació i metàfora*, col. «Aldea Global», 2, coedició amb la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Jaume I, 316 pàgs., 3.400 PTA.

Valor, Enric: *Paraula de la terra*, col. «Honoris Causa», 14, 272 pàgs., 3.400 PTA.

Tau de llibres

Ulrich Beck
Qué es la globalización
224 pàgs.
23'5 x 15'5 cm.
Paidós
Barcelona
1998



Jordi Casassas / Josep Termes
El futur del catalanisme
148 pàgs.
21'5 x 13'5 cm.
Proa
Barcelona
1997



Josep M. Espinàs
A peu pel Comtat i la Marina
187 pàgs.
20 x 13 cm.
La Campana
Barcelona
1998



Josep Martines i Pérez
*El «Diccionario valenciano»
de Josep Pla i Costa (1817-1890)*
289 pàgs.
21 x 13'5 cm.
Conselleria de Cultura-
Institució "Juan Gil-Albert"
Alacant
1998



Quaderns de Migjorn
Monogràfic Jaume II
168 pàgs.
24 x 17 cm.
Alcoi
1998



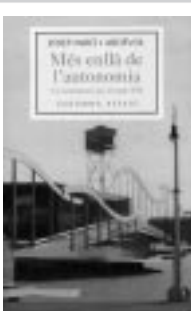
Josep-Maria Terricabras
Atreveix-te a pensar
199 pàgs.
20 x 13 cm.
La Campana
Barcelona
1998



Jill R. Webster
Per Déu o per diners
*Els mendicants i el clergat
al País Valencià*
202 pàgs.
21 x 13'5
Afers
Catarroja-Barcelona
1998



Josep Miró i Ardèvol
Més enllà de l'autonomia
20'5 x 13'5 cm.
Columna
Barcelona
1997



Francisco Caballero / Maite Larrauri
/ Vicent Monroig
Per a filosofar
158 pàgs.
24 x 18'5 cm.
Tàndem
València
1998



Josep Massot i Muntaner
*Els bombardeigs de Mallorca
durant la Guerra Civil (1936-1939)*
283 pàgs.
19 x 13 cm.
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona
1998





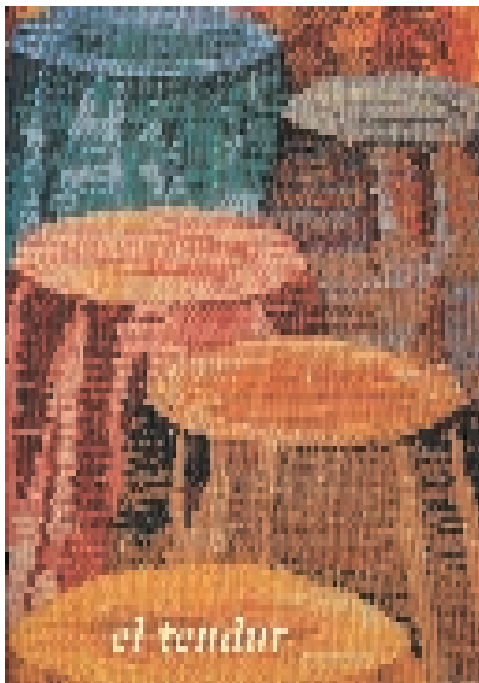
1997 . NOVETATS EDITORIALS . 1998

Caplletra:

1. Reimpressió facsímil.
2. Reimpressió facsímil.
16. Monogràfic dedicat a Carles Salvador (1893-1955).
20. Monogràfic dedicat a la filologia romànica, a cura d'E. Casanova i J. Martí.
21. Monogràfic dedicat a sociolingüística i educació, a cura de J. Ponsoda.

Biblioteca Sanchis Guarner:

38. *Antroponímia valenciana del segle XIV*. Introducció, edició i índexs per Agustín Rubio Vela i Mateu Rodrigo.
39. *Escalante i el teatre del segle XIX (precedents i pervivència)*. A cura de Ferran Carbó, Ramon X. Rosselló i Josep L. Sirera.
40. *Ausiàs Marc o l'emergència del jo*, de M. C. Zimmermann. Pròleg d'Albert Hauf.
41. *La història de la llengua catalana: la construcció d'un discurs*, de Miquel Nicolás i Amorós. Pròleg d'Antoni Ferrando.



TAULA

Cesc: teixidor de l'espai	<i>Assumpta Domínguez Medina</i>
A la Penya Foradada	<i>Pere Revert Cantal-Gentil</i>
Taluego	<i>Joan Olivares Alfonso</i>
Poemes	<i>Francesc Mompó Valls</i>
Habitatge	<i>Jaume Policarpo Bodí</i>
Enyorança d'un ésser	<i>Xavier Mollà Revert</i>
La navalla de Dalila	<i>L. M. Pérez Muñoz</i>
Un dia a les carreres	<i>Enric Biosca Mollà</i>
Temps de Germania	<i>Guillem Soler Sanchis</i>
Passant pel Corral de Lluna	<i>Tomàs Florenci Bordera Bordera</i>

